

การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุสลจิตฺโต)

**VEN. PHRARACHPUNYAMETHEE'S
(SOMCHAI KUSALACITTO)
BUDDHADHAMMA PROPAGATION**

พระมหาบุญหลาย ถาวโร (สร้างนานอก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาธรรมนิเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๕

ISBN 974-364-571-3

การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุสลจิตฺโต)

พระมหาบุญหลาย ถาวโร (สร้างนานอก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**VEN. PHRARACHPUNYAMETHEE'S
(SOMCHAI KUSALACITTO)
BUDDHADHAMMA PROPAGATION**

PHRAMAHA BOONLAI TAWARO (SANGNANOK)

A Thesis Submitted in Patial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Dhamma Communication)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ

.....

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(พระศรีสิทธิมนี)

.....กรรมการ

(พระมหาต่วน สิริธมฺโม)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

.....กรรมการ

(ดร.พรจิต อรัญยกานนท์)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.ชวณะ ภาวกานนท์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาต่วน สิริธมฺโม ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการ

ดร.พรจิต อรัญยกานนท์ กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)

ผู้วิจัย : พระมหาบุญหลาย ถาวโร (สร้างนานอก)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ธรรมนิเทศ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาต่วน สิริธมฺโม น.ธ.เอก ป.ธ.๕, พธ.บ. M.A. (Phil)

M.A. (SKT), Ph.D. (in Phil)

: รศ. ดร.สมาน งามสนิท Ph.D.

: ดร.พรจิต อรัญยกานนท์ Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ / ตุลาคม / ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) ศึกษาความสอดคล้องตามหลักนิเทศศาสตร์และปัจจัยความนิยมในการเผยแผ่พุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า

๑. รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีมีอยู่ ๕ ประเภท ได้แก่ การปาฐกถา การบรรยาย การสัมมนา การสัมมนา และการแสดงพระธรรมเทศนา ส่วนการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่มี ๒ รูปแบบ (๑) สื่อสิ่งพิมพ์เป็นช่องทางในการเผยแผ่พุทธธรรมในรูปแบบของ หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ (๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ พบว่าก่อนที่จะออกรายการทุกครั้งมีการเตรียมข้อมูลเนื้อหาของธรรมะเพื่อให้สามารถเข้าสู่ผู้ฟังได้อย่างชัดเจน มีการนำเสนอทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาบาลี ซึ่งการนำเสนอจำนวนหลักพุทธธรรมมาใช้มี ๕ ประเภท คือ พุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำคม คำกลอน และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเผยแผ่ธรรมะ

๒. ความสอดคล้องตามหลักนิเทศศาสตร์ในการเผยแผ่พุทธธรรม พบว่าความนิยมในตัวพระราชปัญญาเมธีในฐานะผู้ส่งสารว่า ท่านมีทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ที่ดี รู้จักระบบสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกต้อง รู้จักใช้รหัสสาร คือ สื่อนำไปสู่กลุ่มผู้ฟังธรรมที่ถูกต้อง นำเสนอเนื้อหาสาระสอดคล้องเรียบร้อยตามลำดับ ส่วนปัจจัยความนิยมช่องทางสารนั้น ที่ช่วยทำให้ท่านสื่อสารได้ประสบผลสำเร็จ อาศัยช่องทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

บทความต่างๆ และความสอดคล้องผู้รับสารที่ได้รับความนิยม คือการรู้จักความแตกต่างของผู้รับสาร

๓. ปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรม พบว่า ความนิยมในตัวผู้ส่งสารคือ พระราชปัญญาเมธีมี ๒ ประการ ได้แก่ (๑) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ มีความเคร่งครัดพระธรรมวินัย กล่าวเสนอแนวทางเพื่อสังคม มีความบริสุทธิ์ใจต่อพระศาสนา รู้จักตอบแทนบุญคุณมารดา และเป็นคนเปิดเผย (๒) ปัจจัยด้านคุณภาพ เป็นผู้มีคุณวุฒิทางการศึกษาทั้งทางธรรมเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค ทางโลกจบปริญญาเอก ความเป็นนักวิชาการเต็มตัวทางศาสนา และปรัชญา มีความตั้งใจทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา และรู้จักวิธีการใช้คนทำงาน ปัจจัยที่ได้รับความนิยมด้านตัวสาร คือท่านรู้จักวิธีการใช้รหัสสื่อสาร เพื่อนำเสนอเนื้อหาของสารการจัดเรียงลำดับความสำคัญของสาร และความแตกต่างของตัวสารที่จะนำเสนอสู่ผู้ฟัง ส่วนปัจจัยความนิยมด้านช่องทางสื่อ มีการพบปะกับนักวิชาการเพื่อเสนอความคิดเห็นรู้จักสังเกตสภาพแวดล้อม ความเหมาะสมเพื่อที่จะนำเสนอสื่อสารพุทธธรรมเข้าถึงผู้รับได้ และปัจจัยความนิยมด้านผู้รับสารมาจากการยอมรับบทบาทท่านในฐานะนักวิชาการที่มีความรู้ ทำให้ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมะยังสถานที่ต่างๆ ยอมรับว่าท่านรู้จักวิธีการประยุกต์ใช้พุทธธรรมให้เข้ากับยุคสมัยมาก ไม่ว่าจะป็นกลุ่มผู้รับสารนักวิชาการ ประชาชนทั่วไป และวัยรุ่นก็ฟังธรรมะของท่านได้และเข้าใจดีทุกคน

Thesis Title : Ven. PhraRachpanyamethee's (Sonchai Kusalacitto) Buddha
Dhamma Propagation

Researcher : Phramaha Boonlai Tawaro (Sangnanok)

Degree : Master of Arts (Dhamma Communication)

Thesis Supervisory Committee:

: Phramaha Tuan Sirithummo, Ph.D.

: Assoc. Prof. Dr. Sman Ngamsnit, Ph.D.

: Dr. Pornjit Arunyananon, Ph.D.

Date of Graduation : 31 / October / 2006

ABSTRACT

This research aimed at propagating Ven. PhraRachpunyamethee's (Somchai Kusalacitto) Buddha Dhamma teaching, studying the forms of propagation compared to the principle of mass communication, and studying famous factors in his propagation of the Buddha Dhamma. The research results were revealed as follows:

1. Ven. Phra Rachpunyamethee's forms of propagation have five: speech, lecture, seminar, interview and sermon. The communications for the propagation have two kinds: (1) the publishing media that are books, articles, newspapers, and journals; and (2) the electronic media that are radio and television. Before going to deliver Dhamma on the electronic media, he always prepares the information for the benefit to the audience. In his sermons delivered contain of Thai, English and Pali language and have many Buddhist proverbs, proverbs, epigrams, poets and English expressions.

2. The forms of his propagation compared to the principle of mass communication for the Buddha Dhamma propagation were revealed that the reputation of Ven. Phra Rachpunyamethee as a Sender of the message is skill, attitude, good education, righteousness in society and in culture, knowing to use Message Codes delivered by

considering to the audience, and presenting the message contents in order of importance. Famous Factors on message channel that help him propagate Dhamma successfully are radio, television, and articles including to realizing the different backgrounds of the message receivers who have different backgrounds.

3. Famous Factors in the Buddha Dhamma propagation were revealed that the reputation of the messenger, Ven. Phra Rachpunyamethee, has two: (1) Personal Factors that are good behavior, daring to suggest a way to society, good attention to Buddhism, gratitude to parents and extroversion. (2) Qualitative Factors that are he is well-educated monk who achieved the highest education both Dhamma education, the Pali Study Grade 9, and secular education, Doctorate Degree; has expertise on religion and philosophy; and know to use ‘to put a right man on the right job’. Famous Factors on the message that is he knows a way to use the Message Codes and to present the Message Contents on its consequence and fitting to the audience. Famous Factors on the media channel are: attending workshops among scholars, being perceptive, delivering Dhamma by considering to the different backgrounds of the audience. Famous Factor on receivers, he is recognized as a distinguished scholar. Therefore, he often is invited to deliver a sermon in many places. It is accepted that he applies the Buddha Dhamma to the modern situations. Receivers have different statuses: scholar, people and youth, are interesting to listen to his sermons because of easy understanding.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงด้วยดีตลอดมา กราบขอบพระคุณ พระมหาต่วน สิริธมฺโม ประธานกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ขออนุโมทนาขอขอบคุณ รศ.ดร.สมาน งามสนิท ดร.พรจิต อรัณยกานนท์ กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา

กราบขอบพระคุณพระราชปัญญาเมธี วัดจันทาราม การทำวิจัย พระราชปัญญาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดนางชี รองเจ้าคณะภาค ๖ ที่เมตตาอนุเคราะห์ข้อมูล พระสุนทร รตนปญฺโญ วัดเพลง ที่ได้ช่วยแปลภาษาอังกฤษ พระมงคลศิวิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดคงมูลเหล็ก พระครูวรพรตสิทธิพงษ์ เจ้าอาวาสวัดวรจรยาวาส ที่เมตตาให้ที่พักอาศัยเพื่อการทำวิจัย พระมหาสายัณห์ สิริจฺนุโท วัดวรจรยาวาส ให้การสนับสนุนเครื่องบันทึกเสียง นักวิชาการทุกท่าน ที่กรุณาให้สัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้ยืมหนังสือค้นคว้าการทำวิจัยครั้งนี้ และเพื่อนสหธรรมิกสาขาวิชาธรรมนิเทศทุกๆ รูป ที่ให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขออนุโมทนาขอขอบคุณ รศ.กิติมา สุรสนธิ และคุณขวัญชัย ที่ได้ถวายคำแนะนำในการทำวิจัยด้วยดีตลอดมา คุณโยมสุขนิตย์ มีสุข พร้อมครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุนการศึกษาเล่าเรียนด้วยดีตลอดมา คุณโยมสมใจ จงดีเจริญ และญาติโยมชอย บ้านใหม่เจริญกรุง ๘๕ ทุกคน ที่ให้การอุปถัมภ์ด้วยดี

คุณงามความดีอันเกิดจากการทำวิจัยนี้ ขอนอบน้อมบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติมิตรทั้งหลาย และบุคคลสำคัญยิ่งในชีวิตคือคุณพ่อบุญมี คุณแม่น้อย สร้างนานอก ผู้ให้กำเนิดทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้สนับสนุนทุนการศึกษา ให้พลังกายพลังใจ ให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการต่อสู้ตลอดมา ขอให้เป็นบุญกุศลส่งเสริมเพิ่มพูนบารมีให้โยมมารดามีความสุขมีความเจริญ และขออุทิศส่วนกุศลแด่โยมบิดาผู้ล่วงลับไปแล้ว

พระมหาบุญหลาย ถาวโร (สร้างนานอก)

๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ วิธีการเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธเจ้า	๖
๒.๑.๑ จุดมุ่งหมายในการสอน	๖
๒.๑.๒ วิธีที่ทรงสอน	๗
๒.๑.๓ อูบายประกอบการสอน	๘
๒.๑.๔ รูปแบบการสอนของพระพุทธเจ้า	๙
๒.๑.๕ แผนการสอนของพระพุทธเจ้า	๙
๒.๒ แนวคิดทางการสื่อสาร	๑๐
๒.๒.๑ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร	๑๓
๒.๓ ทฤษฎีโน้มน้าวใจ	๑๔
๒.๓.๑ วัตถุประสงค์การโน้มน้าวใจ	๑๕
๒.๓.๒ ผลของการโน้มน้าวใจ	๑๕
๒.๓.๓ องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ	๑๖
๒.๓.๔ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารต่อการโน้มน้าวใจ	๑๗
๒.๓.๕ จริยธรรมในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ	๑๗

	๒.๔	หลักและทฤษฎีการสื่อสารของเบอร์โล	๑๘
	๒.๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๐
	๒.๕.๑	วรรณกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ	๒๐
	๒.๕.๒	งานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ	๒๔
บทที่ ๓		วิธีศึกษารูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)	๒๘
	๓.๑	ผลงานของพระราชปัญญาเมธี	๒๘
	๓.๑.๑	ได้ร่วมเง้ากาสาวพัสตร์	๒๘
	๓.๑.๒	หน้าที่การงาน	๒๙
	๓.๒	วิธีศึกษารูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี	๓๑
	๓.๒.๑	วิธีศึกษารูปแบบสื่อบุคคล	๓๑
	๓.๒.๒	วิธีศึกษารูปแบบสื่อมวลชน	๓๖
	๓.๒.๓	วิธีศึกษาจากการสัมภาษณ์พระราชปัญญาเมธี	๔๑
	๓.๓	หลักธรรมและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี	๔๓
	๓.๓.๑	ผู้แสดงพุทธธรรม	๔๔
	๓.๓.๒	หลักธรรมและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรม	๕๓
	๓.๓.๓	ผู้ฟังพุทธธรรม	๖๒
บทที่ ๔		ความสอดคล้องและปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีกับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์	๖๓
	๔.๑	ความสอดคล้องการเผยแพร่พุทธธรรมกับการสื่อสารของพระราชปัญญาเมธี	๖๓
	๔.๑.๑	ความสอดคล้องด้านผู้ส่งสาร	๖๘
	๔.๑.๒	ความสอดคล้องด้านสาร	๖๙
	๔.๑.๓	ความสอดคล้องด้านช่องทาง	๗๐
	๔.๑.๔	ความสอดคล้องด้านผู้รับสาร	๗๒
	๔.๒	ปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี	๗๓
	๔.๒.๑	ปัจจัยความนิยมด้านผู้ส่งสาร	๗๔
	๔.๒.๒	ปัจจัยความนิยมด้านสาร	๘๑
	๔.๒.๓	ปัจจัยความนิยมด้านช่องทางสื่อ	๘๓

๔.๒.๔	ปัจจัยความนิยมด้านผู้รับสาร	๘๖
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๘๕
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๕
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๘๒
	บรรณานุกรม	๕๔
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก. ประวัติพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)	๕๕
	ภาคผนวก ข. ประเภทหนังสือ	๑๐๓
	ภาคผนวก ค. ประวัตินักวิชาการผู้ให้สัมภาษณ์	๑๐๔
	ภาคผนวก ง. แบบสัมภาษณ์	๑๐๗
	ประวัติผู้วิจัย	๑๑๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี.(บาลี) ๕/๓/๓๖ หมายถึง สุตตปิฎก ทีฆนิกาย สีสกขวรรค พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๓ หน้า ๓๖, ที.สี.(ไทย) ๕/๑๓๐/๕๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีสกขวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๑๓๐ หน้า ๕๖

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(บาลี) = วินัยปิฎก	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิ.ม.	(ไทย) = วินัยปิฎก	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(บาลี) = สุตตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที.ปา.	(บาลี) = สุตตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกาสุตตปิฎก (ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกาสุตตปิฎก (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(บาลี) = สุตตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาตปาติ (ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฎฐก.	(บาลี) = สุตตปิฎก อังคุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาตปาติ (ภาษาบาลี)
อง.อฎฐก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นมาในชมพูทวีป หรือประเทศอินเดีย ภายหลังจากที่ เจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จออกผนวชจากศากยวงศ์ จุดมุ่งหมายของพระองค์ ก็เพื่อแสวงหา ทางหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเวลาแสวงหาความรู้ถึง ๖ ปี ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่ทรงค้นพบทางหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี จึงได้พระนามว่า พุทธะ

พระพุทธเจ้าได้ทรงอาศัยพระมหากษัตริย์อันยิ่งใหญ่ในหมู่สัตว์ เสด็จจาริก ไปเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรัสรู้แก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย ในเบื้องต้นนั้น พระพุทธ องค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร แก่หมู่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ต่อจากนั้น ทรงแสดง ธรรมแก่สกุลบุตรและสหาย จึงทำให้บังเกิดมีพระอรหันตสาวกในพระพุทธศาสนาจำนวน ๖๐ องค์ พระองค์ทรงส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆ โดยไม่ซ้ำกัน โดย พระพุทธโอวาทว่า

“จรธ ภิกฺขเว จาริกํ พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตุถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ”^๑

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่อ อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย^๒

จากพระพุทธโอวาทนี้เอง ถือเป็นกุญแจเปิดประตูสู่การเดินทางเพื่อการเผยแผ่ พุทธธรรมแก่พุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำหน้าที่ใน การเผยแผ่และสืบทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไปทั่วทุกทิศ

^๑ วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗.

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการสืบทอดและพัฒนาตามยุคตามสมัย จากพระศาสดามาสู่พระสาวก จากพระสาวกรุ่นต่อรุ่นมาแล้ว วิธีการเผยแผ่พุทธธรรม ที่ได้รับการสืบทอดมาเรื่อย ทำให้พระพุทธศาสนาได้แพร่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย รูปแบบ และวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยก็ได้รับการสืบทอดและพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยถือเป็นรูปแบบ ที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่างๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้และเพื่อโน้มน้าวใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน แล้วนำมาสู่การปฏิบัติ ให้บังเกิดผลตามความต้องการ

มีผู้กล่าวเอาไว้ว่าธรรมะเหมือนยาขมหม้อใหญ่ ถึงแม้คนป่วยจะรู้ว่าเป็นยาที่มี ประสิทธิภาพในการรักษาโรค แต่ก็ยากเหลือเกินที่จะดื่มน้ำเข้าไป เช่นเดียวกันวิธีการ สื่อสารธรรมะที่จะทำให้ผู้ฟังอยากเข้าไปประพุดดินนั้น เป็นสิ่งที่ยากเป็นอย่างยิ่ง แต่ด้วย หน้าที่และความตั้งใจ ในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ทำให้การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเกิดผลสัมฤทธิ์ด้วยดีตลอดมา

การเผยแผ่พุทธธรรมที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของพระสงฆ์ก็คือ การแสดง พระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ต้องได้รับการอาราธนาให้แสดง พระธรรมเทศนา มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ตายตัวแน่นอน รูปแบบดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจนถึง ปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะสังคมความซับซ้อนไปด้วยปัญหาต่างๆ ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งรูปแบบและ วิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่า พระสงฆ์ไทยทำหน้าที่การเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม ในยุคปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการและการนำเสนอที่แตกต่างกัน พระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) ก็เป็นพระนักเผยแผ่ธรรมะรูปหนึ่ง มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่ แตกต่างไปจากรูปอื่นๆ เพราะได้แสดงบทบาทในฐานะนักสื่อสารมวลชน มีการบูรณาการ เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเนื่องด้วย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวเสนอแนะในสิ่งที่เห็นว่าเป็นปัญหาของส่วนรวมทั้งทาง โลกและทางธรรมะ ที่จะต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้อง การที่พระราชปัญญาเมธีได้แสดงความ คิดเห็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การบ้านเมืองมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หรือในฐานะ นักเผยแผ่ที่มีความจำเป็นในการแสดงบทบาทเพื่อชี้แนะทางออกให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง

จะต้องมีขอบเขตเพื่อแสดงบทบาทนี้มากน้อยเพียงใด รูปแบบและวิธีการที่ท่านใช้เพื่อแสดงความคิดเห็น เช่นกรณีเรียกร้องเพื่อให้รัฐบาลตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนา มีการพูดอภิปรายหน้ารัฐสภา เป็นต้น การแสดงบทบาทเช่นนี้ มีความเหมาะสม หรือไม่ มีประโยชน์หรือเป็นโทษต่อพระพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด รูปแบบและวิธีการเช่นนี้ เป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยอยากทราบว่า พระราชบัญญัติเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) มีรูปแบบและวิธีการเผยแพร่ที่ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด สมควรที่จะปรับปรุงให้เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งเนื้อหาสาระที่เป็นหลักพุทธธรรมนำมาเผยแพร่มีความถูกต้องชัดเจนตามพระไตรปิฎกหรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่เป็นรูปธรรมมากน้อยเพียงใด และประชาชนสามารถจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อทราบคำตอบของปัญหาเหล่านี้ อันจะเป็นรูปแบบและวิธีการที่สามารถจะนำมาเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์รุ่นหลังๆ เพื่อนำไปปฏิบัติให้ได้รับรู้บทบาทหน้าที่ และขอบเขตในการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองต่างๆ ให้เป็นการแสดงออกที่เหมาะสมกับสมณะภาวะ และอยู่ในขอบเขตแห่งพระธรรมวินัย อันจะเป็นการเพิ่มพูนศรัทธาปสาทะแก่ประชาชนในฐานะผู้รับข่าวสาร และสามารถที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชบัญญัติเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)
๒. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชบัญญัติเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) กับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์
๓. เพื่อศึกษาปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชบัญญัติเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง การสื่อสารหรือการถ่ายทอดพระธรรมของพระราชปัญญาเมธีใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรม เช่น การปาฐกถา บรรยาย สัมมนา สันทนาธรรม เป็นต้น และการเผยแผ่พุทธธรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ เป็นต้น

วิธีการ หมายถึง วิธีการ หรือลีลาการใช้ภาษาที่พระราชปัญญาเมธี ใช้เผยแผ่พุทธธรรม เช่น การใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย การใช้ตำนานสุภาษิต คำคม คำลอน เป็นต้น

ปัจจัย หมายถึง ส่วนประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี ประสบความสำเร็จ ซึ่งแยกเป็นปัจจัยในเรื่องคุณลักษณะองค์ประกอบการสื่อสาร และปัจจัยด้านสถานะภาพทางสังคม เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงนั้นๆ เป็นต้น

ความนิยม หมายถึง ลักษณะการเผยแผ่ธรรมะของพระราชปัญญาเมธีที่ได้รับ ความนิมนต์ให้แสดงธรรมในโอกาสต่างๆ ผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคลและกิจกรรม

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary research) และศึกษาจากการสัมภาษณ์นักวิชาการผู้ใกล้ชิดจำนวน ๑๐ ท่าน เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี โดยมีขอบเขตการวิจัยจากเอกสารจำนวน ๑๒ เล่ม ที่ได้ตีพิมพ์ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๕ ดังนี้

๑. ศึกษาจากรูปแบบ และวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ การปาฐกถา บรรยายธรรม พระธรรมเทศนา การสัมมนา

๒. ศึกษาจากผลงานหนังสือของพระราชปัญญาเมธี จำนวน ๑๒ เล่ม^๓ ซึ่งพิมพ์ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๔๕

๓. ศึกษาจากบทสัมภาษณ์นักวิชาการ จำนวน ๑๐ ท่าน

^๓ ดูภาคผนวก ข หน้า ๑๓๑.

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการวิจัยตามลำดับ

๑. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผลงานหนังสือ และสื่อประเภทต่างๆ
๒. วิเคราะห์เนื้อหาโดยคิดเป็นความถี่ หรือจำนวนครั้งในการพบเนื้อหาธรรมะที่พระราชปัญญาเมธีแสดงหรือถ่ายทอด และแยกออกเป็นวิธีการและรูปแบบตามที่ปรากฏในเอกสาร
๓. ศึกษาจากคำสัมภาษณ์ของนักวิชาการ จำนวน ๑๐ ท่าน^๔

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัช กุศลจิตโต) ในฐานะนักสื่อสารมวลชน อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา
๒. ได้ทราบความสอดคล้องระหว่างวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัช กุศลจิตโต) กับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์
๓. ได้ทราบปัจจัยความนิยมในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัช กุศลจิตโต)

^๔ ภูมิภาคผนวก ง. หน้า ๑๔๘.

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ วิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า

ลักษณะวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีอยู่ ๓ รูปแบบ ประกอบด้วย พระธรรมกถึกคือผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ ธรรมะคือตัวสารที่จะส่งไป และผู้ฟังคือผู้รับสาร ในการที่จะทำให้องค์ประกอบเหล่านี้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่า พุทธวิธีในการสอน เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ที่พร้อมไปด้วยคุณสมบัติของนักเผยแผ่ และพุทธวิธีในการสอนอย่างครบถ้วน จึงได้รับการยกย่องว่า “สตุถา เทวมนุสฺसानํ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^๑ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าตามแนวพุทธวิธีในการสอน ผู้วิจัยจะนำประเด็นที่สำคัญในการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ดังนี้

๒.๑.๑ จุดมุ่งหมายในการสอน

ไม่ว่าจะเสด็จไปทางไหน หรือทำอะไรพระพุทธเจ้าทรงตั้งจุดมุ่งหมายเสมอ แม้แต่การสอนก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีใครปรากฏอยู่ในข่ายคือพระญาณแล้ว พระพุทธองค์ก็จะเสด็จไปแสดงธรรมโปรด เรียกว่า จุดมุ่งหมายในการสอน หรือลักษณะอาการที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมี ๓ อย่าง ได้แก่

๑. อภิปัญญาธัมมเทศนา ทรงแสดงธรรมด้วยความรู้อย่างเห็นเองแล้ว จึงทรงสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม เพื่อใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน
๒. สนิทานธัมมเทศนา ทรงแสดงธรรมมีเหตุผล คือผู้ฟังตรึกตรองตามหรือเห็นจริงได้ และสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

^๑ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๕๕/๖๗.

๑. สัจปาฏิหาริย์ธรรมเทศนา ทรงแสดงธรรมให้เห็นจริง คือผู้ฟังนำผลนั้นไปปฏิบัติตาม พร้อมทั้งได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามกำลังของตนๆ^๒

๒.๑.๒ วิธีที่ทรงสอน

วิธีที่ทรงสอนของพระพุทธเจ้ามีหลากหลายวิธีด้วยกัน ไม่ได้จำกัดอยู่ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ กาลเทศะและความพร้อมของผู้ฟังกำลังแห่งสติปัญญา และสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งลักษณะวิธีที่ทรงใช้สอนบ่อยๆ มีอยู่ ๓ แนวทาง คือ

๑. การสนทนา เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยๆ กับผู้ที่เข้ามาเฝ้า ผู้ยังไม่เลื่อมใสศรัทธา และยังไม่เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จะทรงเป็นฝ่ายถามก่อนนำเข้าสู่เนื้อหาแห่งธรรมะ ทำให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธา โดยใช้การโน้มน้าวใจเป็นหลักในการเผยแผ่ธรรมะ

๒. การบรรยาย เป็นวิธีที่ทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ซึ่งผู้ฟังส่วนมากมีความรู้ มีความเข้าใจหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ทรงใช้เป็นหลักในการเผยแผ่ธรรมะ

๓. การตอบปัญหา เป็นวิธีการที่พระพุทธองค์ทรงใช้กับผู้ที่มาเข้าเฝ้า เพื่อสอบถามข้อสงสัยของตนเอง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นหลักในการตอบปัญหาแต่ละข้อ โดยพิจารณาถึงลักษณะของปัญหาและวิธีที่เหมาะสมกับการตอบปัญหานั้นๆ ในสังคีตสูตร ได้แยกลักษณะของปัญหาไว้ ๔ ประการ ได้แก่

๓.๑ เอกังสพยากรณีปัญหา หมายถึง ปัญหาที่ตอบแบบตรงไปตรงมา

๓.๒ ปฏิปุจฉาพยากรณีปัญหา หมายถึง ปัญหาที่ย้อนถามให้ชัดเจนก่อนแล้วจึงตอบปัญหานั้น

๓.๓ วิภังชพยากรณีปัญหา หมายถึง ปัญหาที่ควรแยกตอบเป็นประเด็น

๓.๔ ฐปนียปัญหา หมายถึง ปัญหาที่ไม่ควรตอบ ถือว่าไม่มีประโยชน์ เป็นเรื่องไร้สาระทำให้เสียเวลา^๓

๒.๑.๓ อุบายประกอบการสอน

^๒ ม.ม. (บาลี) ๑๓/๓๓๐/๓๒๒, อ้างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๒.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๕๑.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเทคนิควิธีประกอบการสอนมากมาย เพื่อให้เหมาะสมกับจริตหรือความต้องการของบุคคลนั้นๆ จึงจะทำให้การเผยแผ่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

๑. การยกอุทาหรณ์และนิทานประกอบ เป็นรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยๆ เพราะทำให้เข้าใจความได้ง่าย

๒. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาอุปไมย ทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ลึกซึ้ง

๓. ใช้สื่อธรรมชาติใกล้ตัว ทำให้รู้จักเข้าใจง่ายเป็นอุปกรณ์การสอน

๔. การสาธิตให้ดูหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

๕. การใช้ภาษาในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในโวหารธรรมหรือการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณไหวพริบ

๖. การเลือกคน พระพุทธองค์จะทรงเลือกบุคคลที่เป็นประมุขหรือหัวหน้า แม้ในการแสดงธรรมในท่ามกลางพุทธบริษัท เมื่อมีเป้าหมายจะโปรดบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษ แต่ก็ไม่ทรงทิ้งบุคคลส่วนมาก ทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์ในการฟังธรรมตามกำลังของตน

๗. การรู้จักจังหวะและโอกาส เพื่อรอความพร้อมของผู้รับฟังทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางจิตใจ

๘. ความยืดหยุ่นในการสอน มีทั้งการยกย่อง การชม การปลอบประโลม หรือโอนอ่อนผ่อนตาม

๙. การลงโทษและให้รางวัล เมื่อเห็นว่าบุคคลใดควรยกย่องก็ยกย่อง หรือควรตำหนิก็ตำหนิ

๑๐. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยจะต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไข ปัญหา ประยุกต์พุทธวิธีในการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์^๔

๒.๑.๔ รูปแบบการสอนของพระพุทธเจ้า

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑-๖๑.

การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าทุกครั้ง จะทรงใช้พุทธวิธีการสอนซึ่งมีรูปแบบ และวิธีการแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทรงเตรียม แผนการสอน พร้อมทั้งศึกษาสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ผู้ฟัง มีข้อมูลไว้อย่างพร้อมมูล ตั้งแต่ ต้นจนจบ ทรงใช้รูปแบบการสอนครบทั้ง ๔ ประการ ได้แก่

๑. สันทัดสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือให้ไปเห็นกับตา

๒. สมาทปนา ชักจงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและ นำไปปฏิบัติตาม

๓. สมุตเตชนา เร้าใจให้แก้ตัวกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก

๔. สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการปฏิบัติ^๕

๒.๑.๕ แผนการสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อจะกล่าวถึงแนวทางการวางแผนการสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์ จะทรงทำตามลำดับก่อนหลัง ดังนี้

๑. วิเคราะห์ผู้ฟัง พระพุทธองค์จะทรงศึกษาและเลือกบุคคลอย่างละเอียด ดัง ปราภฏอยู่ในพุทธกิจที่ทรงใช้ประจำ คือในเวลาใกล้สว่างจะทรงตรวจดูสัตว์โลกผู้สมควร ได้รับพระกรุณา

๒. กำหนดรู้ปริบทของผู้ฟัง เช่น เพศ วัย ฐานะ ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ชุมชน จารีตประเพณี อุปนิสัย ระดับสติปัญญา เป็นต้น

๓. กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทรงใช้สอน มีขั้นตอนการเลือกธรรมที่จะนำมาสอน นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้ฟังย่อมมีความพร้อมมีคุณสมบัติปริบททาง สังคมที่ต่างกัน มีอินทรีย์ที่แก่กล้าต่างกัน การกำหนดเนื้อหาสาระที่มีความยากง่ายให้ตรงกับ ความต้องการของผู้รับฟัง ย่อมมีผลต่อการรับรู้ธรรมะของผู้ฟังทั้งสิ้น

๔. รูปแบบการนำเสนอ พระพุทธเจ้าทรงมีรูปแบบในการสอนมากมาย เช่น การสนทนา การบรรยาย และการตอบปัญหา เป็นต้น

^๕ ที.สี. (บาลี) ๕/๑๕๘/๑๖๑.

๕. วิธีการนำเสนอ พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น บางครั้งทรงใช้วิธียกอุปมาขึ้นเปรียบเทียบ บางครั้งใช้วิธีตอบปัญหา บางครั้งใช้วิธีเล่านิทาน มาประกอบ เป็นต้น

๖. ลดส่วนที่เกินเพิ่มส่วนที่พร่อง การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งประโยชน์แก่กุล และประโยชน์ต่อชาวโลก โดยอาศัยพระกรุณาธิคุณเป็นที่ตั้ง

๗. การประเมินผล พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการประเมินผลในการแสดงธรรมทุกครั้ง เมื่อจบการแสดงพระธรรมเทศนาแล้ว จะเกิดคำว่า ชัมมาภิสมโย คือการได้บรรลุธรรมตามเหตุปัจจัย ส่วนคนที่อยู่ในที่ประชุม นั้น ก็สามารถบรรลุคุณธรรมมากน้อยต่างกันไปตามความแก่กล้าของอินทรีย์

๘. การติดตามผล พระพุทธองค์จะทรงติดตามผลความคืบหน้า ในเรื่องที่ทรงสอนไป ดังเช่น ทรงมอบให้พระสารีบุตรเถระเป็นพระอุปัชฌาย์อุปสมบทแก่ราชาผู้บวช ในภายแ่ หลังจากบวชแล้วได้ไม่นานพระสารีบุตรนำเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ จึงได้ตรัสถามถึงความป็นมาของพระราชา ซึ่งพระสารีบุตรก็ทูลว่า พระราชาเธอเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายเหลือเกิน^๖

แสดงให้เห็นได้ว่า วิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น ทรงใช้พุทธวิธีการสอนได้อย่างมีระบบ มีผลสัมฤทธิ์ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงถาวรมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะทรงมีพระคุณสมบัติในฐานะผู้ส่งสาร มีจุดมุ่งหมาย มีวิธีการสอน มีอุปายประกอบการสอน มีรูปแบบและแผนการสอนเป็นอย่างดี

๒.๒ แนวคิดทางการสื่อสาร

ตามหลักการแนวคิดทางการสื่อสารแล้ว ไม่ว่าจะป็นข่าวสาร ความต้องการ อารมณ์ ซึ่งอาจหมายถึงตัวเนื้อหาสาระ (Message) ที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับเกิดความเข้าใจร่วมกัน หรือมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากมีผู้นิยามความหมายของการสื่อสารไว้

^๖ พระราชบัญญัติอากรณ, ศึกษารูปแบบและแนวทางการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี การแสดงพระธรรมเทศนาในวันธรรมมัสสวนะ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๒, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ในหลายทักษะด้วยกัน จึงอาจจะสรุปถึงลักษณะองค์ประกอบ (Communication Elements) ที่สำคัญๆ ของการสื่อสารได้อย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ส่งสาร (Sender) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิด มีความต้องการ มีความตั้งใจที่จะส่งข้อมูลข่าวสาร มีอารมณ์ มีความรู้สึกนึกคิด มีความคิดเห็น ทักษะคิด มีความเชื่อและอื่นๆ ไปยังผู้รับสาร เพื่อก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร ดังนั้นผู้ส่งสารจึงถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งในการเลือก ข้อมูลข่าวสาร การเลือก วิธีการ และช่องทางที่จะทำให้สารไปถึงผู้รับสาร รวมทั้งการเลือก กลุ่มผู้รับสาร ผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล ทั้งการส่งสารผู้ส่งจะส่งสาร โดยมีเจตนาหรือไม่มีเจตนาก็ได้ ข้อมูลข่าวสารอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ นั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ลักษณะการสื่อสารนั้น ทำผู้ส่งสารจะประสบผลสำเร็จหรือความล้มเหลว สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารบางคนอาจมีบุคลิก น่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใสในสายตาของผู้รับสาร บุคคลบางคนอาจไม่เป็นเช่นนั้น มีปัจจัยอยู่หลายประการที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้รับสาร ซึ่งแมคครอสกีได้กล่าวเอาไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑.๑ ความสามารถ (Competence) ได้แก่ ความรู้ความสามารถในข้อมูล ข่าวสารและในการส่งสาร รวมทั้งความสามารถในการจัดการควบคุมสถานการณ์ในการสื่อสาร

๑.๒ คุณลักษณะหรือบุคลิกลักษณะ (Character or Appearance) ได้แก่บุคลิกที่ดีทั้งภายในและภายนอก ผู้ส่งสารจะต้องแสดงถึงความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบดีสามารถตัดสินใจกระทำในสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งแสดงลักษณะการให้ความอบอุ่น เป็นที่น่าไว้วางใจ อันจะสามารถสร้างความเชื่อถือน่าเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้รับสาร

๑.๓ ความสุขุม เยือกเย็น (Composure) หมายถึง ความแคล่วคล่องในการสื่อสาร ไม่มีอาการที่แสดงถึงความตื่นเต็นหวาดกลัว หรือควบคุมอารมณ์ไม่ได้

๑.๔ การเป็นคนที่ยังคมยอมรับหรือเป็นที่รู้จักทางสังคม (Social Ability) ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ได้รับความรู้สึกที่ดีจากผู้รับสารในเบื้องต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารคาดหวังอยู่ก่อนแล้ว แต่ถ้าหากผู้ส่งสารทำการสื่อสารไม่ดี อาจส่งผลทางลบต่อผู้รับสารในครั้งต่อไป

๑.๕. การเป็นคนเปิดเผย (Extroversion) เกิดขึ้นโดยการให้ข้อมูลที่เพียงพอและไม่ปิดบังข้อมูลของผู้ส่งสารจะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง รู้สึกไว้วางใจผู้ส่งสาร มีผลทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร^๓

๒. สาร (Message) หมายถึง เรื่องราวอันมีความหมาย ซึ่งถูกแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๒.๑ รหัสสาร (Message Codes) คือภาษา (Language) หรือสัญลักษณ์ (Signal) ที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อแสดงออกแทนความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้ส่งสาร รหัสสารอาจถูกแสดงออกมาเป็นสารที่เป็นทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน รหัสที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่ผู้ส่งสารจะเลือกใช้รหัสสารแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับระบบสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของผู้รับสาร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

๒.๒ เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึงเรื่องราวสิ่งต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดหรือส่งไปยังผู้รับสาร แบ่งได้หลายประเภทตามเนื้อหาของสารในรูปแบบต่างๆ มีเนื้อหาเชิงวิชาการ และเนื้อหาไม่ใช่เชิงวิชาการ เป็นต้น

๒.๓ การจัดเรียงลำดับ (Message Treatment) หมายถึง รูปแบบวิธีการในการนำรหัสสารมาเรียบเรียงเพื่อให้ได้ใจความตามเนื้อหาที่ต้องการ ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างของภาษา (Structure) และบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล

๓. ช่องทางการสื่อสาร (Channel or Media) หมายถึง พาหนะตัวนำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารที่ใกล้ตัวที่สุด อาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส รวมถึงคลื่นแสงคลื่นเสียงและอากาศที่อยู่รอบๆ ตัว ซึ่งลักษณะการสื่อสารไม่ว่าผู้ส่งสารจะใช้กลยุทธ์อะไร การสื่อสารจะเกิดประสิทธิผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

๓.๑ ความเหมาะสมของสื่อกับผู้ส่งสาร ได้แก่ ความสามารถความชำนาญในการใช้สื่อของผู้ส่งสาร

^๓ กิติมา สุรสุนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, พิมพ์ครั้งที่๑, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๐.

๓.๒ ความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหาของสาร ได้แก่ ระดับความสามารถของสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหา อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนหรือมากน้อยเพียงใด

๓.๓. ความเหมาะสมของสื่อกับผู้รับสาร ได้แก่ ความสามารถที่ผู้รับจะสามารถเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ

๓.๔ ความเหมาะสมของสื่อกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การเข้ากันได้ของสื่อกับสภาพแวดล้อมในสถานการณ์ของการสื่อสารที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เช่น พื้นที่เป็นภูเขาหรือเป็นเกาะ เป็นต้น

๓.๕ ความเหมาะสมของสื่อกับปัจจัยด้านการเงิน ได้แก่ การพิจารณาถึงงบประมาณการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับการเลือกใช้สื่อ

๔. ผู้รับสาร (Receiver) เนื่องจากผู้รับสารเป็นบุคคลที่สำคัญในการสื่อสาร แม้การสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสาร แต่บุคคลที่จะแสดงว่าการสื่อสารประสบความสำเร็จหรือไม่ นั่นก็คือผู้รับสาร ถ้าผู้รับสารต้องการรับสารตามที่คุณส่งมาในขณะนั้น หรือผู้รับสารมีความรู้ในการที่จะทำความเข้าใจต่อสาร ก็จะทำให้การสื่อสารสำเร็จได้ โดยง่าย ในทางตรงข้ามหากผู้รับสารขาดความสนใจ ปิดกั้นการรับข่าวสาร หรือผู้รับที่ไม่สามารถทำความเข้าใจในสารที่คุณส่งมาให้ได้ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลว ดังนั้นการสื่อสารทุกครั้งสิ่งที่ผู้ส่งจะต้องพิจารณาและคำนึงถึงอย่างมากก็คือผู้รับสาร^๔

๒.๒.๑ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

จากการนิยามความหมายของการสื่อสารมีข้อสังเกตก็คือการสื่อสาร ต่อกันนั้น ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสารต่างหวังผลการตอบสนองของการสื่อสาร หรือมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารแตกต่างกัน ตามแต่ความต้องการของบุคคลที่มีอยู่กับช่วงเวลาในขณะนั้น วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร และผู้รับสารอาจมีเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อพร้อมกัน โดยสรุปมีทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ดังแสดงเป็นตารางต่อไปนี้

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๑๗.

ตารางที่ ๑ แสดงวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร	วัตถุประสงค์ของผู้รับสาร
เพื่อแจ้งให้ทราบ (to inform or to tell)	เพื่อทราบ (to know or to understand)
เพื่อให้ความรู้ (to teach or to educate)	เพื่อเรียนรู้ (to learn)
เพื่อชักจูง (to propose or to persuade)	เพื่อตัดสินใจ (to decide)
เพื่อสร้างความพอใจ หรือให้ความบันเทิง (to please or to entertain)	เพื่อสนุกสนาน (to enjoy)

จากตารางที่ ๑ แสดงวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ซึ่งในการสื่อสารครั้งหนึ่งนั้น ผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพียงข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ โดยวัตถุประสงค์ข้อแรกผู้ส่งสารต้องการแจ้งข้อมูลข่าวสารบางอย่างให้ผู้รับสารได้ทราบ ข้อที่สองผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารได้มีความรู้ในข้อมูลข่าวสารที่ส่งออกไป ข้อที่สามผู้ส่งสารต้องการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ หรือพฤติกรรมของผู้รับสาร วัตถุประสงค์ข้อนี้ผู้ส่งสารอาจต้องใช้วิธีการ และความพยายามในการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้การสื่อสารครั้งนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนข้อสุดท้าย ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารเกิดความสนุกสนานรื่นเริง มีอารมณ์สดชื่นแจ่มใส^๕

๒.๓ ทฤษฎีการโน้มน้าวใจ

ถ้าต้องการพัฒนาบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สำเร็จและสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบันได้ จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้เรียนรู้ทฤษฎีการโน้มน้าวใจ ซึ่งหมายถึงการสื่อสารเพื่อการจูงใจ ชี้แนะ และชักชวนให้บุคคลทำตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นเครื่องมือโน้มน้าวใจ มีผู้รับสารเป็นเป้าหมายหลักในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจมีองค์ประกอบ ๔ อย่าง ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร จะปรากฏอยู่ในทุกสภาพการณ์ที่ทำการสื่อสาร โดยชมอนส์ ได้สรุป

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

ความหมายของการโน้มน้าวใจเพื่อการสื่อสารของมนุษย์ ที่สร้างขึ้นมา เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อถือ ค่านิยม สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการเหนือผู้ถูกโน้มน้าวใจ

๒. โดยปกติผู้ถูกโน้มน้าวใจ จะมีทางเลือกมากกว่าหนึ่งและผู้ถูกโน้มน้าวใจจะพยายามชักจูงผู้ถูกโน้มน้าวใจให้ยอมรับทางเลือกที่ตนเสนอ

๓. สิ่งที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการคือการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทศนคติ และความเชื่อให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งด้านอารมณ์ และพฤติกรรม เป็นต้น^{๑๑}

๒.๓.๑ วัตถุประสงค์การโน้มน้าวใจ

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการสร้างควมโน้มน้าวใจของการสื่อสาร คือ

๑. เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพมีการเน้น การย้ำ การกระตุ้น การซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง

๒. เพื่อให้ผู้สื่อสารสามารถเลือกใช้สาร และช่องทางในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

๓. สามารถติดตามผลการดำเนินงาน มีการประเมินผลเป็นระยะตามความต้องการรวมทั้งพิจารณาถึงปฏิกิริยาย้อนกลับ แล้วนำมาปรับปรุงการสื่อสารครั้งใหม่ต่อไป

๔. เป็นแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน ถือเป็นสิ่งจูงใจสำหรับผู้ทำการสื่อสาร

๕. ทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ วิเคราะห์ และประเมินผลเพื่อการโน้มน้าวใจได้อย่างถูกต้อง^{๑๒}

๒.๓.๒ ผลของการโน้มน้าวใจ

การโน้มน้าวใจเป็นผล หรือไม่ก็โดยดูที่ความสำเร็จพฤติกรรมที่โน้มน้าวใจนั้น มีการแสดงออกมาหรือไม่ หรือเป็นความล้มเหลว คือไม่มีพฤติกรรมที่ต้องการแสดงออกมา สำหรับเกณฑ์ตัดสินการโน้มน้าวใจประสบความสำเร็จหรือไม่ มีกฎเกณฑ์ ๓ ประการ คือ

๑. ความสอดคล้องกันระหว่างเจตนาของผู้ส่งสารและพฤติกรรมของผู้รับสาร

^{๑๑} อรวรรณ ปิลาชนโอวาท, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), ๔.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

๒. ระดับของความสอดคล้องระหว่างเจตนาของผู้ส่งสาร และพฤติกรรมของผู้รับสารที่ตามมา

๓. ระดับของความสมยอมง่ายของผู้ส่งสาร^{๑๒}

๒.๓.๓ องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

ถ้าจะกล่าวถึงองค์ประกอบในการโน้มน้าวใจที่เป็นปัจจัยภายนอกของผู้รับสาร มี ๔ ประการ คือ

๑. ความแตกต่างภายในผู้ส่งสารแต่ละคนมีปัจจัยต่างๆ กัน ซึ่งทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางการเมือง บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ

๒. ความแตกต่างภายในสารแต่ละชิ้นมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียนมีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาของสาร การจัดเรียบเรียงสารข้อโต้แย้งในภาษา ตลอดจนลักษณะของท่วงทำนองลีลา

๓. ความแตกต่างของสื่อ เป็นความน่าโน้มน้าวใจของสารจะแตกต่างกัน เมื่อการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับสื่อสารโดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

๔. ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ สภาพการณ์ที่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใด ความคุ้นเคยหรือไม่คุ้นเคยของผู้รับสารต่อสภาพการณ์หนึ่งๆ การมีตัวเร้าบวกหรือลบในสภาพการณ์ เช่น การโน้มน้าวใจให้บริจาคเงินโดยมีสื่อมวลชนคอยถ่ายภาพล้อมอยู่อาจจะเป็นตัวเร้าบวกในการโน้มน้าวใจก็เป็นได้

สำหรับตัวผู้รับสารเอง การที่ผู้รับสารคนหนึ่งๆ จะมีความละเอียดอ่อน (Susceptible) ต่อการถูกโน้มน้าวใจเพียงใดโดยอาจพิจารณาได้จาก

๑. ลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ

๒. ทรรศนะ และทัศนคติ

๓. ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีความเกี่ยวข้องกับสารนั้น

๔. ลักษณะด้านอารมณ์

๕. ความสำคัญที่รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่งๆ

๖. วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการณ์หนึ่งๆ^{๑๓}

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

๒.๓.๔ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารต่อการโน้มน้าวใจ

ความน่าเชื่อถือของผู้รับสารต่อการโน้มน้าวใจได้มีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาความน่าเชื่อถือของผู้รับสารนั้น อริสโตเติลกล่าวถึงเมื่อ ๒๐๐๐ ปีล่วงมาแล้ว บุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุสำคัญของการโน้มน้าวใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีผู้รับฟังไม่รู้ความจริงในเรื่องที่ฟัง หรือความเห็นถูกแบ่งแยก เมื่อผู้พูดมีความหมายมาก การโน้มน้าวใจด้วยบุคลิกลักษณะจึงมีความสำคัญเนื่องมาจากเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. ผู้พูดต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเขาว์ปัญญาอุปถัมภ์ด้วยวิจรรณญาณอย่างดี (Intelligence)
๒. ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความปรารถนาดีต่อผู้พูด มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาประโยชน์ให้ (Good will)
๓. ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีวินัยดี มั่นคงในศีลธรรม (Good Character) คือเป็นผู้รักความยุติธรรม กล้าหาญ ยับยั้งชั่งใจ มีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เสรียนิยมสุภาพ สุขุม รอบคอบ พูดจริง ทำจริง รักษาคำพูด^{๑๔}

๒.๓.๕ จริยธรรมในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

การที่ผู้ส่งสารจะส่งสื่อสารได้ประสบความสำเร็จต้องมีเนื้อหาดี มีวาทศิลป์ดี บุคลิกลักษณะดีแล้ว การพูดในแต่ละครั้งจะต้องคำนึงถึงจริยธรรม วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย การโน้มน้าวใจไม่เพียงแต่เข้ากันได้กับวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ต้องมีประโยชน์ต่อสังคมด้วย ถือเป็นกฎเกณฑ์สำหรับการโน้มน้าวใจ ดังนี้

๑. จริยธรรมการโน้มน้าวใจที่ฟังประสงค์เป็นจริยธรรมที่ใช้ได้กับหลายวัฒนธรรม
๒. จริยธรรมการโน้มน้าวใจควรตระหนักถึงบทบาทร่วมกันระหว่างผู้โน้มน้าวใจและผู้ถูกโน้มน้าวใจ
๓. จริยธรรมในการสื่อสารจะต้องแสดงความเป็นประโยชน์ควบคู่ไปกับแสดง ความมีอุดมคติ (Pragmatic and Idealistic)

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

๔. จริยธรรมการโน้มน้าวใจจะต้องมีข้อยกเว้นให้บ้างในสภาพการณ์บางอย่าง ซึ่งมีการพูดอย่างหนึ่งและการทำอีกอย่างหนึ่ง

๕. จริยธรรมการโน้มน้าวใจขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมว่าจะใช้มันถึงระดับไหน มีวิธีการใดบ้างที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสามารถคำนวณจริยธรรมในการสื่อสาร ให้เป็นหัวใจหลักของการสื่อสารได้ คำตอบก็คือรู้จักคิดและเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ ในการตัดสินใจ ในขณะที่เดียวกันต้องการผลการตัดสินใจของผู้อื่นด้วย คือมองโลกใน ทัศนนะที่กว้างขวางพยายามอย่าสรุปภาพรวมที่ครอบคลุมทุกอย่างมากเกินไป (Overgeneralize) ทุกอย่างมีความแตกต่าง (Diversity) มองได้หลายทัศนนะ

จากทฤษฎีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ผู้สื่อสารอาจจะเพิ่มประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจได้ด้วยการให้รางวัล หรืออาจ มาในรูปคำชมเชยผู้รับสาร

๒. การให้ผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกลวิธีที่สำคัญที่จะเปลี่ยนทัศนคติ และ พฤติกรรมของผู้รับสาร

๓. ทัศนคติที่ดีที่ผู้รับสารมีต่อหัวข้อๆ หนึ่ง อาจจะสรุปนำไปโยงกับทัศนคติทาง ลบที่ผู้รับสารมีต่อหัวข้ออื่นๆ

๔. การแยกหัวข้อออกเป็นหัวข้อย่อยอาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจง่ายขึ้น

๕. ปฏิกริยาย้อนกลับ (Feedback) ทำให้ผู้ส่งสารรู้จักจุดด้อยและจุดเด่นของตนเอง และก็สามารถปรับปรุงให้เข้ากับผู้รับสารตามที่ต้องการได้ในครั้งต่อไป

๖. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจจะไม่ประสบความสำเร็จ ถ้าผู้ส่งสารใช้วาจาเพียง อย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงผู้รับด้านความรู้ เพศ อายุ ความยากง่ายของสื่อควบคู่กัน จะต้องมีการสื่อสารที่ต่อเนื่องพร้อมกับการประเมินผล^{๑๔}

๒.๔ ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เบอโรโล (David K. Berlo)

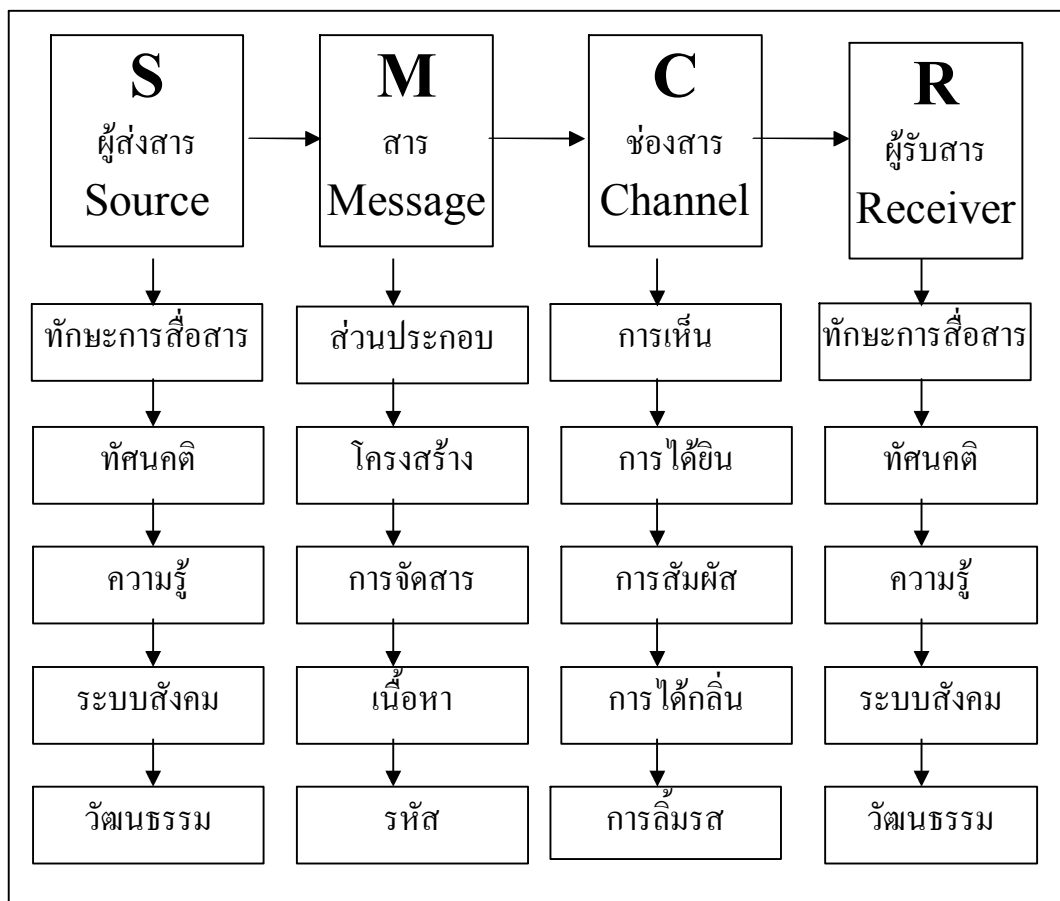
เบอโรโล (David K. Berlo) ได้อธิบายหลักการของการสื่อสาร ที่มนุษย์ใช้ ติดต่อสื่อสารถือเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบ (Ingredients) ที่สำคัญ ๖ ประการ คือ

๑. แหล่งสาร (Communication source)

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

๒. ผู้เข้ารหัสสาร (Encoder)
๓. เนื้อหาข่าวสาร (Message)
๔. ช่องสาร (Channel)
๕. ผู้ถอดรหัสสาร (Decoder)
๖. ผู้รับสาร (Communication receiver)^{๑๖}

ตารางที่ ๒ แบบจำลองทฤษฎีการสื่อสารของเบอร์โล

เบอร์โลได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น จะต้องมียุคประกอบ ๔ ปัจจัย คือ

๑. ปัจจัยของผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม วัฒนธรรม

^{๑๖} ปรม สดเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, (กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

๒. ปัจจัยของสาร ประกอบด้วย รหัส เนื้อหา การจัดเสนอ

๑. ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย การเข้ารหัสและการถอดรหัสสารสิ่ง
ที่นำสาร มีกลิ่นแสง คลื่นเสียง วิทฺยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และพาหนะของสิ่งนำสาร มี
อากาศช่องทางที่จะนำไปสู่ประสาทความรู้สึกรหัสหรือการถอดรหัสของผู้รับสาร มีการเห็น ได้
ยิน สัมผัส ได้กลิ่น การลิ้มรส เป็นต้น

๔. ปัจจัยของผู้รับสาร ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะคติ ความรู้ ระบบ
สังคม วัฒนธรรม^{๑๑}

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ทบทวนเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์การสื่อสาร ดังนี้

๒.๕.๑ วรรณกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ

ลักษณะคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้ส่งสารนั้น พระพุทธเจ้าทรงมี
พระสุรเสียงไพเราะ พระวาจาสุภาพสละสลวย ไม่มีโทษ ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจน เพราะ
ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ คือความแจ่มใส ชัดเจน นุ่มนวล ชวนฟัง กลมกล่อม ไม่พร่า
ซึ่ง กังวาน ทรงมีพระปัญญาคุณ รู้แจ้งเห็นจริง ในเนื้อหาสาระที่จะสอน ผู้วิจัยจะกล่าวถึง
พระคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ดังต่อไปนี้

๑. ทรงสอนสิ่งที่จริง และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง
๒. ทรงรู้ และเข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้สมบูรณ์
๓. ทรงสอนด้วยเมตตา มุ่งประโยชน์ผู้รับฟังเป็นที่ตั้ง ไม่หวังผลตอบแทน
๔. ทรงทำได้จริงอย่างที่สอน เป็นตัวอย่างที่ดี
๕. ทรงมีบุคลิกภาพโน้มน้าวจิตใจให้ใกล้ชิดสนิทสนม และพึงพอใจได้รับ

ความสุข

๖. ทรงมีหลักการสอนและวิธีการสอนอย่างยอดเยี่ยม^{๑๒}

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑.

อริสโตเติล (Aistotle) ได้กล่าวถึงบุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุของการโน้มน้าวที่สำคัญของการพูด โดยอธิบายว่าการโน้มน้าวใจมาจากสาเหตุ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ผู้พูดต้องเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเชี่ยวชาญปัญญาเป็นอย่างดี กอปรด้วยวิจรรณญาณอย่างดี (Intelligence)

๒ ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาประโยชน์ให้ (good will)

๓. ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มั่นคงในศีลธรรม (good character)

จากแนวคิดนี้ ได้ถูกพัฒนามาเรื่อยๆ ปรากฏทางการสื่อสารได้สรุปความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ ความสามารถหรือความเป็นชำนาญ (Competence of Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ส่วนเนื้อหาของสารและการวิเคราะห์ผู้ฟังก็มีความสำคัญในส่วนเนื้อหาของสารแล้ว จะต้องมีการจัดเรียงลำดับสารตลอดจนวิธีการส่งสารของผู้พูด อันประกอบด้วยแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องมีความชัดเจนน่าสนใจ ภาษาที่ใช้มีการยกตัวอย่างน่าสนใจเข้ากับปัจจุบัน และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการสื่อสารนั้น ก็คือการวิเคราะห์ผู้ฟัง ผู้ส่งสารต้องเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟัง ความรู้ของผู้ฟัง ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่พูดและสามารถประยุกต์ใช้สื่อต่างๆ ให้เกิดผลแก่การสื่อสารมากที่สุด ในส่วนของผู้พูดนั้น ยังรวมถึงองค์ประกอบด้านบุคลิกภาพของผู้พูดที่สร้างความน่าสนใจ รูปแบบและวิธีการสื่อสารของแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามความรู้ประสบการณ์แตกต่างกัน จึงทำให้บทบาทและวิธีการการสื่อสารแตกต่างกัน สื่อที่ใช้ในวิธีการสื่อสารของผู้นั้นๆ ก็แตกต่างกันตามแต่ความสามารถในเรื่องนั้นๆ ด้วย

ทินว็ฒน์ มฤคพิทักษ์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพูด (Function of Speech) คือผู้พูด (Speaker) เนื้อหาสาระ (Speech materials) ผู้ฟัง (Audiences) ทั้ง ๓ อย่างนี้ สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ถ้าผู้พูดดี แต่เนื้อหาสาระที่พูดไม่น่าสนใจ ไม่เหมาะกับบรรยากาศและสภาพแวดล้อม แม้ผู้ฟังจะตั้งใจและร่วมมืออย่างไร การพูดนั้นก็อาจล้มเหลวได้ แต่ผู้ฟังส่วนมากหรือส่วนหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้พูดหรือตั้งใจจะมา “ตีสวน” ผู้พูด ภาษาสมัยใหม่เขาเรียกว่า “แซว” การพูดครั้งนั้นก็ไปไม่รอดเหมือนกัน ถ้าผู้ฟังตั้งอกตั้งใจเอาเนื้อหาสาระก็น่าสนใจ แต่ผู้พูด “ไม่เข้าท่า” เสียคนเดียว

การพูดก็ย่อมล้มเหลวตั้งแต่ต้น หากจะจัดลำดับความสำคัญระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับผู้พูดเป็นอันดับหนึ่ง เพราะผู้พูดเป็นผู้ “กำหัวใจ” ของผู้ฟังไว้ในมือ^{๑๕}

ธรรมเกียรติ กั่นอริ ได้กล่าวถึงศรัทธาวิปริต : วิกฤติศาสนาและวิกฤติทางสังคมไว้ว่า พระและสถาบันสงฆ์ดั้งเดิม รักษาศรัทธาชาวบ้านไว้ได้ เพราะจัดการปัญหาของตนเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมหลักของสถาบันสงฆ์ที่จะรักษาศรัทธาความเลื่อมใสไว้ได้ ในฝ่ายปกครองสงฆ์ต้องใส่ใจต่อการศึกษาอบรม สร้างพระณรมีคุณภาพ แล้วสอนญาติโยมจนเกิดความรู้ความเข้าใจหน้าที่ของชาวพุทธ เพื่อเป็นพุทธบริษัทที่เข้มแข็ง ความรู้ของญาติโยม ก็จะกลับมาตรวจสอบความประพฤติของพระณรด้วย^{๑๖}

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้กระจายตัวเองออกไปมาก เพราะยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนเพิ่มขึ้น ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระไทยได้กระจายออกไปในรูปแบบต่างๆ ทั้งมีการเทศน์ประจำภายในวัด นอกสถานที่ ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ แม้การเที่ยวจาริกไปสั่งสอนประชาชน เรียกว่าธรรมทูตบ้าง ธรรมจาริกบ้าง^{๑๗}

สมาน งามสนิท ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวแห่งพุทธะ ซึ่งได้ระบุถึงคุณสมบัติดังกล่าวที่เรียกว่า สัปปริสธรรม ๘ ประการ ได้แก่

๑. ชัมมัญญตา เป็นผู้รู้ธรรมะคือหลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน

๒. อัถถัญญตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของสื่อสารแน่นอนชัดเจน (Coal oriented)

๓. อัถตัญญตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้วจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง (Self Acceptance) และจะเปิดเผยตนเอง (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในตน

^{๑๕} ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์, พูดได้ พูดเป็น ศาสตร์และศิลป์แห่งการพูด, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^{๑๖} ธรรมเกียรติ กั่นอริ, พุทธวิบัติ ตอน ศรัทธาวิปริต : วิกฤติศาสนาและวิกฤติทางสังคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕.

^{๑๗} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๖๒.

ได้อย่างดียิ่ง ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดีจะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุผล ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี เพราะการสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารรับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร (Frequency) คือไม่ส่งสารที่ซ้ำซากมากหรือน้อยเกินไป

๕. กาลัญญูตา รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสารแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในตน การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อพิพาทหรือข้อบาดหมางใจตามมา

๖. ปริสัญญูตา รู้จักชุมชนและสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่ากลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารก็ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

๗. ปุคคโลปรัญญูตา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า ผู้รับสารแต่ละคนมีลักษณะจำเพาะเป็นของตนเอง มีจริต มีอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใด การที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้นักวิชาการสื่อสารแถบตะวันตกได้จำแนกกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มที่เห็นด้วย กลุ่มเป็นกลาง กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนในทางพระพุทธศาสนาจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการรับสารไว้ ๔ กลุ่ม เปรียบเหมือนบัว ๔ เหล่า ได้แก่

๗.๑ กลุ่มบัวพินน้ำ เมื่อได้รับแสงอาทิตย์จะแย้มบานทันที กลุ่มนี้เปรียบเสมือนผู้มีปัญญาเฉียบแหลมมีปัญญาคิดแล้ว ไม่ต้องการเนื้อหาหรือการอธิบายอะไรมากมาย เพียงแต่ให้หัวข้อธรรมก็สามารถรู้ได้ กลุ่มนี้เพียงได้รับหัวข้อข่าวสารก็สามารถยังประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จได้

๗.๒ กลุ่มบัวได้ผิวน้ำ เพียงรอวันจะโผล่ผิวน้ำขึ้นมารับแสงอรุณแล้วแย้มบานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเสมือนผู้มีปัญญามากอยู่แล้ว ให้ข้อมูลข่าวสารเล็กน้อยก็จะเข้าใจยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

๗.๓ กลุ่มบัวที่อยู่กลางน้ำ โอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาผิวน้ำเพื่อรับแสงอรุณแล้วแย้มบานกับการที่ปลาเต่ากัดกินเป็นอาหารมีเท่าๆ กัน เปรียบเสมือนกลุ่มคนที่มีเชาว์ปัญญาปานกลางหากประคับประคองดีๆ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตก็มีมาก การสื่อสาร

กับเป้าหมายกลุ่มนี้ต้องละเอียดอ่อน เนื้อหาต้องตรงประเด็นชัดเจนและถูกต้อง เพราะกลุ่มนี้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ

๑.๔ กลุ่มบัวในโคลนตม ที่ยังเป็นหน่อยังไม่ได้โผล่โคลนตมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของเต่าของปลาที่มีมากที่สุด เปรียบเสมือนกลุ่มผู้รับสารที่มีปัญหาที่บั่นทอนด้วยอวิชชาคือความไม่รู้แจ้ง การสื่อสารกับกลุ่มนี้ผู้ส่งสารต้องออกแรงมากจึงประสบความสำเร็จ บางครั้งอาจต้องเลิกกันไปเฉยๆ พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้ญาณพิเศษทราบถึง ภูมิหลังตั้งแต่อดีตชาติจึงช่วยกลุ่มนี้บรรลุธรรมะได้ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มปทัชฌานผู้มีคติน้อยยิ่ง^{๒๒}

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ

สมเกียรติ เรื่องอนันต์เลิศ ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการสัมภาษณ์นักเผยแพร่ธรรมะ จำนวน ๗ รูป/ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลักและวิธีการในการเผยแพร่ธรรมะของนักเผยแพร่ธรรมะ พระพิสารธรรมพาที (พยอม กลฺยาโณ) กล่าวว่า ต้องมีความรู้ โดยมีพื้นฐานมาจากศึกษา บวชเรียนในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องรู้ให้พอ รู้ให้มั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกดี มีความตั้งใจดี มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี

๒. สถานการณ์เกี่ยวกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชน คนไทยในสังคมเมืองและชนบท แพทย์หญิง อมรา มะลิลา กล่าวว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาเท่าที่ควรและมองพุทธศาสนา แบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ คนต่างจังหวัด โดยเฉพาะในแถบภาคอีสาน มีความเชื่อและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามากกว่าคนในกรุงเทพฯ ซึ่งสังคมเองมักพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติกองสงฆ์

๓. การกำหนด การวิเคราะห์ และการเปิดรับธรรมะของกลุ่มเป้าหมาย พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า จากการรับนิมนต์ เพื่อไปแสดงธรรม มิได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเองและเพื่อให้เกิดผลดีอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว จะใช้วิธีเทศน์สอนผู้บังคับบัญชาระดับผู้ใหญ่หรือผู้มีปัญญา ซึ่งจะมีผลไปถึงผู้ได้บังคับบัญชาได้ง่าย

^{๒๒} สมาน งามสนิท, ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธะ : ครอบรอบ ๑๐ ปี สาขารธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๗), หน้า ๕๓-๕๕.

๔. สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่และแนวคิดในการเลือกสื่อ พระภวนาวิริยคุณ (ทัตต-
ชีโวภิกขุ) กล่าวว่า อันดับแรกเกิดจากสื่อบุคคลที่อยู่รอบๆ ตัว โดยการสอนให้มีธรรม
เกิดขึ้นในครอบครัวก่อนจึงจะมีผลมากในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีความเห็นว่าสิ่งที่ดีที่สุดใน
โดยพื้นฐานคือตัวของผู้เผยแพร่เอง ที่จะป็นต้นแบบแก่ชาวโลกได้ เช่น พระพุทธเจ้า ก็นำ
ตนเองเป็นสื่อ หากการมองในแง่ทั่วไป สื่อทุกชนิดใช้ได้หมด แต่ก็ยังไม่เกิดประโยชน์ หาก
ผู้ที่จะเผยแพร่ยังปฏิบัติไม่ได้

๕. เกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสารต่อการเผยแพร่และการเปลี่ยนแปลง
การใช้สื่อ พระภวนาวิริยคุณ (ทัตตชีโวภิกขุ) กล่าวว่า บทบาทของการสื่อสมัยใหม่นั้น มี
ผลต่อการเผยแพร่แต่หากแยกแยะไม่ออก ก็อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งประการสำคัญ
โดยพื้นฐาน ต้องพิจารณาให้เห็นก่อน ขณะนี้มีการใช้ยู่ก็คือ พระไตรปิฎก คอมพิวเตอร์
อยู่ในแผ่นซีดีรอม (CD ROM) แจกจ่ายเผยแพร่แก่องค์กรต่างๆ ไปแล้ว

๖. แนวคิดในการเลือกเนื้อหา การปรับเนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัย และเนื้อหาที่ใช้
พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ) กล่าวว่า ต้องเป็นการให้ความรู้ว่าจะไรดีมี
ประโยชน์ ชี้แจงเหตุผลที่ถูกต้องให้เกิดความเข้าใจ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพราะ
เนื้อหาธรรมะมีความทันสมัยอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับวิธีการเทศน์ให้น่าสนใจ ไม่ยึดตาย หากมีการ
คัดแปลง อาจเป็นละครธรรมะ ซึ่งก็ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ^{๒๓}

ปณฺฑิต นพพานวัน ได้ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะ
ของสถาบันสงฆ์ไทย พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย
จำแนกได้เป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์และสถาบันสงฆ์ในฐานะผู้เผยแพร่ธรรมะ
เช่นการขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่าง
ย้งในเขตชนบท

๒. ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะ ปัจจุบันเน้น
รูปแบบการเทศน์หรือการบรรยายธรรมภาคทฤษฎีเป็นหลัก แต่ไม่มีภาคปฏิบัติหรือจัด
กิจกรรมต่อเนื่องที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแพร่ธรรมะเข้าไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง

^{๒๓} นัฐนันท์ ประกายสันติสุข, ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรการ
พัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข, วิทยานิพนธ์เทวศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน (บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

๓. ปัญหาและอุปสรรคด้านวิธีการหรือกลวิธีการเผยแพร่ธรรมะ เช่น ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หรือการศึกษาหัวข้อธรรมะก่อนนำไปเผยแพร่ ซึ่งพระสงฆ์ไม่ได้มีการฝึกการผลิตและการใช้โสตทัศนอุปกรณ์มาก่อน รวมทั้งสื่อต่างๆ ส่วนใหญ่จึงมุ่งใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ทำให้การเผยแพร่ธรรมะกระทำได้ในเขตจำกัด

๔. ปัญหาและอุปสรรคด้านประชาชนผู้รับฟังธรรมะ เช่น ประชาชนขาดความรู้พื้นฐานทางศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมะหรือศีลธรรม นอกจากนี้ สภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญและวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย สภาพแวดล้อมในสังคมเช่นนี้ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรมะ เพราะต้องใช้เวลาและความคิดไตร่ตรองมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่นไม่ให้ความสนใจนัก

๕. ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมะ เช่น พระสงฆ์และสถาบันยังไม่มี การวิจัยประเมินผลการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน หรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมายและสถาบันสงฆ์มีการประชาสัมพันธ์ และการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ธรรมะในปริมาณที่น้อยมาก และขาดการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย^{๒๔}

พระวุฒิกิรณ วุฑฒิกิรโณ (พรพิมพ์) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชาวรมุณี (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) พบว่าเนื้อหาพุทธธรรมของพระราชาวรมุณี มีจุดเด่นอยู่ที่เนื้อเรื่อง การบรรยายธรรม เป็นลำดับขั้นตอน มีประเด็นความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัยฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมที่ลุ่มลึกได้ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม
๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา

พระมหาสัจญา ปญญาวิจิตฺโต (โปรงใจ) ได้ศึกษารูปแบบและแนวทาง การเผยแพร่ของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กณฺจนฺโณ) “หลวงตาแพรวเอื้อไม้” พบว่าท่านได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเทศน์มหาชาติและการเทศน์ธรรมวัตรตามแบบประเพณีโบราณมาเป็นการเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ และนำเข้าสู่การปาฐกถา บรรยายธรรม อภิปราย

^{๒๔} ปนัดดา นพพานวัน, การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑).

ได้ว่าที่ และการสนทนาธรรมแบบร้อยแก้ว เป็นต้น ท่านยังใช้การเผยแพร่ธรรมผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร แถบบันทึกเสียง และจัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่อีกทางหนึ่งด้วย^{๒๕}

^{๒๕} พระมหาสัญญา ปญญาวิจิตโต (โปรงใจ), ศีลขารูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กณฺณนิโก) “หลวงตาแพรวเอี่ยม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

บทที่ ๓

วิธีศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตฺโต)

การวิจัยในบทนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีที่เป็นพระมีผลงานปรากฏต่อสาธารณชน เพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม ถือเป็นภารกิจของคณาจารย์ของพระสงฆ์ไทย ดังจะได้วิเคราะห์เป็นประเด็นต่อไปนี้

๓.๑ ผลงานของพระราชปัญญาเมธี

๓.๑.๑ ใ้ร่มเงาผ้ากาสาวพัสดุ์

พระราชปัญญาเมธีได้เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่ยังเล็ก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ อาศัยอยู่ใ้ร่มเงาผ้า กาสาวพัสดุ์มาตลอดชีวิต โดยปกติท่านมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเท่าที่ควร ได้เข้ารับการรักษายู่เป็นประจำ เมื่อบรรพชาเข้ามาแล้วท่านต้องบทธสมมนต์ได้จำนวนมาก พรรษาแรกเรียนไวยากรณ์พร้อมกับนักธรรมตรี ซึ่งท่านสามารถสอบนักธรรมตรีได้ ต่อมาสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค มีความรู้เพียงแค่นี้ไม่สามารถสอนใครได้ ยิ่งบวชนานมีความรู้สึกว่ามีศรัทธาในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เชื่อกันว่าพระธรรมสามารถเป็นประทีปส่องทางของชีวิตได้ จึงเข้ามาอยู่ที่วัดจันทาราม กรุงเทพฯ อาศัยความสามารถทอพระปาฏิโมกข์ได้ เมื่อสอบได้ ป.ธ.๕ จึงเข้าเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ

ในช่วงเวลานั้น ได้ฝึกการสอนที่วัดข้าง ที่โรงเรียนข้าง ทำกิจกรรมมากกว่าสอบเปรียญธรรม ๕ พร้อมกับพุทธศาสนบัณฑิต มีคนชวนไปอเมริกา ด้วยความตั้งใจเรียนพุทธศาสน์เพื่อให้แตกฉาน คิดว่าพุทธศาสนาคือที่สุดไม่คิดที่จะเรียนอย่างอื่น ภายหลังโยมพ่อมาอยู่ด้วยที่วัดจันทารามได้มาเสียชีวิตลง โดยมีสมเด็จพระพุทธาจารย์ วัดสระเกษเมตตา มาแสดงธรรมและเป็นประธานในงานศพ มีเงินเหลือจากการเผาศพไปศึกษาต่อที่เมืองมัตถาสทางตอนใต้ของอินเดีย ได้มีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาประยุกต์ในการ

เผยแผ่ธรรมะท่านไม่หวังเรื่องการทำงานหรือสึกเมื่อเรียนจบ แต่ต้องการเอาความรู้ ประสบการณ์นำมาช่วยการเผยแผ่ทางศาสนา

ในขณะที่เรียนนั้น ท่านได้ฝึกเขียน ฝึกเทศน์ ฝึกบรรยายให้กับชาวพุทธด้วย จนเกิดวิญญูณนักเทศน์ตั้งแต่นั้นมา หนังสือวิชาการที่ท่านเขียนเล่มแรกคือ “พุทธศาสนานิกายสรวาสติวาท” ในงานทำบุญครบรอบร้อยวันของโยมแม่ ต่อจากนั้นก็เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “The Buddhist Concept of mind” ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนั้นมีผลงานบทความ บทวิจารณ์ตามสื่อต่างๆ เหตุผลที่ท่านเขียนคือ ต้องการเผยแผ่ในตัว เนื่องจากกำลังเป็นเรื่องร้อน เป็นเรื่องที่คนกำลังสนใจ อยากรู้ อยากทราบความจริง ในฐานะเป็นพระสงฆ์ควรจะต้องรู้หลักการและวิธีการ ต้องการชี้ให้สังคมรู้ มีการเผยแผ่ทางสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และหนังสือวิชาการต่างๆ มากมาย แรงจูงใจในการเขียนหนังสือ การพูด การเผยแผ่ การบรรยายในกิจกรรมทางสังคม สังคมบีบพระสงฆ์ให้เกี่ยวข้องกับการเมือง สังคม การศึกษา การเผยแผ่ การปกป้องตัวเอง จึงออกมาพูดออกมาเสนอแนวทางให้รัฐบาล ให้สังคมที่ชัดเจน โดยเน้นการเมืองต้องควบคู่กับศีลธรรม คุณธรรม เพื่อให้สังคมมีทางออก มีความรู้สึกว่าสังคมเหมือนเป็นทาสกับนาย มิใช่แบบพุทธวิถี จึงเสนอว่า การเมืองการปกครองควรควบคู่กับศีลธรรมเป็นแกนนำ โดยพระควรมีความอิสระทางความคิด การแสดงความเห็นตามแบบประชาธิปไตย มิใช่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญอย่างเดียว ถ้าประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานศีลธรรม สังคมก็จะมีคามมั่นคง*

๓.๑.๒ หน้าที่การงาน

พระราชปัญญาเมธีได้ทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งหน้าที่ประจำ ในฐานะผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจันทารามวรวิหาร และหน้าที่ในตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอื่นๆ อีกมากมาย จึงพอสรุปหน้าที่ได้ ๖ ประการ คือ

(๑) หน้าที่การปกครอง

หน้าที่ด้านการปกครอง ท่านเป็นเลขานุการเจ้าคณะเขตธนบุรี เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจันทารามวรวิหาร เป็นเลขานุการสภามิสสงฆ์พิจิตร เป็นผู้อำนวยการกอง

* สัมภาษณ์ พระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต), รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๕.

วิชาการ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ และเป็นประธาน คณะกรรมการดำเนินงานโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศของมหาจุฬาฯ เป็นประธานศูนย์พุทธภาวนานานาชาติ (IBMC) เป็นบรรณาธิการนิตยสารพุทธจักร

(๒) หน้าที่การศึกษา

ท่านทำหน้าที่ด้านการศึกษา เป็นครูสอนแผนกธรรมวัดป่าเลไลยก์ เป็นครูสอน แผนกบาลีวัดมณฑลทบคล้อ จังหวัดพิจิตร เป็นครูสอนนวกะ วัดจันทาราม เป็นครูสอน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดทองศาลางาม เป็นครูสอนโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา วัด พระเชตุพนฯ ได้บรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนา ปรัชญาอินเดีย ศาสนาเปรียบเทียบ พระอภิธรรมปิฎกในระดับปริญญาตรี โท และเอก ในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยถึงปัจจุบัน

(๓) หน้าที่เผยแพร่

หน้าที่ด้านการเผยแพร่ได้บรรยายพระไตรปิฎก ประจำสำนักงานวิจัย มหาจุฬาฯ บรรยายพระไตรปิฎกและตอบปัญหาธรรม ทางสถานีวิทยุกองพล ม. ๒ A.M. ๕๖๓ ทุกวัน พุธและวันศุกร์ ๒๒.๐๐-๒๓.๐๐ น. ดำเนินรายการ ศีลธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตย ทางสถานีวิทยุรัฐสภา คลื่น F.M. ๘๘๕ ทุกวันธัมมัสสวนะ เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น. บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุอื่นๆ อีกหลายแห่ง รวมทั้งรายการทางวิทยุโทรทัศน์ ทุกช่อง เป็นครั้งคราว พร้อมทั้งบรรยายพิเศษ อภิปราย ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ มีจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ มหิดล ศรีนครินทรวิโรฒ เกษตรศาสตร์ ศิลปากร และ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร่วมประชุมสัมมนาแก่นักการศึกษา นักคิด และนักวิจัย ตลอดจน นักวิจัยร่วมประชุมสัมมนา เสนอบทความทางวิชาการ ในต่างประเทศหลายแห่ง มีศรีลังกา เวียดนาม เยอรมัน สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ และได้หวั่น

(๔) หน้าที่สาธารณูปการ

ถึงแม้ท่านจะไม่ชำนาญในด้านการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์แห่งงานวิชาการก็ตาม แต่ท่านก็ได้ทำหน้าที่ทางด้านสาธารณูปการในฐานะผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตามที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยทุกประการ

(๕) งานวิชาการ

งานด้านวิชาการท่านมีมากมาย เริ่มตั้งแต่วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) เรื่อง A Buddhist Concept of Mind เขียนหนังสือเรื่องพุทธศาสนา : นิกายสรวาสติวาท ชีวิตพัฒนา, พัฒนาแบบพุทธ, พระไตรปิฎก : ประวัตติและสำคัญ (ร่วมกัน) มีบทความ

ตีพิมพ์หลายสิบเรื่องในพุทธจักร ศิลปวัฒนธรรม, หนังสือพิมพ์มติชน และสยามรัฐ เป็นต้น เป็นบรรณกรตรวจชำระ และจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาฯ

(๖) งานพิเศษ

ท่านพระราชปัญญาเมธีได้ร่วมก่อตั้งกลุ่มพระสงฆ์นักกิจกรรมเสขิยธรรม มหาวิทยาลัยทางเลือกเสมสิกขาลัย กลุ่มศึกษาปัญหาสตรี กลุ่มชายเข้าใจชายหญิง ศูนย์พุทธวิปัสสนานานาชาติ (IBMC) เป็นที่ปรึกษาองค์กรพุทธระหว่างประเทศ เช่น พุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม (International Engaged Buddhist) พุทธสมาคมแห่งสิงคโปร์ เป็นต้น^๒

๓.๒ วิธีศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี

พระราชปัญญาเมธีถือเป็นพระเถระที่ทรงความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีรูปแบบและเทคนิคในการเผยแผ่ธรรมะเข้ากับยุคสมัย ปรากฏออกมาในสื่อต่างๆ ท่านได้ประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้แก้ไขปัญหที่กำลังเกิดขึ้นได้อย่างกลมกลืนเข้ากับสังคมปัจจุบัน ผลการศึกษาวิเคราะห์สามารถแบ่งรูปแบบการเผยแผ่ได้ ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ วิธีศึกษารูปแบบสื่อบุคคล

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่ของพระราชปัญญาเมธีเกี่ยวกับลักษณะในฐานะสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพตามแนวทางแห่งสื่อมวลชน ได้นำธรรมะทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติบ้านเมืองเป็นอเนกอนันต์ โดยมีวิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) การปาฐกถา

การปาฐกถา คือการใช้ถ้อยคำ หรือเรื่องราวทางวิชาการที่กล่าวในที่ชุมชน ในฐานะที่พระราชปัญญาเมธีเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงได้รับนิมนต์ให้ไปกล่าวปาฐกถาในสถานที่ต่างๆ มักจะมีเนื้อหาสาระอยู่ ๓ ส่วน ได้แก่

^๒ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), *ท่องพระพุทธศาสนาแดนโสม*, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕-๕๖.

เหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาที่จะพูด และบทสรุปมาประกอบอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่นปาฐกถาธรรม เรื่อง “คุณค่าของน้ำ” ประกอบด้วย

๑. เหตุการณ์ปัจจุบัน ชาวโรงงานที่จังหวัดขอนแก่น ได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่น้ำ ลำน้ำพอง ลำน้ำชี และลำน้ำมูล จนเกิดสภาพน้ำเน่าเสีย ไหลเหม็นคั่งไปตลอดสองฝั่ง แม่น้ำ ทำให้สัตว์น้ำทั้งปลู ปลา ตายกันเป็นเบือ มีผลกระทบต่อสภาพอากาศ มีผลกระทบต่อ นักท่องเที่ยว ถึงกับไม่ไปเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำดังกล่าว

เป็นช่วงที่ทางภาคอีสานเกิดสภาพแห้งแล้งอย่างมาก ขาดแคลนนํ้าดื่ม นํ้าใช้กัน อย่างหนัก จึงได้เรียกว่าเป็นช่วงกำลังร้อนทั้งร้อนภายนอก เพราะร้อนอากาศขาดน้ำ และ ภายใน มีอะไรอุดอู้อยู่ภายในสังคมไทยจึงอยู่ในภาวะที่เราร้อนกันอยู่ และวันรุ่งขึ้นเป็นวัน มหาสงกรานต์ เป็นเทศกาลรดน้ำดำหัว หรือเป็นเทศกาลที่เรานํ้าสะอาด นํ้าใส นํ้าเย็น นํ้าหอมๆ ไปสรงนํ้าพระพุทธ ไปสรงนํ้าพระสงฆ์ที่วัดใกล้บ้าน ไปอบนํ้าผู้ใหญ่ที่เจริญด้วย วิทยุคุณวุฒิ เป็นพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เป็นลุงเป็นป้าของเรา เพื่อขอพรให้มีความเจริญ ความก้าวหน้า ความสุข มีความร่มเย็นในชีวิต

๒. เนื้อหาของเรื่องที่จะพูด อันได้แก่ นํ้ามีลักษณะชุ่มเย็น นํ้ามีลักษณะเชื่อมประสาน นํ้ามีลักษณะเรียบสม่ำเสมอ และนํ้ามีลักษณะปรับตัว

๓. แนวทางแก้ไข ได้แก่

๓.๑ การช่วยกันอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร รักษาป่าให้ครบถ้วนบริบูรณ์ แหล่ง ต้นน้ำลำธารต้องรักษาให้สะอาด ให้บริสุทธิ์

๓.๒ ช่วยกันประหยัดทรัพยากรน้ำ ใช้ให้เกิดประโยชน์

๓.๓ ช่วยกันอนุรักษ์น้ำภายในคือหัวใจ ให้มีความชุ่มชื้น มีความปรารถนา ดีต่อกัน โดยปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๕ ประการ ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี มีความกตัญญูกตเวที มีความเมตตาหวังดีต่อกัน มีความซื่อสัตย์ และรู้จักการให้อภัย^๗

จะเห็นได้ว่าลักษณะเด่นของการปาฐกถาทุกครั้ง มักจะเชื่อมโยงเนื้อหาให้เข้ากับ เหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาของเรื่องที่จะพูด และแนวทางแก้ไขโดยใช้หลักธรรมะทาง พระพุทธศาสนา

^๗ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พุทธทัศนะร่วมสมัย**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

(๒) บรรยาย

การบรรยาย เป็นการชี้แจงหรืออธิบายเรื่องให้ฟัง^๔ เรื่องที่พระราชปัญญาเมธี ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอด บรรยายในสถานที่ต่างๆ ในห้องเรียนของพระนิสิตนักศึกษาตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ในฐานะที่เป็นนักวิชาการ ได้รับอาราธนาให้บรรยายในเรื่องต่างๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น เรื่องสถานภาพของสตรีทางออกของนาเคอด้ สงฆ์กับการเมือง พระสงฆ์กับสื่อมวลชน ใครเป็นเหยื่อใคร ประเด็นสำคัญทางพระศาสนาในรัฐธรรมนูญใหม่ ตำราคู่มือการเมืองและการเลือกตั้ง พระราหูกับชาวพุทธไทย เป็นต้น เนื้อหาสาระส่วนมากเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นส่วนมาก ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างบทความที่เกิดจากการบรรยายเรื่องพระสงฆ์กับสื่อมวลชน ใครเป็นเหยื่อใคร พอเป็นตัวอย่างดังนี้

...ตลอดเวลาที่มีการเสนอข่าวสารพระสงฆ์ในทำนองเสียหายนั้น ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่าสังคมไทยเรากำลังเริ่มเข้าสู่วิกฤตการณ์อย่างหนึ่ง คือ “ภาวะขาดความเชื่อถือกันและไว้วางใจกัน” อย่างน่าห่วงใยและประชาชนทั่วไปเริ่มรู้สึกไม่ไว้วางใจพระสงฆ์ ไม่เชื่อถือสถาบันสงฆ์ ไม่ศรัทธาในพระศาสนา เพื่อนรุ่นน้องของข้าพเจ้าทำงานอยู่กับมูลนิธิการกุศลแห่งหนึ่ง เมื่อเขาไปนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีทำบุญ เพื่อนร่วมงานถามเขาว่าไปนิมนต์พระวัดไหนมา ได้ตรวจสอบแล้วหรือยังว่าไม่มีความประพฤติเหมือนกัน ซึ่งกำลังเป็นข่าวอยู่ เดียวนี้เวลาข้าพเจ้าไปบรรยายหรือมีธุระจำเป็นตามอาคารสูงๆ ซึ่งต้องใช้ลิฟต์ สังเกตเห็นโยมผู้หญิงตกใจมากแบบผิดปกติเมื่อเห็นพระเข้าไปในลิฟต์ ข้าพเจ้าคิดเป็นห่วง ต่อไปพระอาจารย์ที่ไปสอนพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ และโครงการพัฒนาของเยาวชนภาคฤดูร้อนว่า ถ้าสภาพการณ์ดำเนินไปเช่นนี้เรื่อยๆ เราจะมีต้องเลิกกิจการเหล่านี้ไปหรือการที่ประชาชน-เยาวชนไม่ใส่ใจศาสนานั้นในขั้นสุดท้าย ผลร้ายคงต้องตกอยู่กับตัวเยาวชนพลเมืองและสังคมไทย ในที่สุดถ้าสังคมไทยมีแต่คนหมกมุ่นอยู่กับวัตถุนิยม เห็นแก่ตัว โลกมาก กอบโกยทุกวิถีทาง ไม่ละอายชั่ว กลัวบาป ไร้ศีลธรรมจรรยา

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๔๖๒.

^๕ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พุทธทัศนะร่วมสมัย, หน้า ๗๗.

ดังนั้น สื่อมวลชนคงต้องไตร่ตรองให้มากขึ้นในการเสนอข่าวไม่ดีไม่งามเกี่ยวกับพระสงฆ์ เพื่อมิให้เกิดภาวะขาดความเชื่อถือ ดังกล่าวขยาดความคิดว่าคงต้องยึดหลักเสนอแต่เรื่องจริง มีประโยชน์คนชอบและถูกกาลเวลา ขณะเดียวกันก็พิจารณานำเสนอเท่าที่จำเป็นจริงๆ ไม่มุ่งเรื่องการค้าขายเกินไป มิฉะนั้นวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อถือนี้อาจย้อนกลับมาสู่สื่อมวลชนเสียเองด้วย

(๓) สัมมนา

การสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผลของการสัมมนาเป็นเพียงข้อเสนอแนะผู้เกี่ยวข้องจะนำไปปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ ในฐานะที่พระราชปัญญาเมธีเป็นผู้ทรงความรู้ทั้งทางโลกทางธรรม จึงได้ถูกนิมนต์เพื่อเข้าร่วมสัมมนา โดยเฉพาะการสัมมนาทางวิชาการ ดังตัวอย่างการสัมมนา เรื่องศาสนสัมพันธ์พุทธกับอิสลาม เป็นต้น

(๔) สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นการพบปะวิสาสะกันในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งต้องการทราบเรื่องจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือฝ่ายหนึ่งต้องการจะแถลงข่าวแก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อนำไปเผยแพร่^๖ เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่น่าสนใจเกิดขึ้นในบ้านเมือง เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การศึกษา และเรื่องอื่นๆ ที่อยู่ในความสนใจของประชาชน มักจะมีผู้มาสัมภาษณ์พระราชปัญญาเมธีอยู่เสมอๆ เพื่อขอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการใช้ธรรมะเพื่อนำไปแก้ไขในปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ที่น่าสนใจมาแสดงเป็นตัวอย่าง ดังนี้

....มีคำแนะนำอย่างไรในการช่วยเหลือสตรีและเด็ก ขอฝากคนที่ผู้ชายให้เปลี่ยนทัศนคติที่ถูกต้องว่าผู้หญิงเป็นเพศแม่ต้องรักษาศีลข้อที่ ๓ ให้ชัดเจน ไม่ควรเที่ยวโสเภณี มีภรรยาคนที่ ๒ คนที่ ๓ เพราะปัญหาเด็กมีปัญหาจากผู้ชายที่ไม่เป็นผู้นำครอบครัว ดิดเหล้า การพนัน ซึ่งหลักการของพระพุทธศาสนาผู้ชายต้องทำหน้าที่สงเคราะห์บุตรและภรรยา ขอให้ครอบครัวทั้งหลายได้ยึดในความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ความรัก ความผูกพัน ความสุขหาได้จากความเข้าใจในครอบครัว ชีวิตที่เรียบง่าย มีความรัก ผูกพันลูกเต้าที่เรารักก็จะไปทำตามที่เราปรารถนาอยากให้

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๗๕๗.

^๗ พระศรีปรีชัตติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พุทธทัศนะร่วมสมัย, หน้า ๗๕๗.

รัฐบาลชุดใหม่ทำอะไรบ้าง อยากให้รัฐบาลเข้าใจพระสงฆ์มากขึ้น การพัฒนาประเทศมักจะพูดถึงเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ นักการเมืองเมื่อหาเสียงมักจะแข่งกับชาวโลกตลอดเวลา รู้สึกจะไม่มีนักการเมืองท่านใดที่พูดว่าต้องพัฒนาบุคคลศีลธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นรากฐานของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อยากฝากรัฐบาลว่า ควรเข้ามาดูแลเรื่องการจัดการปกครองของสงฆ์ ควรจะปรับการปกครองให้กระชับมากขึ้น....^๔

(๕) พระธรรมเทศนา

การแสดงพระธรรมเทศนา เป็นรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะที่พระพุทธองค์ได้ทรงนำมาใช้ในการเผยแผ่ นับตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) ใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ส่วนมากการเผยแพร่ธรรมะมีพระสงฆ์เป็นผู้ส่งสาร (Source) มีธรรมะคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสาร (Message) ใช้การสื่อสารทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เป็นต้น เป็นช่องทาง (Channel) ในการส่งสารและมีพุทธศาสนิกชน และมวลชน เป็นผู้รับสาร (Receiver) สมัยก่อนการแสดงพระธรรมเทศนา ใช้การพูดแบบ Face to Face คือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ผู้ฟังเป็นกลุ่มเล็กๆ สามารถเห็นบุคลิกภาพ มีความใกล้ชิดกัน เห็นปฏิริยาของผู้รับฟังได้ ซึ่งมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคิดของผู้รับฟังได้ สามารถจัดเนื้อหาสาระของธรรมะให้เหมาะสมมีความรวดเร็ว ในปัจจุบันการแสดงพระธรรมเทศนา เพิ่มการเทศนาแบบ การสื่อสารสื่อมวลชน (Public Communication) ทั้งพระสงฆ์ผู้ส่งสาร และผู้รับสารไม่สามารถเห็นกันได้ กำหนดผู้ฟังไม่ได้ ใช้เนื้อหาธรรมะสำหรับคนทั่วไปเป็นจำนวนมาก เช่น สื่อวิทยุ ผู้แสดงธรรมะและผู้รับฟังอยู่ห่างไกลกัน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ในการเผยแผ่ทั้งสองแบบต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยที่ไม่เหมือนกัน การแสดงพระธรรมเทศนาของราชปัญญามณี ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือต่างๆ นั้นมีน้อย ส่วนมากมักจะเป็นบรรยายหรือปาฐกถา เป็นส่วนมาก

๓.๒.๒ วิธีศึกษารูปแบบสื่อมวลชน

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

สื่อ (Channel) ที่ใช้เพื่อการสื่อสารมวลชน เรียกว่า สื่อมวลชน (Mass media) ซึ่งสื่อชนิดนี้สามารถนำสาร (Message) ของผู้ส่งสาร (Source) ไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) ได้เป็นจำนวนมาก และรวดเร็วในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) สื่อสิ่งพิมพ์

ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ เป็นต้น ข้อดี คือ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา สถานที่รับ เก็บรักษาง่าย คงทนถาวร จุกข่าวสารได้มาก ราคาถูก และสามารถตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ข้อเสีย คือช้า มีข้อจำกัดของผู้รับ ไม่น่าสนใจทั้งการเคลื่อนไหวและสีสัน

(๑.๑) หนังสือ

พระราชปัญญาเมธีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะ มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ ด้วยการเขียนเรียบเรียงตัวของตนเอง จึงได้ปรากฏเป็นรูปเล่มมาจำนวน ๑๒ เล่ม ดังต่อไปนี้

๑. เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์ประวัติศาสตร์ บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อรับผิดชอบต่อการศึกษาของชาติเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม^๕

๒. ฤาสาสนาจะสิ้นท่า เป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการประชุมสุดยอดผู้นำศาสนาโลกขององค์การสหประชาชาติ (UN) เพื่อสร้างสันติภาพให้แก่โลกแบบยั่งยืน^๖

๓. กรณีวิวาทะพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร เป็นการวิเคราะห์แก้ข้อกล่าวหาของพระมโนวัตรราชโอรสาราม เกี่ยวกับกรณีวิวาทะพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร โดยการวิเคราะห์กล่าวอ้างตามมหาปรินิพพานสูตร^๗

^๕ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๓.

^๖ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), ฤาสาสนาจะสิ้นท่า, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๔๘.

^๗ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), กรณีวิวาทะพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐-๓๑.

๔. การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทุกฉบับที่ผ่านมา มีแต่เน้นการเมืองหรือฆราวาสเป็นผู้ร่าง ทำให้เกิดปัญหาการปกครองบริหาร คณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๑๒}

๕. งานกิจการบันดาลสุข เป็นการวิเคราะห์ถึงหลักการพัฒนาสังคมต้องพัฒนา คนที่การศึกษาเพื่อให้คนมีคุณภาพเน้นการพัฒนาจิตใจ^{๑๓}

๖. พุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์ เป็นการกล่าวถึงปัญหาของผู้ป่วยเอดส์ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน พร้อมทั้งการพิจารณาเรื่อง การบวชในสมัยปัจจุบันใหม่ เป็นต้นว่า การบวชหน้าไฟ^{๑๔}

๗. พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก เป็นการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นศาสดาเอกของโลกมีนักปราชญ์ด้านศาสนา การศึกษา กล่าวยกย่อง พุทธคุณของพระพุทธเจ้า^{๑๕}

๘. พระพุทธศาสนา : นิกายสรวาสติวาท เป็นการวิเคราะห์หลักคำสอนใน พระพุทธศาสนานิกายสรวาสติวาทเปรียบเทียบกับนิกายอื่น เพื่อให้มองเห็นความเหมือนและ ความแตกต่างกัน^{๑๖}

๙. ท้องพระพุทธศาสนาแดน โสม เป็นการวิเคราะห์ถึงประวัติศาสตร์ของ ประเทศเกาหลีเกี่ยวกับปัญหาของพระพุทธศาสนาและอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเป็น เอกลักษณะของชาติเหมือนไทย^{๑๗}

^{๑๒} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, (กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๒-๑๗๓.

^{๑๓} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), งานกิจการบันดาลสุข, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๕-๗๐.

^{๑๔} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔) หน้า ๘๖.

^{๑๕} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑.

^{๑๖} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พระพุทธศาสนา : นิกายสรวาสติวาท. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕) หน้า ๓๕.

^{๑๗} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), ท้องพระพุทธศาสนาแดนโสม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๕๐.

๑๐. สตรีในพระพุทธศาสนา. เป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทเสรีภาพ ความเสมอภาคของสตรีในสังคม พระพุทธศาสนาก็ยกย่องสตรีมาตลอด^{๑๘}

๑๑. สงฆ์กับการเมือง เป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระสงฆ์และชาวพุทธที่เรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พระสงฆ์มีสิทธิ์ทำได้^{๑๙}

๑๒. พระพุทธศาสนาแนวคิดเพื่อพัฒนาสังคมและการเมือง เป็นการวิเคราะห์ปัญหาคอร์ปชั่นในสังคมการเมืองเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่นักการเมือง^{๒๐}

(๑.๒) บทความ

พระราชปัญญาเมธีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการล้อมวลชน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารธรรมะ โดยมากบทความของท่านมาจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การบรรยาย การปาฐกถา การเทศนา ซึ่งจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองในสังคมปัจจุบัน ถือเป็นบทความสั้นๆ ที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ ส่วนมากจะเขียนบทความเกี่ยวกับสังคม การเมือง การศึกษา และเศรษฐกิจ อาศัยสื่อสารนำมาปรับประยุกต์หัวข้อธรรมใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม แล้วนำมาจัดพิมพ์รวมเป็นรูปเล่มบทความทั้งหมด ๕ เล่ม ดังจะวิเคราะห์สื่อสารมวลชนประเภทบทความต่อไปนี้

๑. ศิลธรรมกับการเมือง เป็นการเขียนบทบาทของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ทางการเมือง เช่น เรื่องชัมมานุสสติ ในโอกาสครบรอบ ๑๐ ปี ๑๔ ตุลาคม หน้า ๔๔^{๒๑}

๒. พระสงฆ์กับการกิจการเมือง เป็นการเขียนเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องทำมีการทำหน้าที่ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อพระพุทธศาสนา โดยเน้นไปที่บทบาทพระสงฆ์ไทยในอดีตและปัจจุบันทั้งหมด

๓. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เป็นการเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางพระพุทธศาสนากับการถูกรุกราน เช่น ตาลีบัน (Taleban) ความเจริญรุ่งเรืองของ

^{๑๘} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), สตรีในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๑๙} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), สงฆ์กับการเมือง, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๒๐} พระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต), พระพุทธศาสนาแนวคิดเพื่อพัฒนาสังคมและการเมือง, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๒๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), สงฆ์กับการเมือง, หน้า ๕๖.

พระพุทธศาสนาในกัมพูชา มีพระสงฆ์ – สามเณร ศึกษาเล่าเรียนเป็นจำนวนมาก และความเลื่อมของพระพุทธศาสนาในสมัยเขมรแดง ของพอล พต และเจิว สัมพันธ์^{๒๒}

๔. พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม เป็นการเขียนเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในสังคม ซึ่งพระราชปัญญาเมธีจะนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทย

๕. งานอบรมพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน และให้การสนับสนุนการอบรมพระธรรมทูต เป็นต้นว่าต้องทำการอบรมต่อไปอีกชักระยะ ๒ – ๓ ปี คงจะได้พระธรรมทูตที่มีคุณภาพ^{๒๓}

(๑.๓) หนังสือพิมพ์

สิ่งตีพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบต่างๆ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ต่างๆ มีจำนวน ๒๕ บทความ เช่น หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ บทความเรื่องศีลธรรมของเยาวชนต้องเริ่มที่บ้าน ปฏิบัติต่อบทความเรื่อง “พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร” ถ้าเป็นพระภิกษุอยู่จะถามถึงอะไรระหว่างสิทธิของนักวิชาการกับสมณัตตัญญากรณีฉาวของคลินตันกับลูวินส์ก็มมมองทางศีลธรรมคุณธรรมกับนักการเมือง พระไทยไปทำอะไรกันที่ UN เงิน เงิน เงิน นิพพุโตนนุณ ภิกขุสงโฆ หนังสือพิมพ์มติชน บทความเรื่องประเด็นทางศีลธรรมที่สำคัญมากในร่างพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ กรณีวิชาเข้าประเทศไทยขององค์ทะไลลามะ ดำรงคุณักการเมืองและการเลือกตั้ง ปรัชญาและภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พระราหุกับชาวพุทธไทย ประเด็นสำคัญทางศาสนาในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พระสงฆ์กับสื่อมวลชน ใครเป็นเหยื่อใคร หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย บทความเรื่อง พระเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นเรื่องที่จำเป็น หนังสือพิมพ์ข่าวสด บทความเรื่อง มหาจุฬาฯ กับงานพระศาสนา จริยธรรมของนักวิชาการไทยอยู่ที่ไหน พระสงฆ์กับมือบคนจนลิดิตถึงรัฐมนตรีหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ บทความเรื่องเสียงแห่งธรรมนำชีวิตคู่ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจบทความเรื่อง กิจกรรมนอกวัดทางย้อนกลับเพื่อสังคม นอกจากนั้นยังได้ตีพิมพ์ลงในนิตยสารรายเดือนพุทธจักร บทความเรื่อง พระพุทธเจ้าเป็นอินดูจจริงหรือ สถานภาพสตรีในพระพุทธศาสนา ตาลีบันทำลายพระพุทธรูป บทบาทของสถาบันสงฆ์ต่อการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ ทางออกของนาเคเอดส์ การศึกษาพระไตรปิฎกในมิติ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๐.

สตรีนิยม กรอบของพระสงฆ์ในการเกี่ยวข้องกับการเมือง หนังสือสารนิพนธ์ บทความเรื่อง คัมภีร์อภิธรรมโกศา วารสารเสียงธรรม บทความเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองไทย หนังสือพิมพ์ ละครธรรม บทความเรื่อง ประเทศไทยวิกฤตอะไรแน่ คน สังคมหรือเศรษฐกิจ และหนังสือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ บทความเรื่อง วิกฤตการณ์ความเชื่อของมนุษย์ ศิลปวัฒนธรรมบทความเรื่อง ติรุโม ไประพันธ์ สิ่งพิมพ์ อื่นๆ จำนวน ๑๖ เรื่อง

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์จำพวกวิทยุ โทรทัศน์ ซีดีรอม ส่งผลดีต่อการเผยแพร่ที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ไม่มีข้อจำกัดของผู้รับ มีความน่าสนใจทั้งการเคลื่อนไหวและสีสัน ในสังคมใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อนการสื่อสารมวลชนได้มีบทบาทในการทำหน้าที่ดูแลสิ่งแวดล้อม ประสานส่วนต่างๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อม สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่อนุชนรุ่นหลัง และให้ความบันเทิง พระสงฆ์ในฐานะสื่อมวลชนมีความสำคัญมากต่อพระพุทธศาสนา เพราะเป็นโอกาสที่จะเผยแพร่ธรรมะไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า และเป็นการแสดงศักยภาพของพระสงฆ์ว่ายังมีประโยชน์ต่อส่วนรวมเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ ค่านิยม ทศนคติ ของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์นั้นจึงมีความสำคัญมาก พระราชปัญญาเมธีได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะสื่อมวลชนที่เผยแพร่ธรรมะให้แก่สังคมนำเสนอข่าวสารที่น่าสนใจ วิเคราะห์ข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ เผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานแก่คนในสังคม ตลอดจนการนำเสนอทางออก หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน โดยการนำธรรมะมาใช้แก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อวิทยุ พระราชปัญญาเมธี ได้เผยแพร่ธรรมะทางสถานีวิทยุหลายสถานี คือ รายการวิทยุสถานีวิทยุกองพล ม.๒ A.M.๘๖๓, วิทยุรัฐสภา F.M. ๘๖.๕, รายการธรรมะร่วมสมัย วิทยุ อ.ส.ม.ท. F.M. ๑๐๐.๕ และสถานีวิทยุอื่นๆ อีกมากที่ได้รับอาราธนาไปร่วมออกรายการ นับว่าได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ ผู้ทำการเผยแผ่ผ่านทางสื่อมวลชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพดียิ่ง

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่น่าสนใจ รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ เข้าถึงประชาชนเป็นจำนวนมาก พระราชปัญญาเมธี ได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนทางโทรทัศน์หลายช่องตลอดระยะเวลา หลายปีที่ผ่านมา ได้ใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่ธรรมะ และชี้แนะสังคมในปัญหาที่จะต้องให้ธรรมะแก้ไขแบบบูรณาการ

๓.๒.๓ วิธีศึกษาจากการสัมภาษณ์พระราชปัญญามะธี

ผลการสัมภาษณ์พระราชปัญญามะธีในฐานะนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้มีความคาดหวัง ผลสัมฤทธิ์ต่อโครงการที่จะทำในอนาคต เพื่อการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ มีทั้งหมด ๘ ข้อ ซึ่งสามารถสรุปทัศนะของท่านเป็นรายข้อดังต่อไปนี้

๑. การเตรียมตัวก่อนทำการเผยแผ่ พระราชปัญญามะธีได้กล่าวว่า ก่อนจะมีการพูดทางรายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ จะต้องเตรียมตัวทุกครั้ง เตรียมข้อมูลในพระคัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา หรือเทศน์ตำราอื่นๆ เพื่อทบทวนให้เกิดความแม่นยำ โดยจดบันทึกย่อเตรียมไว้พูด มีการตรวจดูข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ ความคิดเห็นตามหนังสือพิมพ์ และวารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูด ถ้าเป็นการเทศน์จะต้องดูพุทธศาสนสุภาษิตเพื่อเป็นบทนำ จับประเด็นในหัวข้อที่สำคัญหาตัวอย่าง ข้ออุปมาเปรียบเทียบ หรือนิทานประกอบเท่าที่จำเป็น ผลการศึกษาพบว่าท่านเป็นผู้ที่ให้เกิดเรติกับผู้ฟังมาก ถึงแม้ว่าท่านจะเป็นผู้ทรงความรู้ แต่ก็ต้องค้นคว้าเพื่อเป็นการทบทวนความรู้เก่าให้ถูกต้องชัดเจนแม่นยำ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดน้อย อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของนักเผยแผ่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเผยแผ่สืบไป

๒. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเทศน์ พบว่าพระราชปัญญามะธีในการออกรายการ หรือบรรยายธรรมหรือเทศน์ ท่านมักประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังเช่นเรื่องความยากจน การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พระสงฆ์กับการเมือง เป็นต้น เป้าหมายที่สำคัญก็คือ แก้ไขความสงสัยหรือความคลุมเครือไม่ชัดเจนในเรื่องนั้นๆ โดยให้หลักการพระพุทธพจน์ เพื่อให้มุมมองในทางกลับกันหรือมุมมองหลายๆ มุมมองให้เห็นทางออกบนพื้นฐานของสติปัญญาและความเมตตากรุณา

๓. ความคาดหวังถึงผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่ พระราชปัญญามะธีได้กล่าวให้ฟังว่า ส่วนมากเป็นความคาดหวังผลเฉพาะเรื่องเอาแค่ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนก็พอ มิได้หวังอะไรมากนัก ส่วนใหญ่คิดว่าทำตามหน้าที่ที่เขามาเชิญชวนเราให้โอกาสเราทำ เราก็พยายามใช้โอกาสนั้นๆ ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๔. ปัจจัยอะไรบ้าง ที่ทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมได้รับความนิยม พระราชปัญญามะธี ได้กล่าวว่า การเผยแผ่จะต้องทำไปด้วยความปรารถนาดีต่อทุกคน ทำตามหน้าที่ในฐานะเป็นพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้ามอบไว้ตามนัยแห่งมหาปริณิพพาน ก็คือต้องศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติตาม เผยแผ่ และปกป้องคุ้มครองพระศาสนา ขจัดปรีบวาท และมีความจริงใจต่อพระศาสนาครูอาจารย์และญาติโยมทุกคน ทำด้วยสำนึกถึงงาม มิได้มุ่งหวังความโด่ง

ดั่งมีชื่อเสียง หรือลาภผลเงินทองเป็นหลัก การเผยแผ่มีการเข้าสู่หัวใจพระศาสนา ไม่เสียเวลาอ้อมค้อมกับการเล่นสำนวนแบบนักเทศน์ทั่วไป คิดว่าเวลาน้อยต้องรีบใช้ชี้แจงตรงๆ ตามพระไตรปิฎก นี่แสดงให้เห็นว่าการทำงานทุกอย่างโดยเฉพาะการเผยแผ่ ถ้าทุกคนทำตามหน้าที่ของตนเองให้บริบูรณ์สมบูรณ์ ทุ่มเทด้วยความจริงใจตั้งใจ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นแล้ว ย่อมจะทำให้สิ่งที่ทำนั้น ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

๕. ความพอใจในผลงานการเผยแผ่ที่ผ่านมา พระราชปัญญาเมธีได้กล่าวว่า ท่านมีความพอใจเพียงบางส่วน ทั้งนี้เพราะโอกาสจะใช้สื่อมวลชน ดังเช่น โทรทัศน์ของรัฐ มาใช้ในการเผยแผ่จริงๆ มีโอกาสน้อย คิดว่าถ้ารายการธรรมะได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังอาจจะสู้กับเกมส์โชว์หรือละครได้ เรียกว่า สื่อเรายังแคบมาก โทรทัศน์ วิทยุก็ยังไม่มียิ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญในการเผยแผ่ทั้งนั้น จึงพยายามผลักดันให้เกิดรายการทีวีและวิทยุเพื่อพระพุทธศาสนาโดยตรง นี่แสดงให้เห็นว่า การเผยแผ่พุทธธรรมในยุคปัจจุบันที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีสื่อเทคโนโลยีสมัยปัจจุบันให้พร้อมมากที่สุด ตลอดถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพไปพร้อมกันด้วย

๖. โครงการเพื่อการเผยแผ่ในอนาคต พระราชปัญญาเมธีได้กล่าวว่า โครงการและรายการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันก็จะดำเนินการต่อไป เช่น รายการมองโลกมองธรรมทางสถานีวิทยุยานเกาะ AM ๕๔๐ เวลา ๒๒.๐๐ น. - ๒๒.๓๐ น. ทุกวันอังคาร การเสวนาธรรมรายการท่านถามเราตอบ สถานีวิทยุกองพล ม. ๒ AM ๕๖๓ เวลา ๒๒.๐๐ น. - ๒๔.๐๐ น. ทุกวันศุกร์ พุทธธรรมนำไทยส่งไปสู่อุโลก พุทธศาสนาแห่งชาติ FM ๑๐๔.๒๕ เวลา ๐๕.๐๐ น. - ๑๐.๐๐ น. ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ฟังพระบิ๊าง สถานีโทรทัศน์เพื่อพระพุทธศาสนา TTV ๓ เวลา ๑๘.๐๐ น. ถึง ๑๙.๐๐ น. ทุกวันจันทร์ โครงการในอนาคตมีแผนจะโยงเครือข่าย สถานีวิทยุพระพุทศาสนาแห่งชาติ พุทธมณฑล ๑๐๔.๒๕ ไปเชื่อมกับสถานีพุทธศาสนาประจำวัดและจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศราว ๘๐ แห่ง ในนามมูลนิธิเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชน จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมในนามมูลนิธิเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชน เพื่อส่งกระจายเสียง หรือภาพรายการธรรมะดีๆ ตลอด ๒๔ ชั่วโมงไปทั่วประเทศ แสดงให้เห็นได้ว่าคณะสงฆ์ควรมีสถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นของตนเองโดยตรงสามารถบริหารตามรูปแบบที่กำหนดไว้ เพื่อการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีการจัดรายการธรรมะร่วมสมัย ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตของประชาชน มีการตอบปัญหา เป็นต้น รายการธรรมะควรมีตลอด ๒๔ ชั่วโมง น่าจะเกิดประโยชน์ และสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างมาก

๑. กลุ่มเป้าหมายใดที่น่าจับตามองเพื่อการเผยแผ่ พระราชบัญญัติได้กล่าวว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่นักเผยแผ่ต้องคิดว่าจะทำอย่างไร ที่พระพุทธศาสนาจะเข้าไป มีบทบาทอิทธิพลกับคนเหล่านี้ได้ เพราะต่อไปจะไปกุมอนาคตของชาติ เพราะเป็นกลุ่มที่จะ มีบทบาทต่อประเทศชาติในอนาคต ส่วนกลุ่มอื่นๆ ก็ไม่น่ามองข้ามไปเช่นกัน ดังนั้นกลุ่ม เด็กและเยาวชนนี้ คณะสงฆ์น่าจะติดตามดูแลเป็นกรณีพิเศษ นอกจากจะเข้าไปเผยแผ่แล้ว จะต้องผลักดันการศึกษาศีลธรรมคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าไปเป็นหลักสูตรพื้นฐาน ทำให้การเผยแผ่ในระยะต่อๆ มาจะเกิดผลเป็นที่น่าพึงพอใจ

๒. การเผยแผ่ของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน สมควรปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด พระราชบัญญัติได้กล่าวว่า นโยบายการเผยแผ่ของมหาเถรสมาคมยังไม่ชัดเจนและ ไม่จริงจัง ยังไม่มีโรงเรียนฝึกหัดอบรมด้านการเผยแผ่โดยเฉพาะ จับหลักการไม่ค่อยมั่น และการเผยแผ่ก็มีได้ทำในนามของคณะสงฆ์ อยู่ในลักษณะเผยแผ่ธรรมะของข้าพเจ้ามากกว่าของ พระพุทธเจ้าเป็นนักเผยแผ่ที่ห่วงอามิสสินจ้างลาภยศมากกว่าทำบูชาพระพุทธเจ้า และต่างคน ต่างทำ ไม่มีสื่อมวลชนที่เป็นวิทยุโทรทัศน์ของสงฆ์โดยตรง แสดงให้เห็นได้ว่า การเผยแผ่ ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน จะต้องปรับปรุงทุกด้านพร้อมกันไป ทั้งด้านบุคลากร การสื่อสาร นโยบายของคณะสงฆ์โดยส่วนรวม การสนับสนุน และการควบคุมตรวจสอบเนื้อหาสาระ ให้ตรงกับพระไตรปิฎก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน^{๒๔}

๓.๓ หลักธรรมและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชบัญญัติ

องค์ประกอบของหลักการและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมมีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ ผู้แสดงธรรม ในที่นี้หมายถึงพระราชบัญญัติ หลักธรรม ในที่นี้หมายถึงการเอาหลักธรรม ของพระพุทธเจ้าที่พระราชบัญญัตินำมาเผยแผ่สั่งสอน และผู้ฟัง ในที่นี้หมายถึง พุทธศาสนิกชน และประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งจะได้อธิบายหลักธรรมและวิธีการเผยแผ่ พุทธธรรมของราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระราชบัญญัติ (สมชัย กุศลจิตโต), ๑ มิถุนายน ๒๕๔๕.

๓.๓.๑ ผู้แสดงพุทธธรรม

พระธรรม แปลว่า สภาพที่ทรงไว้ คือสิ่งทรงความเป็นตัวของตัวเองไว้ และทรงคุณสมบัติของตัวเองไว้ หมายถึงสิ่งที่ดีงาม คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง สิ่งของที่ดี หลักปฏิบัติทางศาสนา^{๒๕} ก็คือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎก มีทั้งสิ้น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ทั้งที่เป็นกุศลธรรม อกุศลธรรม และอัปยาคธรรม เมื่อย่อลงแล้ว เรียกว่า ไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่พุทธบริษัทจำสืบกันมา

ดังนั้น หลักธรรมที่พระราชปัญญาเมธีในฐานะผู้แสดงพุทธธรรมนำมาเผยแผ่นั้น เป็นหลักธรรมที่มีความถูกต้องชัดเจนตามพระไตรปิฎก ท่านสามารถนำมาเลือกสรรเพื่อประยุกต์ใช้ ให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน บทความ หรือเรื่องที่น่ามากล่าวนั้น นอกจากจะชี้ให้เห็นถึงเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมในขณะนั้น ยังมีข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยการนำเสนอธรรมะอันเป็นหลักการในทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกเข้ามาด้วยอย่างน้อย ๑ หัวข้อธรรมะ จึงได้นำหลักธรรมบางส่วนมาแสดงให้เห็นหัวข้อและเนื้อหาโดยย่อ โดยแยกเป็นหมวดหัวข้อธรรมะที่มีหลักธรรมะเท่ากัน ดังนี้

ตารางที่ ๓ แสดงหลักธรรมที่ยกขึ้นแสดง ๑ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	ปฏิจจสมุปบาท	สตรีในพระพุทธศาสนา หน้า ๓๓	เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ^{๒๖}
๒	อภิปุหาริก	สงฆ์กับการเมือง หน้า ๓๕	มีก็เหมือนไม่มี หรือมีไม่มากพอที่จะยืนยันว่ามี

^{๒๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง), ๒๕๔๘.

^{๒๖} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๓๗/๗๕.

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๓	อิตตสัมมา ปณิธิ ^{๒๗}	งานกิจการบันดาล สุข หน้า ๓๓	การตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ถูกต้องเหมาะสมดีงาม ตามครรลองแห่งพระธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้า เรียกว่า ฟังคนได้แล้ว มีตนเป็นที่ฟัง มีคนเป็นเกาะมีธรรมเป็นที่พึ่ง มีธรรมเป็นเกาะ ^{๒๘}
๑	สัจจะ	การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์ หน้า ๑๑๘	ความจริงตรงข้ามกับมุสา ความเท็จ ไม่จริง ความจริงจะต้องอยู่กับคนดีมีประโยชน์ เป็นผู้รู้ เป็นบัณฑิตก็ต้องเป็นคนจริง ทำจริง จริ่งใจต่อ ตนเอง หน้าที่การงาน คำพูด เพื่อน สังคม ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

จากตารางที่ ๓ พระราชปัญญาเมธีได้ยกเอาหัวข้อธรรมะมาเพียงหัวข้อเดียวแล้วอธิบายความหมาย เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ที่กำลังพูดถึง มีจำนวนไม่มากนัก แสดงให้เห็นว่าหัวข้อธรรมะที่มีเพียงข้อความเดียว อาจจะไม่ควบคุมถึงเนื้อหาที่กำลังพูดถึง ท่านจึงได้นำมาแสดงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

^{๒๗} ชุ.ชุ. อ. (บาลี) ๑/๔/๑๑/๑๑๖.

^{๒๘} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๕/๑๑๑.

ตารางที่ ๔ แสดงหลักธรรมที่ยกขึ้นแสดง ๒ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	บุรุษต้องห้าม สำหรับสตรี	สตรีในพระพุทธศาสนา หน้า ๔๐	๑. ถ้าสตรีนั้นมีสามีแล้ว ชายอื่นเป็น ชายต้องห้าม สมสู่ทั้งหมด ๒. ถ้าสตรีนั้นยังไม่มีสามี ถ้าเป็นคน มีผู้ใหญ่ปกครองดูแล บุรุษทุกคน ย่อมเป็นผู้ต้องห้ามสมสู่ ทั้งสิ้น ^{๒๕}

จากตารางที่ ๔ พระราชบัญญัติฯ ได้ยกเอาหลักธรรม ๒ หัวข้อ มาอธิบาย
ความหมายเพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ที่กำลังพูดถึงมีจำนวนไม่มาก เป็นการนำเสนอธรรมะที่มี
๒ หัวข้อ ซึ่งสามารถนำมาเสนอให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ เพราะมีหลักธรรมะเป็น
จำนวนมาก

ตารางที่ ๕ แสดงหลักธรรมที่ยกขึ้นแสดง ๓ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	สตรีต้องห้าม สำหรับบุรุษ	สตรีในพระพุทธ ศาสนา ๓ ประเภท หน้า ๓๕	๑. สัสสามิกา สตรีมีสามี ๒. ญาตริภิกขิตา สตรีมีญาตริภิกษา ๓. รัมมรัภิกขิตา สตรีที่จารีตรัภิกษา ^{๓๐}
๒	โรคทางกาย ๓ ชนิด	พุทธธรรมกับสุขภาพ ทางออกของผู้ป่วย เอดส์ หน้า ๓๗	๑. โรคที่ติดแล้วรักษาไม่หาย ๒. โรคที่เป็นแล้วจะรักษาหรือไม่ ก็หายเอง ๓. โรคที่เป็นแล้วรักษาจึงหาย ถ้าไม่รักษา ก็ไม่หาย

^{๒๕} วิ.อ. (บาลี) ๒/๓๐๓/๔๖.

^{๓๐} ที.ปา. ฎีกา (บาลี) ๓/๓๔๗/๓๓๘, ม.ม. ฎีกา ๑/๘๕/๓๗๖.

จากตารางที่ ๕ พระราชบัญญัติได้ยกเอาหลักธรรม ๓ หัวข้อ เป็นการเสนอแนวทางแก้ไขโดยการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการนำเสนอธรรมะทั้ง ๓ หัวข้อนี้ เป็นหลักธรรมะที่ไม่มากไม่น้อย สามารถจำได้ง่าย สมควรนำมาใช้ให้เข้ากับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

ตารางที่ ๖ แสดงหลักธรรมที่พระสงฆ์ยกขึ้นแสดง ๔ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	ภาวนา	งานคื่องาน บันดาสุข หน้า ๖๘	๑. กายภาวนา การพัฒนาสุขภาพ ๒. สីลภาวนา ความมีระเบียบวินัย ๓. จิตตภาวนา มีจิตใจดี ๔. ปัญญาภาวนา การพัฒนานิสัย ใฝ่รู้ ^{๓๑}
๒	กิริยสุข ^{๓๒}	งานคื่องานบันดาสุข หน้า ๕	๑. ความสุขเกิดจากความมีทรัพย์ ๒. ความสุขเกิดจากการใช้ทรัพย์ ๓. ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ ๔. ความสุขเกิดจากการทำงานที่ไม่มีโทษ
๓	อคติ	งานคื่องาน บันดาสุข หน้า ๕๐	๑. ลำเอียงด้วยชอบพอกัน ๒. ลำเอียงด้วยความไม่ชอบพอกัน ๓. ลำเอียงด้วยความเขลา ๔. ลำเอียงด้วยความกลัว ^{๓๓}
๔	สมชีวิตธรรม	เห ลี ย ว ห ลั ง แ ล ห น้ า การศึกษาไทย หน้า ๔	๑. ศรัทธา ความเชื่ออย่างมีเหตุผล ๒. สីล มีระเบียบวินัย ๓. จาคะ เป็นผู้รู้จักเสียสละ ๔. ปัญญา ความรู้จริง รู้แจ้ง รู้ชัด ^{๓๔}

^{๓๑} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๔๑, อัง.ปัญจก (ไทย) ๒๒/๗๕/๑๔๔.

^{๓๒} อจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๑๐๕.

^{๓๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๘๘.

^{๓๔} อัง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๕๕/๕๔.

ตารางที่ ๖ (ต่อ)

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๕	ฌราวาสธรรม	สตรีในพระ พุทธศาสนา หน้า ๔๑	๑. สัจจะ ความจริงใจ ๒. ทมะ ความฝึกลึบจิตใจ ๓. ขันติ ความอดทน ๔. จาคะ ความเสียสละ ^{๓๕}
๖	ทิฏฐุธรรมมีกัตถะ	งานคืองาน บันดาลสุข หน้า ๑๔	๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยัน ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. กัลยาณมิตตตามิเพื่อนเป็นคนดี ๔. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตพอเหมาะพอดี
๗	พรหมวิหาร	เหลียวหลังแลหน้า การศึกษาไทย หน้า ๑๒	๑. เมตตา ปราบปรามให้ผู้อื่นเป็นสุข ๒. กรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ๓. มุทิตา ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ๔. อุเบกขา ความวางเฉยเป็นกลาง
๘	สังกหวัตถุ ^{๓๖}	งานคืองาน บันดาลสุข หน้า ๕๐	๑. ทาน การให้ ๒. เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก ๓. อัถถจริยา การประพฤติประโยชน์ ๔. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ
๙	อริยสังข์ ^{๓๗}	พุทธที่สนะร่วมสมัย หน้า ๑๗๑	๑. ทุกข์ ความไม่สบายกายสบายใจ ๒. สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ ๓. นิโรธ ความดับทุกข์ ๔. มรรค ข้อปฏิบัติเพื่อถึงความดับทุกข์

^{๓๕} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๔.

^{๓๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๕๕, ๑๑/๒๑๐/๑๗๐.

^{๓๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๕/๕๕.

จากตารางที่ ๖ พระราชบัญญัติได้ยกเอาหลักธรรม ๔ หัวข้อ สำหรับธรรมะที่มีหลักธรรมข้อย่อย ๔ ข้อนี้ สังเกตเห็นว่าการนำมาเสนอค่อนข้างมาก อาจจะเป็นเพราะหลักธรรมที่มีหัวข้อธรรมะ ๔ ข้อ เป็นหลักธรรมที่สามารถครอบคลุมเข้ากับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จึงมีการนำเสนอมากกว่าหลักธรรมะในหมวดอื่นๆ

ตารางที่ ๗ แสดงหลักธรรมที่พระสงฆ์ยกขึ้นแสดง ๕ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	การ ค้ำ ขาย ไม่ชอบด้วยธรรม ^{๓๘}	สตรีในพระพุทธศาสนา หน้า ๑๖	๑. ค้ำขายอาวุธเครื่องประหัตประหาร ๒. ค้ำขายมนุษย์ ๓. ค้ำขายสัตว์ที่จะนำไปฆ่า ๔. ค้ำขายน้ำเมา ๕. ค้ำขายยาพิษ
๒	หน้าที่ของสามี ^{๓๙}	สตรีในพระพุทธศาสนา หน้า ๘	๑. ยกย่องให้เกียรติสมกับเป็นภรรยา ๒. ไม่ดูหมิ่น ๓. ไม่ประพฤตินอกใจ ๔. มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้ ๕. หาของขวัญมาให้ตามโอกาส
๓	หน้าที่ของภรรยา ^{๔๐}	สตรีในพระพุทธศาสนา หน้า ๗	๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย ๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่าย ๓. ไม่ประพฤตินอกใจ ๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่สามีหามาได้ ๕. ขยันไม่เกียจคร้าน ในการทำงาน

^{๓๘} อก.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๗๗/๒๕๕.

^{๓๙} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๔.

^{๔๐} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๔.

ตารางที่ ๗ (ต่อ)

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๔	หน้าที่ ของบิดา ^{๔๑}	สตรีใน พระพุทธศาสนา หน้า ๑๕	๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๔. หากุ้ครองที่สมควรให้ ๕. มอบสมบัติให้ในโอกาสสมควร
๕	หน้าที่ผู้ รักษาพยาบาล ^{๔๒}	พุทธธรรมกับ สุขภาพ ทางออก ของผู้ป่วยเอดส์ หน้า ๔๒	๑. สามารถจัดหายาที่มีคุณภาพได้ ๒. รู้จักแยกแยะของแสลง และไม่แสลงแก่คนไข้ ๓. มีเมตตาจิตพยาบาลคนไข้ ไม่เห็นแก่อำมิส ๔. ไม่แสดงอาการรังเกียจอุจจาระ ปัสสาวะ อาเจียร และน้ำลายของคนไข้ ๕. เข้าใจปลอดโยนให้กำลังใจคนไข้
๖	หน้าที่ อุบาสก- อุบาสิกา	พุทธทัศนะร่วม สมัย หน้า ๘๘	๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยจิตเมตตา ๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยจิตเมตตา ๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยจิตเมตตา ๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ ๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔ ^{๔๓}
๗	หน้าที่ของ ศิษย์ ^{๔๔}	พุทธทัศนะร่วม สมัย หน้า ๑๑	๑. ด้วยลูกขึ้นยืนรับ ๒. ด้วยเข้าไปยืนคอยรับใช้ ๓. ด้วยเชื่อฟัง ๔. ด้วยปรนนิบัติอุปัฏฐาก ๕. ด้วยเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

^{๔๑} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๒-๒๑๓.

^{๔๒} อง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๒๔/๒๐๔.

^{๔๓} อง.ปญจก(ไทย) ๒๒/๑๓๕/๒๕๓.

^{๔๔} ที.ปา. (ไทย)๑๑/๒๖๘/๒๑๓.

จากตารางที่ ๗ แสดงถึงการเสนอหลักธรรม ๕ หัวข้อ มีการนำมาเสนอมากพอสมควร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอหลักธรรมที่มีหัวข้อย่อยมากเกินไป แต่ถ้านำมาเสนอแล้ว เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมเข้ากับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี ทุกๆ ข้อ ก็มีความเหมาะสมอยู่

ตารางที่ ๘ แสดงหลักธรรมที่ยกขึ้นแสดง ๖ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	อนุธรรม ๖ ข้อ สำหรับนาง สิกขมานา ^{๕๕}	สตรีใน พระพุทธศาสนา หน้า ๖๕	๑. เว้นจากฆ่าสัตว์ ๒. เว้นจากลักขโมยสิ่งที่เจ้าของไม่ได้ให้ ๓. เว้นจากประพฤติผิดในกาม ๔. เว้นจากเจรจาเท็จล่อลวงผู้อื่น ๕. เว้นจากดื่มสุราเมรัย อันเป็นเหตุ ให้ตั้งอยู่ในความประมาท ๖. เว้นจากบริโภคอาหารตั้งแต่เวลา อาทิตย์เที่ยงแล้วไปจนถึงเวลา อรุณขึ้นใหม่
๒	ทิส ๖ ^{๕๖}	งาน กิจงาน บันดาลสุข หน้า ๕๑	๑. บิดามารดากับบุตรธิดา ๒. ครูอาจารย์กับศิษย์ ๓. สามีกับภรรยา ๔. เพื่อนต่อเพื่อน ๕. นายกับบ่าว ๖. นักบวชกับชาวบ้าน

จากตารางที่ ๘ แสดงถึงการเสนอหลักธรรม ๖ หัวข้อ สำหรับธรรมะหมวดนี้ เป็นหลักธรรมที่มีหัวข้อธรรมะที่มากเกินไป อาจจะสามรถคัดตอนเพียงบางข้อ หรือจะอธิบายเพื่อเน้นหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งมาแสดงให้เห็นชัดเจน ก็สามรถทำได้

^{๕๕} วิ.ภิกขุณี (ไทย) ๓/๑๐๓๕/๒๕๓.

^{๕๖} ทิ.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๗-๒๗๒/๒๑๒-๒๑๖.

ตารางที่ ๕ แสดงหลักธรรมที่ยกขึ้นแสดง ๗ หัวข้อ

ที่	หัวข้อธรรมะ	เรื่อง	เนื้อหาสาระ
๑	สัพปุริส ธรรม ^{๔๗}	งานคือนาน บันดาลสุข หน้า ๕๒	๑. รัมมัญญู ผู้รู้จักเหตุ ๒. อัดถัญญู ผู้รู้จักผล ๓. อัดคัจญญู ผู้รู้จักตน ๔. มัตถัญญู ผู้รู้จักประมาณ ๕. กาลัญญู ผู้รู้จักกาลเวลา ๖. ปริสัจญู ผู้รู้จักชุมชน ๗. ปุคคัจญญู ผู้รู้จักบุคคล
๒	อปริหานิย ธรรม ^{๔๘}	งานคือนาน บันดาลสุข หน้า ๕๑	๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิิตย์ ๒. เมื่อเลิกประชุม ก็พร้อมเพรียงกันเลิก ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ทรงได้บัญญัติไว้แล้ว ๔. ให้ความสักการะ เคารพภิกษุเถระ ๕. ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งตัณหา ๖. ยินดีในเสนาสนะป่า ๗. เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มา ขอให้มา ที่มาแล้วขอให้มีความสุข

จากตารางที่ ๕ แสดงถึงการเสนอหลักธรรม ๗ หัวข้อ สำหรับธรรมะที่มีหลักธรรมข้อย่อย ๔ ข้อนี้ สังเกตเห็นว่ามีการนำมาเสนอเพียงเล็กน้อยเท่านั้นไม่มากนัก และเป็นหลักธรรมที่มีข้อย่อยมากที่สุด เท่าที่ปรากฏอยู่ในหนังสือต่างๆ มุ่งเพื่อเป็นการอ้างเป็นหลักฐานทางวิชาการ มากกว่ามีความประสงค์ที่จะให้จำ และนำไปปฏิบัติทุกข้อ อาจจะอธิบายความหมายของหลักธรรมที่มีหัวข้อเข้ากับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ก็เพียงพอแล้ว สำหรับข้อธรรมะที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ต้องอธิบายให้มาก

^{๔๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓.

^{๔๘} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๖/๘๑๘๒.

๓.๓.๒ หลักธรรมและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรม

หลักการและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี ที่เป็นวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า จะต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์ผู้ฟัง กำหนดรู้บริบทของผู้ฟัง กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทรงใช้สอน รูปแบบการนำเสนอ วิธีการนำเสนอ ลวดล้นที่เกิน และเพิ่มส่วนที่พร่อง การประเมินผล และการติดตามผล พร้อมทั้งสามารถวิเคราะห์หลักการและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมดังต่อไปนี้

(๑) การใช้ถ้อยคำ

การใช้ถ้อยคำที่ปรากฏในบทความทั่วไป มักจะเป็นถ้อยคำที่ทันสมัย บางเรื่องจะมีปรากฏถ้อยคำที่เข้าใจยาก เป็นภาษาทางวิชาการ และบางคำจะมีภาษาต่างประเทศกำกับอยู่ก็มีให้เห็นในบทความโดยทั่วไป จึงขอยกตัวอย่างถ้อยคำหรือกลุ่มคำที่มักจะปรากฏอยู่ในบทความต่างๆ ที่พระราชปัญญาเมธีได้นำมาเสนอเป็นการสื่อสารเพื่อเข้าถึงผู้ฟังจากผลการศึกษาแล้วสามารถแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. ถ้อยคำที่กล่าวโดยตรง มักจะปรากฏอยู่ในอยู่ทั่วไปในบทความต่างๆ เช่น บทความเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองไทย ใช้ถ้อยคำที่ตรงๆ ชัดเจนได้ความหมายตามที่ต้องการ ดังเนื้อความที่ว่า การเมืองมีปัญหาหรือวิกฤตก็อยู่ที่บุคคลผู้เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้เข้าไปแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตนจากการเมือง ซึ่งสมมติเรียกว่า นักการเมือง (Politicians) ทั้งมาในรูปแบบเปิดเผย และไม่เปิดเผย คนเหล่านี้มีพื้นฐานทางใจที่สกปรกอยู่แล้ว สกปรกด้วยความโลภ โกรธ หลง บ้าอำนาจ ขาดเมตตา และความบริสุทธิ์ใจ เข้าไปทำการเมืองที่บริสุทธิ์หมดจดจุกจุกข้าว ให้แปดเปื้อนสกปรกน่าขยะแขยงไปด้วย^{๔๕}

๒. ถ้อยคำที่ทันสมัย มีทั้งภาษาต่างประเทศ หรือภาษาไทย ซึ่งเป็นที่สนใจ เป็นคำที่จำเพาะเจาะจง หรือทันสมัยที่สังคมกำลังใช้กันตามสื่อต่างๆ ดังบทความเรื่อง เงิน เงิน Money Money Money เรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชนมากที่สุดไม่มีเรื่องใดเกินเรื่อง เงิน เงิน เงิน Money Money Money ท่านผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องนี้ก็ตั้งวงพูดคุยสนทนาอภิปราย สัมภาษณ์ และเขียนกันอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร จอโทรทัศน์ และวิทยุต่างๆ จนคำว่า โลกาภิวัตน์ และ I.T ไปหมดแล้ว^{๔๖}

^{๔๕} พระศรีปรีชิตโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พุทธทัศน์ร่วมสมัย, หน้า ๖๓.

^{๔๖} พระศรีปรีชิตโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์, หน้า ๑๓.

๓. ถ้อยคำที่เป็นวิชาการ เป็นถ้อยคำที่ใช้อยู่เป็นประจำ มีปริมาณมากในบทความทั่วไป ดังตัวอย่างว่า “บทบาทของศาสนาหรือผู้นำศาสนานั้น มีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นไปของโลกสันนิบาสนในอนาคต เพราะพลเมืองโลกเกือบร้อยทั้งร้อยมีการนับถือปฏิบัติตามศาสนา ในขณะที่อำนาจรัฐแม้จะยิ่งใหญ่เพียงไร ก็ไม่อาจเข้าถึงประชาชนลึกซึ่ง โดยเฉพาะเรื่องจิตใจ การพัฒนา และเปลี่ยนแปลงโลกจะเป็นไปได้จริง ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงภายในคือวิธีการคิด จิตใจของมนุษย์ด้วยพลานุภาพของศาสนา”^{๕๐}

๔. ถ้อยคำอันเป็นภาษาต่างประเทศ มีปรากฏอยู่ในบทความทั่วไป บางคำใช้กำกับหรือวงเล็บหลังภาษาไทย บางคำก็ใช้ภาษาต่างประเทศโดยตรง หรือบทความบางเรื่องก็บรรยายเป็นภาษาต่างประเทศ และบทความที่ได้จากการค้นคว้าตำราต่างประเทศมากมาย เช่น หนังสือเรื่อง พระพุทธเจ้า ในสายต่านักปราชญ์โลก (The Buddha in the Eyes of Eminent Scholars) ก็เขียนเป็นภาษาอังกฤษ และมีภาษาไทยแปลกำกับไว้ด้วย เช่น “Pure hearted One. There never was occasion when the Buddha flamed forth in anger, never an accident when an unkind word escaped His lips. (Dr. S. Radhakrishnan the Former President of India)

แปลว่า น้ำพระทัยบริสุทธิ์ ไม่เคยมีสักครั้งเลย ที่พระพุทธเจ้า แสดงอาการขุ่นเคืองให้เห็น ไม่เคยมีสักเหตุการณณ์เลย ที่ถ้อยคำหยาบปราศจาก เมตตาหลุดจากพระโอษฐ์ของพระองค์ (ดร. เอส. รากฤษณัน อติตประธานาธิบดีของอินเดีย)^{๕๑}

(๒) การใช้สำนวนภาษา

ส่วนมากพระราชบัญญัติ จะใช้สำนวนภาษาที่ทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ ใช้สำนวนพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำคม คำกลอน ใช้ทั้งในส่วนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จึงขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

๑. พุทธศาสนสุภาษิต ถือเป็นคำกล่าวที่ดี คำสอนที่กล่าวตามหลักความจริงและเป็นคติสอนใจ สุภาษิตที่เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธศาสนสุภาษิต ลักษณะสุภาษิตในทางพระพุทธศาสนา ต้องประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ ได้แก่ (๑) วาจาที่

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

^{๕๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมัชช กุศลจิตโต), พระพุทธเจ้าในสายต่านักปราชญ์โลก, หน้า ๑๒.

กล่าวอุกกาล (๒) วาจาที่กล่าวเป็นสัจ (๓) วาจาที่กล่าวอ่อนหวาน (๔) วาจาที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์ (๕) วาจาที่กล่าวด้วยเมตตา^{๕๓}

พุทธศาสนสุภาษิตที่ปรากฏอยู่ในบทความต่างๆ ดังเช่นบาลีไทยพร้อมทั้งคำแปล เพื่อความสะดวกแก่ผู้อ่านเข้าใจง่าย การเขียนแบบบาลีโดยตรงพร้อมทั้งคำแปล ส่วนบาลีอย่างเดียวนั้นมีน้อย ลักษณะการนำพุทธศาสนสุภาษิตมาใช้ในแต่ละบทความมีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นอย่างยิ่ง สามารถนำไปใช้เตือนสติ และพัฒนาบุคคล สังคม ให้เจริญรุ่งเรืองตามแนวทางพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ กลุ่ม ดังนี้

(๑) พุทธศาสนสุภาษิตเพื่อพัฒนาบุคคล หมายถึงบุคคลทั่วไป ทั้งบุรุษและสตรี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ที่สังคมไทยกำลังพูดถึงสิทธิสตรี หรือการบวชเป็นภิกษุณีในฝ่ายเถรวาท จะได้นำตัวอย่างมากกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

“อะโถ สุฉินฉัสสะ พะลัง นะ นัสสติ : ผลของการที่ได้ก่อสร้างไว้ดีแล้ว ย่อมไม่สูญหาย”^{๕๔}

- “ธัมมะจารี สุขัง เสติ : ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข
- อตฺตา หะเว ชิตัง เสโย : ชนะตนแล ประเสริฐที่สุด”^{๕๕}
- “ธัมมะกาโม ภาวัง โหติ : ผู้ชอบใจธรรมเป็นผู้เจริญ
- ธัมมะเทสะลี ปะระภาโว : แต่ผู้เกลียดธรรมเป็นผู้เสื่อมทราม”^{๕๖}

“อิติปิ หิ เอกจฺจียา เสยฺยา โปส ชนาริป
เมธาวิณี สีลวดี สสฺสุเทวา ปติพฺพตา
ตสฺสา โย ชายตี โปโส สุโร โหติ ทิสฺมปติ
ตาทิสา สุภริยา ปุตุโต รชฺชมุปี อนุสาสติ

มหาบพิตร ที่จริง แม้สตรีบางคนมีภริยามารยาทเรียบร้อย มีสติปัญญา เคารพนับถือพ่อแม่สามีเหมือนเทวดา และปรนนิบัติสามีดีก็ประเสริฐยิ่ง ขอมหาบพิตรจงเลี้ยงธิดาคณนนั้นให้ดี ลูกชายซึ่งสตรีเช่นนั้นกำเนิดมา ย่อมเป็นบุรุษกล้าหาญปกครองราชอาณาจักร เป็นใหญ่ในทุกทิศ

^{๕๓} อัง.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๘/๑๓๘.

^{๕๔} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์, หน้า ๑๕, ๒๒, ๓๖, ๑๔๖.

^{๕๕} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), งานกิจการบ้านคาลสุข, หน้า ๒๑, ๓๐.

^{๕๖} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย, หน้า ๓๒.

ภพโพ อานนท มาตุคาม อรหตุตพลปี สจฺจิกาตุนฺติ
 คุกรอานนท มาตุคามออกบวชจากเรือน ไม่มีเรือนในพระธรรมวินัยนี้ ก็เป็นผู้สามารถทำให้แจ้ง โสคาปตติผลบ้าง สกิทาคามีผลบ้าง อนาคามีผลบ้าง อรหัตตผลบ้าง

ถินิ ภาโว ทูราชาโน มจฺจสฺเสโวทเก คตฺ
 ภาวะของสตรี ฐูได้ยาก เหมือนทางเดินของปลาในน้ำ
 น หิ สพฺเพสุ ฐฺฏานํสุ ปุริโส โหติ ปณฺชติโต
 อิตฺถิปี ปณฺชติตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจฺจขณา
 ใ้ว่าบุรุษจะเป็นบัณฑิตในทุกสถาน แม้สตรีผู้มีปัญญาดี ก็เป็นบัณฑิตในสถานที่นั้นๆ ได้เช่นกัน

พลํ จนฺโท พลํ สุริโย พลํ สมณพราหมณา
 พลํ เวลา สมุทฺทสุส พลาติพลมิตฺถิโย
 พระอาทิตย์มีพลัง พระจันทร์มีพลัง สมณพราหมณ์ มีพลัง ฝั่งทะเลก็มีพลังแต่สตรีมีพลังมากกว่าพลังเหล่านั้น๑๑

อิตฺถิภาโว ก็ กยิรา จิตฺตมฺปิ สุสฺมาหิตะ
 ญาณมฺหิ วตฺตมานมฺหิ สมฺมา ชมฺมํ วิปสฺสุโต
 เพศสตรีจะเป็นอุปสรรคอันใด สำหรับเธอผู้เป็นแจ้งธรรมอย่างถูกต้องในเมื่อจิตที่ตั้งมั่นแล้ว ญาณคือปัญญาชั้นสูงก็ดำเนินไปอยู่”^{๕๗}

(๒) พุทธศาสนสุภายิตเพื่อพัฒนาสังคมการเมือง จุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ส่วนมากจะกล่าวถึงนักการเมืองผู้มีหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง บริหารประเทศชาติบ้านให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ดังนี้

“สมคฺคานํ ตโป สุโข : ความพร้อมเพียงของหมู่คนผู้พร้อมเพียงกัน เป็นเหตุนำสุขมาให้”^{๕๘}

สันโต นะ เต เย นะ วะทันติ ชัมมัง : พวกที่ไม่กล่าวธรรมไม่เรียกว่าสัตบุรุษ" สัตว์ทั้งปวงสะดุ้งต่อโทษทัณฑ์ สัตว์ทั้งปวงกลัวความตาย เปรียบเทียบตนกับผู้อื่นแล้ว ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรสั่งให้ผู้อื่นฆ่า”^{๕๙}

^{๕๗} พระศรีปริชิตโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), สตรีในพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๐, ๑๖, ๕๑, ๑๑๘.

^{๕๘} พระศรีปริชิตโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), พุทธทัศนะร่วมสมัย, หน้า ๘๕.

“โกณู หาสิ กิमानุโท นิจจํ ปชฺชติเต สติ
อนุทธกาเลน โอนุทธา ปทีปี น คเวสถ
จะมั่วร่าเริงสนุกสนานอะไรกัน ในเมื่อโลกกำลังลุกเป็นไฟเนื่องนิคย์ พวกท่านถูก
ความมืดปิดบังอยู่เช่นนี้ ไยไม่แสวงหาแสงสว่างกันเล่า
สพฺเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สพฺเพ ตายนฺติ มจฺจุโน
อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา น หนฺยย น ฆาตย
สัตว์ทั้งหมด กลัวโทษทัณฑ์ สัตว์ทั้งหมดกลัวความตาย เปรียบเทียบตนเองกับ
ผู้อื่นอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรสั่งให้ผู้อื่นฆ่า”^{๖๐}

“นิกฺคณฺเห นิกฺคหารหํ ปกฺคณฺเห ปกฺคหารหํ ขมฺมบุคคลที่ควรข่ม ขย่องบุคคลที่
ควรยกย่อง
ฆณฺเฏสิ ฆณฺเฏสิ กิการณา ฆณฺเฏสิ อหํปี ตํ ชานามิ ชานามิ : พวกท่านกำลัง
พยายามทำอะไรอยู่ เรารู้นะ เรารู้นะ”^{๖๑}

(๓) พุทธศาสนสุภาษิตทั่วไป มีเนื้อหาสาระที่นำมาใช้กับเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นทั่วไป เป็นกลางๆ ไม่ได้กล่าวถึงบุคคล สังคมส่วนรวมแต่ประการใด นำมาอ้างถึง
เมื่อเรื่องที่กล่าวมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนสุภาษิต ดังนี้

“นัตถิ โลเก ระโห นาม : ความลับไม่มีในโลก.

จิรัง ติฏฺฐตุ สัมมาสัมพุทฺธสาสะนัง เทวะมนุสฺसानัง อตฺตายะ หิตายะ สุขา
ยะ นิพพานายะ จะ”^{๖๒}

“นัตถิ ตัณหาสะมา นะที ไม่มีแม่น้ำใดจะใหญ่เท่ากับความอยาก.

มะโน ปุพฺพังคะมา รัมมา มะโน เสฏฺฐา มะโนมะยา : สิ่งทั้งหลายมีใจ
เป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด สำเร็จแล้วด้วยใจ”^{๖๓}

“จิรัง ติฏฺฐตุ สทฺธมฺโม : ขอให้พระพุทธศาสนาจงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

^{๕๙} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัช กุศลจิตฺโต), การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, หน้า ๑๒๑, ๑๒๘, ๑๒๙.

^{๖๐} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัช กุศลจิตฺโต), ฤาษานาจะสิ้นท่า, หน้า ๙๖.

^{๖๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัช กุศลจิตฺโต), สงฆ์กับการเมือง, หน้า ๑๑, ๖๖.

^{๖๒} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัช กุศลจิตฺโต), การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์, หน้า ๑๓๘, ๑๓๕.

^{๖๓} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัช กุศลจิตฺโต), งานกิจการบ้านคาลสุข, หน้า ๑๓๘, ๑๓๕.

จรต ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อุตถาย หิตาย เทว มนุสฺसानิ : ภิกขุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป ประกาศพรหมจรรย์ เพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก โดยอาศัยความอนุเคราะห์ชาวโลกผู้มีดีบอดจงประกาศพรหมจรรย์ เพื่อประโยชน์ เพื่อความเกื้อกูล และเพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๖๔}

ปัญญา โลกัสมิ ปัชโชโต ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก”^{๖๕}

น หิ เวเรน เวรานิ สมมฺนุติธ กุทาจนิ

อเวเรน จ สมมฺนุติ เอส ฐมฺโม สนฺตโน

ไม่ว่ากาลไหนๆ ในโลกนี้ เวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร แต่ระงับได้ด้วยการไม่จองเวร นี่เป็นกฎเที่ยงแท้”^{๖๖}

๒. สุภายิต ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตสถานให้ความหมายว่า ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ “สุภายิต คือ คำที่กล่าวดี คำพูดที่ถือเป็นคติ เป็นสำนวนที่วางหลักความจริง”^{๖๗} ดังนั้นสุภายิตเป็นคำที่พูดออกมาไม่ว่าจะเป็นทำนองโวหารหรือคำพังเพย แต่มีเนื้อความหรือความหมายที่ดี เป็นคำตักเตือนสั่งสอน และสะกิดใจให้ระลึกถึงอยู่เสมอ จึงสรุปได้ว่า สุภายิต คือคำกล่าวที่ดี เป็นคำตักเตือนสั่งสอน เป็นคำสอนที่วางหลักความจริง เป็นคติสอนใจ มีเนื้อหาสาระเข้ากับบทความนั้นๆ เพื่อเน้นหลักคำสอนให้หนักแน่น และเกิดความเข้าใจง่าย จากการศึกษาวิจัยพบว่า สุภายิตมีปรากฏอยู่ทั่วไปในบทความตามหนังสือต่างๆ ซึ่งแยกเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) สุภายิตที่พูด อ่าน หรือฟังแล้วเข้าใจเนื้อความได้ทันที โดยไม่ต้องแปลความหมาย ตีความหมาย หรือนึกคิณานนักจึงจะทราบถึงเนื้อแท้ของคำเหล่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี ปัญญาเปรียบดังอาวุธ”^{๖๘}

“ตักบาตรอย่าถามพระ เลี้ยงลูกให้เป็นโจร”^{๖๙}

^{๖๔} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), พุทธทัศนะร่วมสมัย, หน้า ๑๓๖, ๒๐๑.

^{๖๕} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย, หน้า ๘๕, ๘๕.

^{๖๖} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), ฤๅสาสนาจะสิ้นท่า, หน้า ๘๗.

^{๖๗} พรพรรณ ธารานุมาศ. เรื่องสำนวนการเขียน, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ ๑๕๕๑ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๔.

^{๖๘} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย, หน้า ๓, ๑๑, ๔๕.

“คบบคนพาลพาลไปหาผิด คบบัณฑิตๆ พาไปหาผล”^{๖๑}

“หนึ่งตัวอย่าง ดีกว่าพันคำสั่งสอน เงินทองมีอยู่ทั่วไป คนปัญญาไวหาได้มากมี”

๖๑

(๒) ภาชิตประเภทที่พูด อ่าน ฟังแล้วยังไม่เข้าใจเนื้อความในทันที ต้องนึก ตรึกตรอง ต้องแปลความ ตีความเสียก่อน จึงจะทราบเนื้อแท้ของคำเหล่านั้น ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้ จีราดโทษต้อง หมายความว่าตัวเองทำไม่ดีแล้ว ไปโทษว่าคนอื่นเป็นต้นเหตุให้เกิด ความไม่ดี”^{๖๒}

“โตเพราะกินข้าว เต่าเพราะอยู่นานเมื่อเงินพูดทุกคนต่างก็เจียบ”^{๖๓}

“เกลียดตัวกินไข่ เกลียดปลาไหลกินน้ำแกงบ่เป็นเสนาบดี อย่าเว้าการเมือง”^{๖๔}

๓ คำคม หมายถึงถ้อยคำที่หลักแหลม ชวนให้คิด^{๖๕} สมควรที่พระธรรมกถึก จะได้พยายามคิดหาคำคมที่ชวนคิด หรือฟังแล้วสะดุดหู สะดุดใจ คำคมก็เป็นสำนวนอีก ประเภทหนึ่ง ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในบทความต่างๆ ของพระราชปัญญาเมธี เพราะเป็นข้อคิด คติเตือนใจ ทำให้เนื้อหาของบทความมีคุณค่า และน่ารับฟังมากยิ่งขึ้น

“จนอะไร ก็จนเกิด แต่อย่าจนใจ

เลี้ยงน้ำท่าก็เลี้ยงเกิด แต่อย่าเลี้ยงน้ำใจกันเลย”^{๖๖}

“คนเก่งคนรู้มีมาก คนคิมีน้อยกว่าคนเก่งคนรู้ คนที่มีน้อยที่สุดก็คือ คนกล้า”^{๖๗}

๔. คำกลอน ซึ่งพระราชปัญญาเมธีจะใช้คำกลอนสอดแทรกเข้ากับเนื้อหาสาระ เรื่องนั้นๆ อยู่เสมอ จุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้เกิดความศรัทธา และจงใจ ผู้ฟังเกิดความสนใจในสิ่งที่กำลังบรรยาย เพื่อให้เกิดความบันเทิงและความไพเราะ พบว่า บทความต่างๆ จะมีคำกลอนปรากฏอยู่เสมอ แต่มีไม่มากนัก จะได้นำตัวอย่างมาดังนี้

^{๖๕} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **สงฆ์กับการเมือง**, หน้า ๒๑, ๒๒.

^{๖๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พุทธทัศนะร่วมสมัย**, หน้า ๗๒ .

^{๖๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **งานเขียนบันเทิงคดี**, หน้า ๒๗, ๔๒.

^{๖๒} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **สงฆ์กับการเมือง**, หน้า ๒๑, ๖๖.

^{๖๓} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **งานเขียนบันเทิงคดี**, หน้า ๖, ๑๐.

^{๖๔} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พุทธทัศนะร่วมสมัย**, หน้า ๖๖, ๘๘.

^{๖๕} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**, หน้า ๑๘๖.

^{๖๖} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พุทธทัศนะร่วมสมัย**, หน้า ๒๗.

^{๖๗} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **สงฆ์กับการเมือง**, หน้า ๖๕.

“ปางน้อยสำเหนียกรู้ เรียนคุณครั้นใหญ่ย่อมหาทุน ทรัพย์ไว้เมื่อกลางแก่แสวง
คุณธรรมชอบยามห่อมทำไคได้ แต่ล้วนอนิจจัง ฯ”^{๗๘}

“อันเงินทองหล่นหายย้อนไปหายังมีทำหวังพบประสบสมแต่วันคืนผ่านไปไม่
ปรารมภ์จะนิยมย้อนหลังอย่าหวังเลย ฯ”^{๗๙}

“ความไม่พอใจตน เป็นคนเงินพอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาลจนทั้งนอกทั้งในมิได้
การจงคิดอ่านแก้จนเป็นคนพอ

เสียดินสงวนศักดิ์ไว้	วงศ์หงส์
เสียดังคี่ผู้ประสงค์	สิ่งรู้
เสียดูเร้งดำรงความสัตย์	ไฉนา
เสียดัตย์อย่าเสียดู	ชีพม้วยมรณา
ยามฝูงโคข้ามฝัก นที	
โคโจกไปตรงดี	ไปเคี้ยว
ฝูงโคล่องวาริ	รีบเร่ง
ทั้งหมดไปลดเลี้ยว	ไต่เต้าตามกันพอ” ^{๘๐}
“อันการงาน คือค่า	ของมนุษย์
ของมีเกียรติ	สูงสุด
ถ้าสนุก	ด้วยการงาน
ไม่เท่าไร	รู้ธรรม
ตัวการงาน	คือตัวการ
พร้อมกันไป	หลายล้ำ
ถ้าจะเปรียบ	ก็เหมือนคน
นัดเดียววิ่ง	เก็บนก
	หลายพกเอย” ^{๘๑}

^{๗๘} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์, หน้า ๗๐.

^{๗๙} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), งานคืองานบันดาลสุข, หน้า ๔๑.

^{๘๐} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, หน้า ๒๒, ๑๑๘, ๑๒๒.

^{๘๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), งานคืองานบันดาลสุข, หน้า ๔๘.

๕. ภาษาต่างประเทศ ซึ่งการใช้ภาษาในการสื่อสาร นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นักเผยแผ่ที่ดีจะต้องฝึกทักษะในการพูดให้ถูกต้องตามอักขระวิธี ใช้หลักภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง พระราชบัญญัติอเมริกามีความชำนาญในการใช้ภาษาในการสื่อสารไม่เฉพาะภาษาไทยเท่านั้น แม้ภาษาต่างประเทศ คือภาษาอังกฤษก็มีความชำนาญใช้ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการเขียนบทความต่างๆ มักจะมีคำภาษาอังกฤษเขียนกำกับไว้อยู่เสมอ ดังตัวอย่างเช่น

“ การประชุมสุดยอดผู้นำศาสนาและจิตวิญญาณเพื่อสันติภาพโลก ด้วยเหตุดังกล่าวมาและเหตุผลอื่นๆ อีก จึงเกิดมีบุคคลกลุ่มหนึ่งนำโดยคุณบาวา เช่น (Bawa Jain) คุณเดนา เมอร์เรียม (Dena Merriam) และคุณเทด เทอร์เนอร์(Ted Turer) โดยการเห็นชอบจากองค์การสหประชาชาติ ซึ่งมี ฯพณฯ โคฟี เอ.อานัน (Kofi A. Annan) เป็นเลขาธิการ ได้ริเริ่มดำเนินการจัดการประชุมสุดยอดผู้นำศาสนาและจิตวิญญาณเพื่อสันติภาพโลกในสหัสวรรษใหม่ (The Millennium World Peace Summit of Religious and Spiritual Leaders) ระหว่างวันที่ ๒๘ -๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ที่ผ่านมานี้ ณ ห้องประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ (General Assembly Hall) มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา”^{๕๒}

แม้การศึกษาค้นคว้าหนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษ พระราชบัญญัติอเมริกาก็ได้ศึกษาค้นคว้ามิใช่น้อย ด้วยความเชื่อว่า หนังสือเป็นแหล่งความรู้ที่บอกสิ่งใหม่ๆ ที่ทรงคุณค่าแก่ตนเอง โดยเฉพาะภูมิธรรม ภูมิปัญญา ของผู้ที่ถูกสมมติว่า เป็นนักปราชญ์ ผู้คงแก่เรียนในบ้านเมื่อนั้นๆ ด้วยความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์เช่นนี้ จึงทำให้ได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษหลายสิบเล่ม ได้เห็นมุมมองของนักปราชญ์เหล่านั้นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และพระพุทธศาสนา และได้ถอดความเป็นภาษาไทย ให้ชื่อหนังสือว่า “ พระพุทธเจ้าในสายต่านักปราชญ์โลก (The Buddha in The Eyes of Eminent Scholars) ดังตัวอย่างบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้

“The Greatest One In so much as we have translated that message in our own life, are we fit to pay our homage to that Great Lord, Master and Teacher of mankind, so long as the world lasts, I have no shadow of doubt

^{๕๒} พระศรีปริชิตโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์, หน้า ๖๕.

that He will rank among the Greatest of teachers of mankind” Mahatama Gandhi in “Buddhajayanthi Talk” 1925, Calcutta, India

“บรมครูผู้ยิ่งใหญ่ เพราะคำที่พวกเราได้นำเอาหลักคำสอนของพระองค์มาใช้ในชีวิตจริง พวกเราจึงควรถวายการอภิวัตตคติแด่พระองค์ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระบรมครูของมวลมนุษย์ ตลอดเวลาที่โลกนี้ยังดำรงอยู่ ข้าพเจ้ามั่นใจอย่างไม่หลงเหลือความเคลือบแคลงเลย แม้แต่น้อยว่า พระองค์จะทรงดำรง ฐานะปรมาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของมวลมนุษยชาติ”

มหาตมา คานธี ใน “สุนทรพจน์ในพิธีพุทธชยันตี” ปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ที่เมืองกัลกัตตา อินเดีย” ^{๘๓}

๓.๓.๓ ผู้ฟังพุทธธรรม

จากการสัมภาษณ์ทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ในฐานะผู้ฟังหรือรู้จักหลักพุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี จำนวน ๑๐ ท่าน เกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธธรรมใน ๘ ประเด็น ดังจะได้วิเคราะห์เป็นรายข้อต่อไปนี้

๑. การรู้จักคุ้นเคยกับพระราชปัญญาเมธี เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการผู้ที่ทำให้สัมภาษณ์กับพระราชปัญญาเมธี จึงขอแยกคำตอบเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๑.๑ การรู้จักคุ้นเคยกับพระราชปัญญาเมธี พบว่าผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ต่างกัน เช่น บางท่านรู้จักคุ้นเคยในสมัยที่เป็นนิสิตร่วมรุ่น เป็นนิสิตรุ่นพี่ เป็นลูกศิษย์ เป็นนักเรียนบาลีที่เรียนมาด้วยกัน เรียนอยู่ที่ประเทศอินเดีย เป็นเพื่อนร่วมงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เคยร่วมงานวางแผนเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย งานการเผยแผ่ งานเผยแผ่พระธรรมทูตสายต่างประเทศ และในฐานะนักวิชาการ นักสื่อสารมวลชนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา

๑.๒ ระยะเวลาที่รู้จักกัน ส่วนมากจะรู้จักคุ้นเคยไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี ขึ้นไป บางท่านนานมากในสมัยเมื่อเรียนบาลี และไปศึกษาที่ประเทศอินเดีย^{๘๔}

^{๘๓} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก, หน้า ๗.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระราชปัญญาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดนางชี และรองเจ้าคณะภาค ๖, ๑ มีนาคม ๒๕๔๕.

๒. คุณสมบัติหรือความสามารถของพระราชปัญญาเมธี สรุปผลการสัมภาษณ์ ดังนี้ (๑) เป็นนักวิชาการสามารถวิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างดีเยี่ยม มีความรู้สามารถเขียนหนังสือทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ตลอดถึงเขียนหนังสือเชิงวิเคราะห์เหตุการณ์บ้านเมือง และได้ชี้ทางออกเพื่อการแก้ปัญหาของสังคม (๒) เป็นผู้มีความรู้ทั้งทางคคิโลก และคคิธรรม คือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค และจบการศึกษาปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลี และสามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างดีเยี่ยม (๓) เป็นผู้มีความชำนาญในการสอน การเผยแผ่ทั้งในและนอกประเทศ (๔) เป็นผู้มึจิตใจมุ่งมั่น จริงใจ และเป็นกันเอง (๕) เป็นพระรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ มีแนวความคิดร่วมสมัย สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์บ้านเมือง เพื่อชี้แนะทางออกที่ถูกต้องให้แก่สังคม และสามารถตอบได้ในเชิงพุทธศาสตร์กับผู้อื่น ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ แสดงให้เห็นได้ว่า พระราชปัญญาเมธีเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมากมาย มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะนำความรู้ความสามารถที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ไขชี้แนะทางออกที่ถูกต้องให้แก่สังคม ด้วยคุณสมบัติ และความรู้ความสามารถเหล่านี้ ท่านจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนายุคปัจจุบัน^{๕๕}

๓. ความประทับใจในตัวพระราชปัญญาเมธี พบว่าลักษณะการเผยแผ่ธรรมะของพระราชปัญญาเมธีนั้น มีการนำเสนอหรือการพูดได้เร้าใจ มีการวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น มีการประยุกต์หลักธรรมนำไปแก้ไขปัญหา เน้นจริยธรรมในการทำงานไม่ทิ้งหลักพระธรรมวินัย ชอบความถูกต้อง มีอุดมการณ์ที่ชัดเจน มีความสามารถ มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความเสียสละ และอดทน แสดงให้เห็นได้ว่า พระราชปัญญาเมธีเป็นพระสงฆ์ทำงานด้วยความเสียสละและอดทน ด้วยความมุ่งมั่นในการทำงาน ศึกษาวิเคราะห์แยกแยะเหตุการณ์บ้านเมือง และเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา ทำให้เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ เป็นพระสงฆ์ที่สามารถชี้แนะสังคมได้โดยไม่กลัวความผิดพลาด เพราะได้ใช้การเสนอแนะทางออก โดยใช้หลักพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนาเป็นข้อเสนอนแนะทางออกได้เป็นอย่างดี^{๕๖}

๔. เคยได้รับฟังการเผยแผ่ของพระราชปัญญาเมธีหรือไม่ ส่วนใหญ่ตอบว่าเคยได้รับฟังการเผยแผ่ธรรมะค่อนข้างบ่อย จากการอภิปราย สัมมนา รับฟังจากสื่อมวลชน เช่น

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระสุธีวรญาณ, รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘ มีนาคม ๒๕๔๘.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาไชว์ ทศสุนิโย, ผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ มีนาคม ๒๕๔๘.

วิทยุ โทรทัศน์ เป็นประจำ ได้รับฟังบ่อยจากการทำงานร่วมกัน และจากการได้ร่วมงานกัน ในขณะที่ปฏิบัติงานเผยแผ่พระธรรมทูตต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า พระราชปัญญาเมธี มีความขยันในการทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่ได้จำกัดเฉพาะภายในประเทศเท่านั้น ด้วยเหตุที่ท่านเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องของภาษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ทำให้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในต่างประเทศด้วย^{๕๓}

๕. วิธีการเผยแผ่ธรรมะของท่าน พบว่าวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของท่านมีทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์ การเขียนหนังสือทางวิชาการ บทความ การปาฐกถา สัมมนา อภิปราย เผยแผ่ทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และการเผยแผ่ทั้งทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อบุคคล มีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ เรื่องที่พูดหรือเขียนนั้น จะผ่านการวิเคราะห์อย่างถูกต้องรอบคอบตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้รับสื่อสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แสดงให้เห็นได้ว่า พระราชปัญญาเมธีมีความกล้าหาญในการที่จะเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์ต่างๆ เช่น การเทศน์เพื่อให้กำลังใจแก่กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงรัฐบาล ซึ่งเป็นเรื่องยากทั้งฝ่ายพระสงฆ์และประชาชนทั่วไปก็ยังมีแนวทางที่แน่ชัดลงไปว่า พระสงฆ์สมควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับไหน ท่านก็ได้อาศัยหลักการที่ว่า ฝ่ายไหนก็ตาม เมื่อมีความเดือดร้อนต้องการทางออกที่ถูกต้อง ท่านก็มีความกล้าหาญในการที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น แม้จะมีการท้วงติงจากฝ่ายต่างๆ อยู่บ้าง ถือเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจาริกเผยแผ่ไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่มหาชนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก^{๕๔}

๖. ประโยชน์หรือแนวทางจากการเผยแผ่ของพระราชปัญญาเมธี พบว่าท่านเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ที่กล้าทำ กล้าพูด กล้าคิด ได้แนวคิด ข้อคิด ได้ฟัง และวิธีการใหม่ๆ เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน มีความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหามาตามสถานการณ์ เป็นแบบอย่างแก่นักเผยแผ่ยุคใหม่ให้เกิดกำลังใจในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ^{๕๕}

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร, หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ มีนาคม ๒๕๔๕.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระมหาชวน ฉายา สิริธมฺโม, อาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ มีนาคม ๒๕๔๕.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๕ มีนาคม ๒๕๔๕.

๗. การลำดับความเด่นของพระราชปัญญาเมธี ผลการสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้
- ๗.๑. กล้าแสดงความคิดเห็นทางด้านศาสนาพุทธได้ดี
 - ๗.๒ เป็นนักวิชาการที่ตั้งอยู่ในหลักการ หลักวิชาการ ทำให้เด่นทางการพูดและการเขียนหนังสือ
 - ๗.๓ เป็นนักเผยแผ่ที่มีความสามารถทั้งในและต่างประเทศ
 - ๗.๔ มีความตั้งใจในการทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย
 - ๗.๕ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นกันเอง เสียสละ และอดทน
 - ๗.๖ เป็นที่พึ่งของสังคม ยามที่สังคมเหตุการณ์บ้านเมืองมีความเดือดร้อนต้องการพระสงฆ์ที่สามารถจะมาชี้นำสิ่งที่ถูกต้องได้^{๕๐}

แสดงว่าคุณสมบัติของพระราชปัญญาเมธี เป็นแรงบันดาลใจให้พระสงฆ์ผู้รู้จักคุ้นเคยกัน สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการทำงานเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเผยแผ่ในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้พรมแดน จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๘. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงาน ผลการสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้
- ๘.๑ แรงบีบบังคับทางการเมือง
 - ๘.๒ มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ ทุ่มเท ความเสียสละในการทำงาน
 - ๘.๓ มีหัวใจที่ปกป้องพระพุทธศาสนา
 - ๘.๔ มีความรู้ มีการศึกษาสูงทั้งปรีชาและปฏิบัติ
 - ๘.๕ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
 - ๘.๖ มีความบริสุทธิ์ใจ
 - ๘.๗ ได้รับความอิทธิพลจากผู้อื่น
 - ๘.๘ รู้ทันกระแสสังคมทั้งทางโลกและศาสนา
 - ๘.๙ มีหลักการและอุดมการณ์ของตัวเอง^{๕๑}

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญธรรม สุจิตโต, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ วัดไทยอชิงตัน ดี ซี, วัดพุทธปารมี USA., ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาธีรพันธ์ วชิรญาโณ, รักษาการผู้อำนวยการกองวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๖ มีนาคม ๒๕๔๕.

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้พระสงฆ์ผู้รู้จักคุ้นเคยกัน สามารถนำไปศึกษาเป็นแบบอย่างในการทำงานเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเผยแผ่ในยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารไร้พรมแดน จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

บทที่ ๔

ความสอดคล้องและปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของ พระราชปัญญาเมธีกับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์

การศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องและปัจจัยความนิยมในกระบวนการสื่อสาร การเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีกับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์ ๒ ประการ คือ ความสอดคล้องการเผยแพร่พุทธธรรมกับการสื่อสาร และปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมกับการสื่อสาร ดังจะได้วิเคราะห์ให้เห็นเป็นประเด็นต่อไปนี้

๔.๑ ความสอดคล้องการเผยแพร่พุทธธรรมกับการสื่อสารของพระราชปัญญาเมธี

ความสอดคล้องการเผยแพร่พุทธธรรมกับการสื่อสาร หมายถึงลักษณะ องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารมี ๔ ประการ คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งการเผยแพร่ธรรมะของพระราชปัญญาเมธีที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารก็คือตัวท่านเอง ถือเป็นแนวความคิดขบวนการในการสื่อสาร เพื่อความสอดคล้องตามหลักนิเทศศาสตร์ ดังที่แสดงในตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๐ ความสอดคล้องการสื่อสารกับการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี

ขบวนการสื่อสาร	ขบวนการเผยแพร่พุทธธรรม
ผู้ส่งสาร (Source)	พระราชปัญญาเมธี
สาร (Message)	เนื้อหาทางบทความ, เนื้อหาทางเสียงพูด
ช่องทาง (Channel)	วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ บทความ
ผู้รับสาร (Receiver)	นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชน

จากตารางที่ ๑๐ ได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการเผยแพร่พุทธธรรมของ พระราชปัญญาเมธี ดังจะได้วิเคราะห์รายละเอียดเป็นรายด้านต่อไปนี้

๔.๑.๑ ความสอดคล้องด้านผู้ส่งสาร

ความสอดคล้องด้านผู้ส่งสาร (Source) หมายถึง ตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีต้องการจะทำการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร ตามวัตถุประสงค์ ของตน ผู้ส่งสารในที่นี้ หมายถึงบทบาทของพระราชปัญญาเมธีในฐานะผู้ส่งสาร ซึ่ง ลักษณะปัจจัยความสอดคล้องด้านผู้ส่งสารทำให้การเผยแพร่พุทธธรรมประสบผลสำเร็จมี ๕ ประการ คือ

๑. ทักษะในการสื่อสาร ถือเป็นทักษะความสามารถ ความชำนาญการในการ ถอดรหัสสาร รวมทั้งทัศนคติในการสื่อสาร ความรู้เรื่องสาร และการสื่อสาร ซึ่งพระราช ปัญญาเมธีเป็นผู้ที่มีการฝึกทักษะในการสื่อสารมาเป็นอย่างดี ทักษะการพูดแบบทางเดียว (ONE-WAY COMMUNICATION) เช่น การอภิปราย ปาฐกถา และการพูดแบบสองทาง (TWO-WAY COMMUNICATION) เช่น การสัมมนา การสัมภาษณ์ เป็นต้น ตลอดถึงทักษะ ในการเขียนบทความต่างๆ ท่านก็มีความชำนาญ และเข้าใจในสิ่งที่พูดและเขียนเป็นอย่างดี และมีวิธีการสื่อสารไปยังผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ทัศนคติ หมายถึงแนวความคิดเห็น^๑ พระราชปัญญาเมธีมีแนวความคิด เพื่อที่จะเผยแพร่พระพุทธศาสนามาตั้งแต่เดิม เห็นได้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการทาง พระพุทธศาสนาในเรื่องต่างๆ จำนวนมาก ทำด้วยความตั้งใจ หุ่นเท และอดทน ตลอด ระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา

๓. ความรู้ หมายถึงความสามารถของพระราชปัญญาเมธี เป็นผู้ทรงความรู้ทั้ง ทางโลกและทางธรรม สามารถศึกษาจบชั้นสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค ทางโลกได้สำเร็จการศึกษาคุณวุฒิปริญญา (Ph.D) ด้านศาสนาและปรัชญา ส่งผลให้ การพูดและบทความที่ท่านเขียนออกมา มีความละเอียดลึกซึ้ง ถูกต้องชัดเจนตามหลัก พระไตรปิฎก แม้บทความทางโลกก็ศึกษาประวัติความเป็นมา สาเหตุแห่งปัญหา และ ข้อเสนอแนะทางออกของเรื่องนั้นๆ ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ เกี่ยวข้องอย่างยิ่ง

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๓๕๓.

๔. ระบบสังคม เป็นคุณสมบัติของนักสื่อสารที่ดี จำเป็นจะต้องรู้เรื่องระบบของสังคมของประเทศนั้นๆ เป็นอย่างดี พระราชปัญญาเมธีเป็นพระสงฆ์ที่มีความใส่ใจในเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองมาโดยตลอด ได้เรียนรู้ถึงกลไกอันเป็นระบบของสังคมเป็นอย่างดี ท่านสามารถพูดและเขียนบทความได้ความกลมกลืนกับระบบของสังคมไทย

๕. วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของหมู่คณะ^๒ การเผยแผ่ของพระราชปัญญาเมธี ทั้งการพูดและเขียนบทความ มักจะศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหรือผู้รับสารด้วยความพินิจพิเคราะห์เป็นอย่างดี โดยศึกษาทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้รับสาร คือ อายุ เพศ การศึกษา ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นของผู้รับสารทุกครั้ง ส่งผลให้ดีต่อระบบความเชื่อของชุมชนนั้นๆ

จากทั้งที่กล่าวมานี้ พระราชปัญญาเมธีมีความสอดคล้องกับบทบาทนักเผยแผ่และการสื่อสารมวลชน ได้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถูกต้องตามหลักวิชาการสมัยใหม่ เป็นนักวิชาการที่มีความเชื่อมั่นในวิชาความรู้ที่ได้เรียนมาเป็นอย่างดีทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้มีหลักการ และอุดมการณ์ในการเผยแผ่โดยยึดหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก จึงทำให้ท่านมีความกล้าที่จะเสนอแนะในเรื่องที่เป็นปัญหา หรือความขัดแย้งในสังคมไทยมาโดยตลอด ในฐานะนักเผยแผ่ธรรมะพระราชปัญญาเมธียังมีคุณสมบัติเฉพาะได้แก่ ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่อ่อนน้อมถ่อมตน สุขุมเยือกเย็น มีความตั้งใจจริง มีความขยันในการศึกษาและการทำงาน ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้ที่สังคมยอมรับในความรู้ความสามารถของท่านด้วยศรัทธาอย่างมั่นคง

๔.๑.๒ ความสอดคล้องด้านสาร

ความสอดคล้องด้านสาร (Message) หมายถึงผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมาสู่ภายนอก ซึ่งจะได้แสดงความสอดคล้องด้านตัวสารของพระราชปัญญาเมธีเพื่อทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จประกอบด้วยปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. รหัส (Code) คือภาษาหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลสำเร็จต่อการสื่อสารของพระราชปัญญาเมธี ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเพื่อเป็นรหัสสารในการเผยแผ่

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕๗.

พุทธธรรมแสดงออกถึงความรู้สึกรู้สึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวัตถุประสงค์ เพื่อเข้าไปสู่ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ เป็นต้น

๒. เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร ซึ่งเนื้อหาของสารส่วนใหญ่ว่าที่พระราชปัญญาเมธินำมาเผยแพร่โดยยึดหลักพระไตรปิฎก งานพูดและงานเขียนจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยนำมาประยุกต์ให้เข้าเหตุการณ์ในปัจจุบัน ได้เสนอแนะทางออกโดยใช้หลักพุทธธรรมการใช้เนื้อหาระดับใดนั้น ท่านจะมีการวิเคราะห์ผู้รับสาร เพื่อจะได้แนะนำเสนอเนื้อหาของสารให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้รับสาร โดยเนื้อหาของสารมักจะเป็นคำพูดที่ตรงชัดเจนได้ความหมายตามที่ต้องการ ถ้อยคำที่ทันสมัยสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นถ้อยคำที่เป็นวิชาการ ปรากฏอยู่ในรูปของพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิตไทย คำคม คำกลอน หรือภาษาต่างประเทศ เป็นต้น ในเรื่องรูปแบบเนื้อหาของสารที่ท่านพระราชปัญญาเมธินำเสนอจะยึดหลักพระไตรปิฎก งานเขียนและการบรรยายมักปรากฏในลักษณะการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวทางแก้ไขปัญหา โดยยึดหลักพุทธธรรม หรือการนำเสนอการณ์ของโลกมาเป็นตัวตั้งเรื่อง แล้วอธิบายเข้าหาธรรม บางครั้งนำเอาธรรมะเป็นตัวตั้งก่อนแล้วอธิบายเข้าหาสถานการณ์โลก เพื่อให้เนื้อหาสารสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารได้ทันที เพราะเนื้อหาสารจะเป็นพุทธธรรมที่ง่ายๆ กล่าวคือง่ายต่อการทำความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ทันที

๓. การจัดเรียงลำดับ (Message Treatment) ซึ่งพระราชปัญญาเมธินำรูปแบบและวิธีการในการนำรหัสสารมาเรียบเรียงเพื่อให้ได้ใจความตามที่ต้องการ วิธีการนำเสนอถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การเรียงลำดับของเนื้อสารนั้น พระราชปัญญาเมธินำให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากผลงานเขียน หรือบทความท่านจะทำการเรียงเนื้อหา ออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกัน คือรู้ข้อมูลของเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ชี้แนะประเด็นปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขพร้อมกับบทสรุปของเรื่องที่เกิดขึ้น

๔.๑.๓ ความสอดคล้องด้านช่องทาง

ความสอดคล้องด้านช่องทาง (Channel) หมายถึงสิ่งที่ทำให้สื่อสารวิ่งผ่าน ถือเป็นข้อมูลสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ที่ใกล้ชิดที่สุดอันเกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ของมนุษย์ ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส รวมถึงกลิ่นเสียง กลิ่นแสง เป็นต้น ซึ่งพระราชปัญญาเมธินำใช้สื่อหรือช่องทางในการนำเสนอสาร

ทั้ง ๒ ประเภท คือสื่อเดียว หมายถึงการใช้ตัวท่านเองเป็นสื่อบุคคลในการเขียนหรือการพูด ให้แก่ผู้รับสาร ก็เป็นสื่อที่มีคุณภาพได้รับทราบความหมายของข่าวสาร ส่วนมากแล้วจะเป็น ข่าวสารทางพุทธธรรม และสื่อผสม โดยการใช้สื่อหลายอย่างเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมากจะใช้ทั้งการพูด การปาฐกถา การบรรยาย การสัมมนาวิชาการ การสัมภาษณ์ การแสดงพระธรรมเทศนา ผ่านทาง สื่อสารมวลชนทั้งสิ่งพิมพ์และไม่ใช้สิ่งพิมพ์ มีดังนี้

๑. สื่อวิทยุ ที่พระราชบัญญัติได้ใช้สื่อทางวิทยุกระจายเสียงหลายสถานี และหลายรายการ เช่น รายการวิทยุสถานีวิทยุกองพล ม.๒ วิทยุรัฐสภา F.M. ๘๗.๕ รายการธรรมร่วมสมัย วิทยุ อ.ส.ม.ท. F.M. ๑๐๐.๕ และสถานีวิทยุอื่นๆ ที่ได้ไปออกรายการเป็นครั้งคราว

๒. สื่อโทรทัศน์ ซึ่งพระราชบัญญัติได้ใช้สื่อทางโทรทัศน์ เป็นประจำ แม้จะไม่มีรายการประจำทางสื่อทางโทรทัศน์ แต่ในฐานะนักวิชาการ นักสื่อสารมวลชน มักจะได้รับความสนใจจากสื่อโทรทัศน์ที่เข้ามาสัมภาษณ์อยู่เสมอๆ ทำให้ท่านได้ใช้สื่อโทรทัศน์ ในการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา

๓. สื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งพระราชบัญญัติได้ใช้เป็นสื่อเพื่อลงตีพิมพ์บทความต่างๆ ที่ได้เขียนไว้เป็นประจำในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์สยามรัฐ บทความเรื่อง พระสงฆ์กับสื่อมวลชน : ใครเป็นเหยื่อใคร^๓ นิพพุโต นูณ ภิกขุสงฺโฆ ตอบคุณหมอประเวส วะสี (และท่านอื่นๆ) กรณีพระสงฆ์กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ส.ส.ร.^๔ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองไทย^๕ มีบทความที่เกี่ยวกับการเมืองได้ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ประมาณ ๕๐ กว่าเรื่อง จะเห็นได้ว่าท่านเป็นผู้ที่มีความชำนาญและคุ้นเคยกับสื่อหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก

๔. บทความ ส่วนมากเกิดมาจากผลที่การสัมมนาทางวิชาการ การบรรยาย ปาฐกถา การเทศนา เป็นพื้น จุดเด่นของบทความจะเน้นการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะวิเคราะห์เรื่องที่กำลังเกิดขึ้นอย่างละเอียดรอบคอบ ชี้แนะถึง ปัญหาที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางแก้ไข พร้อมกับมีบทสรุปให้เห็นถึงเนื้อหาสาระที่สำคัญ

^๓ พระศรีปริยัติโมลี, พุทธทัศนะร่วมสมัย, หน้า ๗๕.

^๔ เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๒.

^๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๖๑.

ของบทความนั้นๆ มีบทความบางส่วนที่เขียนขึ้นเป็นเชิงวิชาการ เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยนำมาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมในทาง พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม บทความที่ท่านเขียนไว้ สามารถแยกออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ศิลธรรมกับการเมือง ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม และงานอบรมพระธรรมทูต สายต่างประเทศ

๔.๑.๔ ความสอดคล้องด้านผู้รับสาร

ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ในการ วิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มผู้รับสาร หมายถึงกลุ่มนักวิชาการผู้ที่คุ้นเคยกับพระราชปัญญาเมธี เพื่อจะนำทัศนคติของท่านเหล่านั้นมาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระราชปัญญาเมธีใน สถานะผู้ส่งสาร ดังต่อไปนี้

๑. ความแตกต่างภายในผู้รับสาร ผู้ส่งสารแต่ละคนมีปัจจัยในการส่งสาร แตกต่างกัน ซึ่งทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทาง การเมือง บทบาทในสังคม ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ แต่พระราชปัญญาเมธีก็มีความแตกต่างของปัจจัยที่ผลสำเร็จต่อการ โน้มน้าวใจผู้รับสารเหมือนกัน เช่น ด้านความน่าเชื่อถือท่านเป็นคนทำงานจริงจังเป็นที่ ยอมรับของคนทั่วไปจนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่ อบรมหรือตัวแทนในการเผยแผ่พุทธธรรมให้สังคมโลกได้รู้จักพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น^๖ ความมีศีลธรรมท่านก็เป็นคนเคร่งครัดในธรรมวินัย ความมีความปรารถนาดีต่อทุกคนทั้ง เพื่อนร่วมงานและผู้ฟังคือประชาชนทั่วไป

๒. ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ หมายถึงสภาพการณ์ที่จะต้องมีการติดต่อ บุคคลหนึ่ง หรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ได้ ความคุ้นเคยหรือไม่คุ้นเคยของผู้รับสารต่อ สภาพการณ์หนึ่งๆ ช่วยทำให้เป็นตัวเร้าบวกหรือลบในสภาพการณ์ เช่น การโน้มน้าวใจให้ บริจาคเงิน โดยมีสื่อมวลชนคอยถ่ายภาพล้อมอยู่อาจจะเป็นตัวเร้าบวกในการโน้มน้าวใจก็ เป็นได้ ซึ่งพระราชปัญญาเมธีมีวิธีโน้มน้าวใจที่ประสบผลสำเร็จอย่างมาก ในฐานะผู้ส่งสาร เพราะได้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่กำลังเป็นไป ทำให้การสื่อสารจากผู้ส่งสารประสบ

^๖ สัมภาษณ์ บรรจบ บรรณรุจิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๘ มีนาคม ๒๕๕๕.

ผลสำเร็จอย่างมาก สำหรับตัวผู้รับสารเองจะมีความละเอียดอ่อน (Susceptible) ต่อการถูก โน้มน้าวใจเพียงใด ต้องพิจารณาถึงคุณลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ ทัศนคติ ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีความเกี่ยวข้องกับสารนั้นแตกต่างกัน ลักษณะด้านอารมณ์ ความสำคัญที่รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่งๆ และวิธีการที่ผู้รับสารรับรู้ สภาพการณ์หนึ่งๆ ปรีบททางสังคมเหล่านี้ ที่พระราชปัญญาเมธีได้วิเคราะห์ลักษณะของผู้ฟังอย่างถ่องแท้ จึงทำการโน้มน้าวใจจิตใจผู้ฟังให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส ดังเช่น กรณีแก้ ข้อกล่าวหาพระเมตตา นันท วัชรราชโอรสอาราม ที่ใช้ทฤษฎีใหม่ทางการแพทย์อย่างฟังเพื่อ กล่าวจาบจ้วงพระพุทธเจ้า เพื่อทำลายความศรัทธาเลื่อมใสชาวพุทธ ซึ่งท่านก็ใช้หลัก วาทศิลป์แก้ไขข้อกล่าวหาเหล่านั้น เพื่อโน้มน้าวจิตใจชาวพุทธกลับคืนมา โดยอ้างหลักมหา ปรินิพพานสูตร สูตรที่ ๓ แห่งพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงความจริงที่ ถูกต้อง พร้อมทั้งแนะนำวิธีการศึกษาปฏิบัติของชาวพุทธมี ๒ ประการ ได้แก่ นิตถรณ์ปริยัติ คือศึกษาปฏิบัติเพื่อความสิ้นทุกข์ของตนและช่วยเหลือแก่ผู้อื่น อลคัททูปมาปริยัติ คือ ศึกษาเล่าเรียนด้วยความโมหะ มานะ และทิฏฐิ เหมือนคนจับงูพิษที่หาง สุดท้ายก็คงถูกงูพิษ กัดตาย^๓

๔.๒ ปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี

ปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมนั้น ถือเป็นกระบวนการสรรค์สร้าง ความร่วมกัน หรือคล้ายคลึงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ข้อมูล ข่าวสาร อารมณ์ของบุคคลสองฝ่าย ดังนั้น องค์ประกอบหรือปัจจัยในการสื่อสารจะประสบ ผลสำเร็จหรือไม่ต้องประกอบไปด้วยบุคคลสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร (Sender) อีกฝ่ายหนึ่งจะมีหน้าที่รับข่าวสาร (Receiver) โดยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข่าวสาร ความต้องการ อารมณ์ ซึ่งเราอาจจะหมายถึงตัวเนื้อหาสาระ (Message) ที่ผู้ส่งสาร มีความต้องการให้ผู้รับเกิดความเข้าใจร่วมกัน หรือมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจสรุป ถึงองค์ประกอบ (Communication) ที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับเกิดความเข้าใจร่วมกัน หรือมี ความหมายที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจสรุปถึงองค์ประกอบ (Communication Element) หรือ

^๓ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), กรณีวิวาทะพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโลกอะไร, หน้า ๑-๕.

ปัจจัยความนิยมในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีทำให้ประสบความสำเร็จมี ๔ ประการ ดังนี้

๔.๒.๑ ปัจจัยความนิยมด้านผู้ส่งสาร

ปัจจัยความนิยมด้านผู้ส่งสาร (Sender) หมายถึงลักษณะบุคลิกภาพและคุณภาพ หรือประสิทธิภาพของพระราชปัญญาเมธีที่มีความคิด ความตั้งใจที่จะส่งข้อมูลข่าวสาร ผ่านความรู้สึกรู้สึกคิด ความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อ และอื่นๆ ไปยังผู้รับสาร โดยเฉพาะ การสื่อสารที่เป็นหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อ ผู้รับข่าวสาร ดังนั้นพระราชปัญญาเมธีในฐานะผู้ส่งสารต้องมีองค์ประกอบเพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบอื่นๆ ในการเลือกข้อมูลข่าวสาร การเลือกวิธีการ และ ช่องทางที่จะทำให้สารไปถึงผู้รับสาร รวมทั้งการเลือกกลุ่มผู้รับสาร เป้าหมายสำคัญก็เพื่อจะ ส่งข้อมูลข่าวสารอันเป็นหลักธรรมะไปยังผู้รับสาร เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมให้เข้ากับ ชีวิตประจำวัน อันจะเป็นการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ของคนในสังคมให้มี พฤติกรรมอันพึงประสงค์ ซึ่งปัจจัยความนิยมที่จะทำให้ผู้ส่งสารจะประสบผลสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวได้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ส่งสาร โดยผู้ส่งสารบางคน อาจจะมีบุคลิกน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใสศรัทธาในสายตาของผู้รับสาร บุคคลบางคนอาจไม่เป็น เช่นนั้น ถือเป็นปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติหรือคุณภาพเฉพาะของพระราชปัญญาเมธีที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อ การเผยแผ่พุทธธรรมประสบผลสำเร็จ ดังต่อไปนี้

(๑) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

พระราชปัญญาเมธี ท่านเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งในหน้าที่การงาน โดยมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และเอาใจใส่ในหน้าที่การงานสม่ำเสมอ ชีวิตในด้านส่วนตัวก็มี ความเสียสละ ความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน และมีความสมถะที่เรียบง่าย ในทาง พระพุทธศาสนาเรียกว่า อุตตัญญูตา คือเป็นผู้รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีหน้าที่ที่จะต้องทำอะไร^๔ ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่ดีของผู้ส่งสารเป็นผลดีต่อการเผยแผ่พุทธธรรม ภาระหน้าที่ประโยชน์ตน ก็ได้บำเพ็ญด้วยความเรียบร้อยดีงาม ด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างจริงจัง และจริงใจ ถือเป็น ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของท่านในฐานะผู้ส่งสาร ประกอบด้วย

^๔ สมาน งามสนิท, ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธะ : ครบรอบ ๑๐ ปี สาขารธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, หน้า ๕๑.

๑. ความเคร่งครัด ซึ่งพระราชปัญญาเมธีเป็นผู้มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย มั่นคงในศีลธรรมอันดีงาม (Good Character) รักในความยุติธรรม กล่าวหาผู้ที่จะเป็นแบบอย่างแก่สังคม พร้อมทั้งมีความโอบอ้อมอารี มีความเมตตากรุณาต่อทุกคน เสรียนิยมสุภาพ สุขุม รอบคอบ พุดจริง ทำจริง รักษาคำพูดทุกครั้ง จากคุณสมบัติบุคลิกภาพส่วนตัวที่มีความเคร่งครัดในธรรมวินัยนี้เอง มีความสอดคล้องกับหลักการพระพุทธศาสนาที่ว่า อวิปฏิสาร คือไม่เกิดความเดือดร้อนใจมีแต่ความเข้มข้มใจทำให้พระราชปัญญาเมธีในฐานะเป็นนักสื่อสารมวลชน มีคุณสมบัติเหล่านี้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ช่วยเป็นแรงจูงใจในการเผยแพร่พุทธธรรมได้อย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ประชาชนทั่วไป จะพบเห็นได้จากบทความที่ท่านเขียนขึ้นมา เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน มีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น พร้อมทั้งหาทางออกให้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นบุคลิกภาพส่วนตัวทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายได้ ก่อให้เกิดมีวิธีโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารยอมรับ เปลี่ยนแปลงตาม ความคิดเห็น ทักษะคติ และความเชื่อให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งอารมณ์ และพฤติกรรม ทำให้หลักวิธีการดังกล่าวนี้ ได้สอดคล้องกับหลักนิเทศศาสตร์ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง

คุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอยู่ในบุคลิกภาพของท่านคือ ความสุขุมเยือกเย็น และความคล่องแคล่วในผู้ส่งสาร โดยเหตุที่ท่านเป็นผู้มีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา และได้ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อยมา จึงสามารถใช้สติควบคุมอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งความโลภ ความโกรธ และความหลงให้สงบลดลงได้ ทำให้ท่านเป็นคนที่ยือกเย็น ทำงานละเอียด มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ซึ่งผู้ใกล้ชิดท่านให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านมีท่าทางเชิงซ้าก็จริง แต่เมื่อเวลาทำงานกลับเอาจริง เข้มแข็ง) รับผิดชอบต่อหน้าที่ เหมือนซ้าแต่มีคุณภาพ ทำงานจริงจั่งทุ่มเทเต็มที่ กระตือรือร้นละเอียดรอบครอบถ้วนถี่”^๕

๒. กล่าวเสนอแนะเพื่อสังคม ในสังคมยุคปัจจุบันนี้ มีความสับสนวุ่นวายมาตลอดเวลา เป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง การพระศาสนา เป็นต้น โดยมากจะไม่ค่อยมีใครกล้าเสนอแนะในบางสิ่งบางอย่าง อาจจะเป็นเพราะแนวความคิดที่ว่าธุระก็ไม่ใช่ หรือพูดไปแล้วเป็นภัยต่อตัวเอง แต่พระราชปัญญาเมธีกลับตรงกันข้าม เมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในสังคมมักจะออกมาแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ดังเช่น การแสดงวิสัยทัศน์ในเชิงปาฐกถา

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทสฺสนิโย, อ่างแล้ว.

ธรรมเพื่อให้กำลังใจแก่กลุ่มสมัชชาคนจนจากปากแม่น้ำมูล หรือการเรียกร้องเพื่อให้ได้มา
กระทรวงพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งการบัญญัติคำว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำ
ชาติไทย อาจจะเรียกได้ว่าสิ่งเหล่านี้สิทธิพื้นฐานในการแสดงความคิดเห็นที่พระสงฆ์ต้องอยู่
ในกรอบพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมืองอย่างเหมาะสม นี่ก็เป็นผลการกล้าแสดงออก
ของพระราชปัญญาเมธีที่ว่า

ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์ วัดจะต้องแสดงบทบาทของตนให้มากขึ้น ศีลธรรม
จะต้องกลับมาเป็นรากฐานสังคม เป็นแก่นของการเมืองที่ประเทศชาติ สังคมไทยจะ
เสื่อมเสียไปมากกว่านี้^{๑๑}

๓. ความบริสุทธิ์ใจต่อพระพุทธศาสนา ท่านจะมีใจรักด้วยความบริสุทธิ์ใจ
ทุ่มเท และมีแรงจูงใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำรงอยู่ในสมณะเพศของพระสงฆ์
ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา ได้ทำหน้าที่ในการชำระไว้และเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ด้วยความมุ่งมั่น และอดทน แม้บางสถานการณ์บางอย่างจะมีความเปราะบาง ดังเช่น การ
เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์บ้านเมืองที่หน้ารัฐสภา อันเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับพระสงฆ์ก็ดี
หรือเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกี่ยวเนื่องกับประชาชนก็ดีท่านก็ศึกษาค้นคว้าถึงเหตุปัจจัยของเรื่อง
นั้นๆ แล้วนำธรรมะเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเหตุการณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือเตือนสติกับผู้ที่
มีความเกี่ยวข้องทำให้สถานการณ์บ้านเมืองนั้นๆ สงบระงับลดความรุนแรงลงไปได้มาก ด้วย
ธรรมะทางพระพุทธศาสนา ก็โดยอาศัยใจรักอันบริสุทธิ์ใจ และแรงจูงใจในการที่จะชำระ
รักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง เป็นมรดกแก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

๔. การตอบแทนคุณมารดาและพระพุทธศาสนา ถือเป็นคุณลักษณะและ
คุณธรรมต่างๆ ท่านได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากมารดาตั้งแต่วัยเยาว์ จนได้เข้ามาบวชใน
พระพุทธศาสนาก็ได้ถูกอบรมบ่มนิสัยเพิ่มพูนคุณธรรมมากยิ่งขึ้น และได้แสวงหาเพิ่มเติมอยู่
มิได้ขาด และสิ่งที่มีอยู่ประจำใจของท่านคือความกตัญญูต่อบิดามารดา และความเลื่อมใส
ศรัทธาในพระพุทธศาสนา สาเหตุที่เข้ามาบวชนั้นเพราะมารดาปรารถว่า “มีลูกชายสองคน
คนหนึ่งมีครอบครัวแล้วไม่ได้บวช ก็อยากจะให้ลูกชายบวชให้” หลังจากนั้นท่านก็ตั้งใจที่จะ
ตอบแทนพระคุณมารดาโดยการบวช เพราะประกอบด้วยความเลื่อมใสศรัทธาเป็นทุนเดิม
เมื่อบวชเข้ามาแล้วท่านก็ได้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วย
ความตั้งใจมาตลอดว่า “จะเอาความรู้ประสบการณ์ มาทำงานเพื่อตอบแทนคุณ

^{๑๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์, หน้า ๕๕.

พระพุทธศาสนา” มิได้หวังที่จะนำความรู้หรือคุณวุฒิที่ได้ไปเอายศเอาศักดิ์ หรือประกอบอาชีพในการครองฆราวาสวิสัย ผลจากความตั้งใจจริง ทำอะไรต้องทำให้สำเร็จ ไม่ท้อถอย เห็นได้จากความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรมประการหนึ่ง เมื่อเข้ามาบวชใหม่ได้เพียง ๒ พรรษา ท่านก็สามารถท่องพระปาฏิโมกข์ได้

บุคลิกลักษณะภายนอก กล่าวคือ บุคลิกที่ผู้คนสามารถสังเกตเห็นได้ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้ใกล้ชิด พบว่าท่านพระราชปัญญาเมธี เป็นผู้ที่มิบุคลิกที่น่าศรัทธาเลื่อมใสทั้งการนุ่งห่มจีวร กิริยาท่าทางต่างๆ ถูกต้องเหมาะสมกับสมณภาวะ ควรที่จะเอาเป็นแบบอย่างสำหรับพระสงฆ์และคฤหัสถ์ เป็นพระสงฆ์ที่นิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน น้ำเสียงที่ใช้เทศน์หรือบรรยายธรรมก็สละสลวยเรียบ ไม่หือหวา ประกอบด้วยเมตตา โดยมีได้เสแสร้ง เสียงของท่านมีลักษณะคล้ายคลึงเสียงของพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต) ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บางที่นุ่มนวลแบบแรงๆ เปรียบเหมือนเอาก้อนหินทุบผ้าแล้วตี หรือระนาดไม้ نرم ที่ไพเราะนุ่มนวล มีท่าทางประกอบการบรรยายตามความเหมาะสม ถือเป็นบุคลิกลักษณะของท่านถือเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรม ซึ่งผู้ส่งสารในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ บุคลิกท่าทางที่ปรากฏต่อสายตายังถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะสร้างความเลื่อมใสศรัทธา^{๑๑}

๕. การเป็นคนเปิดเผย โดยทำจะไม่ปิดบังข้อมูล ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอยู่ประจำตัวของท่านพระราชปัญญาเมธี จะเห็นได้จากหนังสือที่ท่านเขียน ซึ่งจะประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นวิชาการทางพระพุทธศาสนาและการนำเสนอพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม โดยเกือบทุกเรื่องที่ท่านนำเสนอ จะเกิดจากประสบการณ์ที่ท่านเดินทางไปพบ หรือได้ศึกษาหาความรู้นำมาเผยแผ่ หรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งท่านก็นำเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขด้วยหลักพุทธธรรม เรื่องทุกเรื่องมีเหตุผลที่สามารถตรวจสอบได้ เป็นเรื่องในปัจจุบันที่คนในสังคมไทยรู้และติดตามเหตุการณ์ เรื่องบางเรื่องไม่มีผู้กล้าแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ท่านก็ทำหน้าที่ในการนำเสนอแนะแนวทางแก้ไขด้วยความบริสุทธิ์ใจ อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัยเป็นที่ตั้ง ซึ่งอาจกระทบต่อบุคคลบางกลุ่มหรือไม่ชอบใจคนบางคน แต่ท่านก็ยืนหยัดบนจุดยืนและอุดมการณ์ดังกล่าวตลอดมา คือความถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย ตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดมา

^{๑๑} พระมหาธีรพันธ์ วชิรญาณ, อ้างแล้ว.

(๒) ปัจจัยด้านคุณภาพ

เมื่อจะกล่าวถึงปัจจัยด้านคุณภาพ หรือศักยภาพของพระราชปัญญาเมธี ถือเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีไหวพริบเชาว์ปัญญาประกอบด้วยวิจารณญาณอย่างดี (Intelligence) ในการเผยแผ่พุทธธรรม มีวิจารณญาณสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ด้วยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ทำให้ผลงานที่ปรากฏออกมาทันยุคทันสมัย สามารถโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อถือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามเนื้อหาของสารที่ผู้ส่งสารส่งให้แก่คนในสังคมด้วยความเต็มใจ ดังจะได้วิเคราะห์รายละเอียดออกเป็นประเด็นต่อไปนี้

๑. ปัจจัยด้านคุณวุฒิ ซึ่งพระราชปัญญาเมธีเป็นผู้ทรงความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยทางธรรมจบการศึกษาชั้นสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย เป็นเปรียญธรรม ๕ ประโยค และทางโลกจบการศึกษาคุณวุฒิปด. (Ph.D) ด้านศาสนาและปรัชญา ณ มหาวิทยาลัยมัทราส (Univercity of Madras) แห่งประเทศอินเดีย ท่านได้กล่าวไว้ว่า “หลังจากที่ท่านเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เมื่ออายุครบขวบขวาก็ได้อุปสมบท และตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเริ่มตั้งแต่นักธรรมชั้นตรี - โท - เอก จนสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค ณ สำนักเรียนวัดมณฑลทักลือ จ. พิจิตร หลังจากนั้นก็ย้ายมาจำพรรษาอยู่ที่วัดจันทาราม กรุงเทพฯ และได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งภาษาบาลี และได้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ จนจบปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต หลังจากนั้นท่านก็ได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนต่อจนจบปริญญาคุณวุฒิปด. ทางศาสนาและปรัชญา และได้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์สอนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนนั้น ถ้าเรามีความรู้ทางโลกน้อย เราคงสอนใครเขาไม่ได้เท่าไร ถ้ารู้ทางธรรมอย่างเดียวก็เหมือนมีดาข้างเดียว คงจะไม่มีผลฉลาดเฉลียวพอที่จะอบรมคนทั้งหลาย หรือว่ารักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้”^{๑๒} จึงทำให้ผู้คนในสังคมยอมรับศักยภาพด้านคุณวุฒิของท่าน ถือเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีอยู่ประจำตัวท่าน มีความสอดคล้องกับทฤษฎีแนวความคิดที่ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีชีวิตที่ดีงามและมีความสุข ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมั่นคง เพราะยึดที่มีคุณภาพ^{๑๓} นอกจากนี้แล้ว ท่านยังทำหน้าที่ในการเป็นประธานอบรมพระธรรมทูตสาย

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต), อ่างแล้ว.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

ต่างประเทศ และเข้าร่วมประชุมวิชาการด้านพระพุทธศาสนากับองค์กรสำคัญๆ หลายองค์กร ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหนังสือ เขียนบทความลงตีพิมพ์ทางหนังสือพิมพ์ การเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง หรือบรรยายธรรมในองค์กรต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากศิษยานุศิษย์และประชาชนทั่วไป

๒. ความเป็นนักวิชาการ ซึ่งพระราชปัญญาเมธีเป็นนักวิชาการที่ทรงความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาปรับปรุงในงานเขียนของตนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์บ้านเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงมีผลงานทางวิชาการมากมาย เช่น เรื่องปรัชญาเวทานตะ การศึกษาเปรียบเทียบ ภาวจิต และอภยวิษณฺณ จิตฺตฺ กุณฺณมูรฺติ พระศรีอารีย์ หรือเมสสิอาร์ ผู้ขบถ พระพุทธศาสนานิกายสรวาสติวาท กรณีวิวาทะพระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร พระนิพพานเป็นอนัตตา พุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์ สตรีในพระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้บรรยายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ ปรัชญา พุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน พุทธปรัชญา พุทธจริยศาสตร์ พุทธจิตวิทยา ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกของนักศึกษาหลายสถาบัน เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันอื่นๆ อีกมากมาย ในฐานะที่เป็นนักวิชาการ ได้รับความยอมรับในความรู้ความสามารถจากนักศึกษาหลายสถาบัน ยังได้ติดต่อกับนักวิชาการอื่นๆ อยู่เสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ มีแม่แบบที่เป็นนักวิชาการที่ดี คือพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างเยี่ยม จะเห็นได้จากบทความทางด้านพระพุทธศาสนา ท่านจะเขียนได้ละเอียดลึกซึ้ง ดังเช่น เรื่องพุทธศาสนานิกายสรวาสติวาท ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมา ความหมายของนิกายนี้ ได้เขียนถึงหลักธรรมทั้ง ๓ ปีฎก และปรัชญาธรรมทั่วไปของนิกายนี้เป็นอย่างดี แม้บทความทางโลกก็ศึกษาประวัติความเป็นมาปัญหา และข้อเสนอแนะของทางออกของปัญหานั้นๆ เช่น เรื่องพุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์ สตรีในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องมีผู้หญิงออกมาร้องความเท่าเทียมกันของสตรี เป็นต้น^{๑๔}

นอกจากนั้น ท่านพระราชปัญญาเมธียังมีการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เป็นผู้สนใจในเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง

^{๑๔} สัมภาษณ์ บรรจบ บรรณรุจิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๘ มีนาคม ๒๕๔๕.

โดยเฉพาะปัญหาที่มีผลกระทบต่อพระศาสนา และความเป็นอยู่ของประชาชน หรือเรื่องที่กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป ซึ่งกำลังหาทางออกเพื่อการแก้ไขอยู่ เพราะเป็นผู้ที่ใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง ได้ศึกษาค้นคว้าต้นเหตุของปัญหานั้น ในฐานะพระนักเผยแผ่ ก็ได้แสดงข้อคิดเห็นเพื่อเสนอแนะทางออกของเรื่องนี้อยู่เสมอว่า

ถ้าเราจะเป็นนักเผยแผ่ เราอย่าเก่งเพียงอย่างเดียว ต้องเก่งหลายๆ อย่าง คือ การพูดต้องได้ การเทศน์ต้องได้ การบรรยายต้องได้ การปาฐกถาต้องได้ และการเขียนต้องได้^{๑๕}

แสดงให้เห็นได้ท่านเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี มีคุณวุฒิ คุณสมบัติพร้อมเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปในด้านความรู้ กล่าวได้ว่าปัจจัยด้านความรู้ของท่านถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้รับสารทุกกลุ่ม โดยเฉพาะนักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาทั้งที่มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่นๆ

๓. ความตั้งใจทำหน้าที่ ซึ่งการทำหน้าที่ของท่านเริ่มตั้งแต่ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจันทาราม ท่านทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจตามกำลังความสามารถทั้งหน้าที่ดูแลก่อสร้าง หรือนวกรรม หน้าที่การปกครองสอดส่องดูแลวัดด้วยดีตลอดมา ส่วนรองอธิการมหาวิทยาลัยมหจุฬาฯ ท่านก็ทำอย่างเต็มที่พร้อมทั้งมีความปรารถนาดีต่อทุกคน ทำตามหน้าที่ในฐานะเป็นพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้ามอบไว้ตามนัยแห่งมหาปริณิพพาน คือต้องศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติตาม เผยแผ่ และปกป้องคุ้มครองพระศาสนา อีกประการหนึ่ง มีความจริงใจต่อพระศาสนาครูอาจารย์และญาติโยมทุกคน ทำด้วยจิตสำนึกดีงาม มิได้มุ่งหวังความโด่งดังความมีชื่อเสียง หรือลาภผลเงินทองเป็นหลักการเผยแผ่ มีการเข้าสู่หัวใจพระศาสนา ไม่เสียเวลาอ้อมค้อมกับการเล่นสำนวนแบบนักเทศน์ทั่วไป คิดว่าเวลาน้อยต้องรีบใช้สื่อชี้แจงตรงๆ ตามพระไตรปิฎก^{๑๖}

๔. ปัจจัยด้านการรู้จักใช้คน ซึ่งพระราชปัญญาเมธีเป็นผู้มุ่งในการทำงาน รู้จักหลักการใช้คนได้เหมาะสม มีแนวร่วมในการทำงานมาก โดยเฉพาะการรู้จักทำงานที่เป็นทีมเป็นคณะ มีการปรึกษาหารือกันในรายละเอียดของงานอยู่เสมอ จึงทำให้มีโครงการในด้านการเผยแผ่ทั้งที่ทำแล้ว เช่น บทความทางวิชาการ บทความโดยทั่วไป การบรรยาย ปาฐกถา

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตฺโต), อ่างแล้ว

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน.

และแสดงพระธรรมเทศนา ก็มีประสบการณ์มาเป็นเวลาหลายสิบปี ทั้งนี้ก็โดยอาศัยการทำงานร่วมกัน รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้การทำงานด้านการเผยแผ่ประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ จากปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้พระราชปัญญาเมธีมีความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรม^{๑๑}

๔.๒.๒ ปัจจัยความนิยมด้านสาร

ปัจจัยความนิยมในด้านสารที่มีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสารนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัย ๓ ส่วนใหญ่ๆ คือ

๑. ปัจจัยการใช้รหัสสาร (Message Codes) หมายถึงรูปแบบวิธีการของภาษา (Language) ที่เป็นสัญลักษณ์ (Signag) ในการติดต่อสื่อสารนั้น จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยความนิยมด้านตัวสารของพระราชปัญญาเมธีพบว่า ได้ใช้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เพื่อเป็นรหัสสารในการแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่างๆ รูปแบบเนื้อหาของสารที่ท่านนำมาใช้ในการเผยแผ่ ได้ยึดหลักพระไตรปิฎกมาเป็นงานเขียนและการบรรยายจะปรากฏในลักษณะการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยยึดหลักที่นำมาประยุกต์ให้เข้าเหตุการณ์ปัจจุบันและแนวทางแก้ไขโดยใช้หลักพุทธธรรม^{๑๒} หรือการนำเสนอสถานการณ์ของโลกมาเป็นตัวตั้งก่อนแล้วจึงค่อยอธิบายเข้าหาธรรม และบางครั้งนำเอาธรรมะขึ้นเป็นต้นก่อน แล้วอธิบายเข้าหาสถานการณ์โลกทีหลัง เนื้อหาก็จะเป็นพุทธธรรมที่ง่าย ๆ กล่าวคือง่ายต่อการทำความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ทันที

๒. เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึงเรื่องราวสิ่งต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดหรือส่งไปยังผู้รับสาร นิยมใช้กันมีอยู่หลายประเภทตามเนื้อหาของสารในรูปแบบต่างๆ ดังเช่น เนื้อหาโดยทั่วไป ถ้าจะเปรียบเทียบกับหลักการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีตรงกับเรื่อง “บุคคลโลปรัญญาตา” เป็นการรู้จักลักษณะความแตกต่าง

^{๑๑} สัมภาษณ์ สมหมาย สุภานิต, หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์พระมหาไชว ทุสฺสณิโย, อ่างแล้ว.

ของบุคคลผู้จะฟังธรรมะ มิได้ใช้เจาะจงกับกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง^{๑๙} ซึ่งเนื้อหาทั่วไป ท่านจะนิยมนำมาจัดกับรายการวิทยุ และโทรทัศน์ เพื่อให้เนื้อหาสารของท่านเข้าถึงบุคคลทุกกลุ่มทุกวัย จัดในรูปแบบการบรรยาย ปาฐกถาธรรมเป็นหลัก จะมีแผนรายการหรือผู้ฟังรายการของท่านมากพอสมควร^{๒๐} ส่วนเนื้อหาเฉพาะอาจจะเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังเช่นกรณีสงครามระหว่างอเมริกากับกลุ่มตาลิบัน หรือบิน ลาดิน ท่านก็พยายามเสนอเนื้อหาของสารในทุกศาสนาที่มุ่งสอนให้คนเป็นคนดี แต่คนมักนำเอาศาสนาไปใช้ในทางที่ผิด เพราะความคลั่งในศาสนาแล้วว่า “คนที่มีศาสนา มีพระเจ้าที่แท้จริง จึงเป็นคนดี..... คนไม่มีศาสนา ไม่มีพระเจ้าในใจ ไม่มีศรัทธาในพระเจ้า ก็เข้าข่ายเป็นคนไม่น่าคบหาสมาคม ค่อนข้างน่ากลัวภัยอันตรายที่สุด”^{๒๑} นี่ก็เป็นเนื้อหาเฉพาะเพื่อเสนอแนวทางสรรค์สร้างสันติภาพให้แก่สังคมโลกส่วนเนื้อหาเชิงวิชาการโดยมากจะนำเสนอหลักพื้นฐานการปกครองการศึกษา เพื่อให้สังคมไทยตระหนักสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองของประเทศชาติ เป็นต้น

๑. การจัดเรียงลำดับ (Message Treatment) หมายถึงรูปแบบวิธีการนำเสนอ รหัสสารมาเรียบเรียงเพื่อให้เกิดความทราบซึ่งในเนื้อหาของสารตามที่ต้องการ ลักษณะการจัดเรียงเนื้อหาของสารพระราชปัญญาเมธีจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดเรียงตามลำดับของเนื้อหามากที่สุด ดังเช่น งานคืองานบันดาลสุข โดยเริ่มนำเสนอตั้งแต่หลักพุทธธรรมความสุขของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ถือเป็นหลักแห่งความปรารถนาของคนในสังคมปัจจุบัน และความสุขในการครองเรือนที่จะกล่าวถึงประโยชน์สุขกายภาคหน้าจากการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเรียกว่า ทิฏฐุชัมมิกัตถะ^{๒๒} เป็นต้น ซึ่งลักษณะการเรียงลำดับข้อมูลข่าวสารนั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางภาษา (Structure) และบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล มีดังนี้

๑..๑ ความแตกต่างภายในตัวสาร ท่านจะพิจารณาถึงเนื้อหาสาระของสารแต่ละชิ้นจะมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียนมีความโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาของสาร ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้การจัดเรียงเรียงของสารข้อโต้แย้งที่ใช้ภาษาตลอดจนลักษณะของท่วงทำนองลีลา ซึ่งลักษณะ

^{๑๙} สมาน งามสนิท, ผู้ส่งสารที่ฟังประสงค์ตามแนวพุทธะ : ครอบรอบ ๑๐ ปี สาขาธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, หน้า ๕๔.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทสุณีโย, อ่างแก้ว.

^{๒๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), ฤทธาสนาจะสิ้นท่าโลกาพิณาศ, หน้า ๒๖.

^{๒๒} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), งานคืองานบันดาลสุข, หน้า ๑๔.

การสื่อสารของพระราชปัญญาเมธินั้น ย่อมมีการพูดหรือการเขียนที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของเนื้อหา ดังเช่น การเสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นน่าสนใจของคนในสังคมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในเรื่องของนางกิกษุณี เป็นต้น

๓.๒ ความแตกต่างของสื่อ ท่านจะพิจารณาถึงความน่าโน้มน้าวใจของสาระของสารจะแตกต่างกัน เมื่อเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับ การสื่อสารโดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น พระราชปัญญาเมธินี้มีวิธีการที่เหมาะสมเพื่อการโน้มน้าวใจผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้สื่อเหล่านั้นสามารถสนองตอบความต้องการผู้รับได้ดี^{๒๙}

การใช้สื่อในการสื่อสารที่ได้รับความนิยมพร้อมทั้งทำให้ประสบความสำเร็จนั้น ถือเป็นกลยุทธ์ของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารอาจจะใช้สื่อทางเดียวหรือสื่อผสมในการสื่อสาร และต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความเหมาะสมด้านต่างๆ คือเหมาะสมกับความสามารถ ความชำนาญของผู้ส่งสาร เหมาะสมกับเนื้อหา เหมาะสมกับผู้รับสาร และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รวมถึงปัจจัยด้านการเงิน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการสื่อสาร ซึ่งความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหาของสารนั้นแล้ว ท่านจะนำเสนอสารมีทั้งในเชิงวิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นยึดเชื้อ บางเรื่องที่น่าเสนอต้องใช้วิเคราะห์เหตุผลเพื่อความเข้าใจ และต้องตอกย้ำอยู่บ่อยๆ ผู้รับสารจึงจะสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี การใช้สื่อสารของท่านจึงเน้นในด้านสื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด ส่วนเรื่องที่ไม่เป็นวิชาการมากนัก หรือเป็นเรื่องที่ผู้ฟังทั่วไปสามารถเข้าใจได้ และนำไปปฏิบัติได้ผลทันทีท่านก็เลือกใช้สื่อที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกกลุ่ม เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อบุคคลคือตัวท่านเอง

๔.๒.๓ ปัจจัยความนิยมด้านช่องทางสื่อ

ในเบื้องต้นเกี่ยวกับการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธินั้น ท่านได้พัฒนาและการเรียนรู้วิธีการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ มาตั้งแต่สมัยท่านยังศึกษาอยู่ ได้พยายามฝึกฝนใช้สื่อผ่านช่องทางต่างๆ เป็นต้นว่า เมื่อท่านเป็นนักวิชาการแล้วก็สามารถการเขียนและการพูด ปาฐกถาธรรม ถือได้ว่าท่านใช้สื่อผ่านช่องทางตามความถนัดที่สุดในการเผยแพร่พุทธธรรม ดังเช่น สื่อมวลชนทั้งหนังสือ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ท่านก็มีความรู้ในระบบการทำงาน และสามารถที่จะประยุกต์ใช้

^{๒๙} กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, หน้า ๑๑.

ให้เกิดประโยชน์แก่การเผยแผ่พุทธธรรมได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่า ท่านได้เลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดของท่านเอง ซึ่งปัจจัยความนิยมด้านช่องทางสื่อสาร ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย

๑. การพบปะกับนักวิชาการ ท่านก็ยังมี การพบปะกับนักวิชาการด้วยกันเสมอๆ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้มีวิสัยทัศน์ และมุมมองในเรื่องราวต่างๆ ย่อมมีการพัฒนาไปในทางที่ดี ในทำนองเดียวกันท่านได้แสดงวิสัยทัศน์ความรู้ความสามารถเป็นที่ปรากฏชัดในกลุ่มของนักวิชาการ ก็ย่อมจะทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยปริยาย กล่าวได้ว่าการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมนั้น พระราชปัญญาเมธีมีการวิเคราะห์ผู้รับสารและลักษณะสื่อที่เกิดช่องทางเดินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำเสนอสารให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารแต่ละกลุ่ม โดยท่านใช้ทั้งการเขียน และการพูด และเนื้อหาของสารก็มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารทั้งที่เป็นนักวิชาการ และกลุ่มผู้ฟังทั่วไปอยู่ในความสนใจของผู้รับสาร กล่าวคือ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งต้องการทางออกหรือทางแก้ไขปัญหา มีการเรียงลำดับอย่างเหมาะสมกล่าวคือนำเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขโดยยึดหลักพุทธธรรม

๒. การรู้จักสังเกตสภาพแวดล้อม ซึ่งพระราชปัญญาเมธีรู้จักสังเกตปัจจัยความนิยมสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อจะได้ทราบว่าประชาชนนิยมสื่อประเภทใด ท่านก็จะได้ใช้สื่อประเภทนั้น เป็นช่องทางส่งสารคือหลักพุทธธรรมให้เข้าใจถึงผู้รับสารมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาจจะส่งผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อโทรทัศน์ และสื่อบุคคลคือท่านเองนั้น เพราะสื่อเหล่านี้เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้สึกได้รวดเร็วเพียงแต่เปิดเคลื่อนเพื่อส่งผ่านพุทธธรรมเข้าสู่ทุกครอบครัวได้แล้ว ส่วนผู้สนใจสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ของท่านก็มีราคามิแพงเกินไป ท่านพยายามเขียนนำเสนอเป็นเล่มเล็กๆ สะดวกต่อการพกพาติดตัวไป เมื่อผู้รับต้องการอ่านเมื่อไรก็สามารถเปิดอ่านเข้าถึงได้ด้วยตนเอง ในบางครั้งมีคนนิมนต์ท่านไปแสดงธรรม บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม ตามหน่วยงานต่างๆ ท่านก็รีบไปทันที ซึ่งท่านกล่าวอยู่เสมอว่า “บุคคลเหล่านั้นเขาให้โอกาสเรา เราจะได้อาศัยตัวเราเผยแผ่พุทธธรรมเข้าสู่ผู้รับสารโดยตรง”^{๒๔} สิ่งเหล่านี้คือความเหมาะสมในการใช้สื่อกับสภาพแวดล้อม ส่วนความเหมาะสมกับปัจจัยด้านการเงิน พระสงฆ์ไม่นิยมการใช้เงินในการลงทุนกับการใช้สื่อต่างๆ เท่าที่ควร โดยมากท่านจะรับนิมนต์ทำหน้าที่ทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

^{๒๔} สัมภาษณ์ สมหมาย สุภานิต, อ่างแล้ว.

ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์นั้น เพราะท่านเป็นที่ยอมรับของประชาชน ท่านจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสาร ไปสู่โรงพิมพ์มอบให้เป็นธรรมทาน เป็นหน้าที่ของโรงพิมพ์เป็นผู้ลงทุนเอง

๓. ความเหมาะสม ถือเป็นปัจจัยใหญ่ในการใช้สื่อเพื่อส่งสารไปถึงผู้รับนั้น ท่านมีความเข้าใจและสามารถใช้สื่อให้เหมาะสมทั้งกับบุคลิกของท่านเอง ในฐานะผู้ส่งสาร เหมาะสมกับสารที่ยากง่ายต่างกัน เหมาะสมกับผู้ฟังหรือผู้มีสติปัญญาความสามารถในการ เข้าถึงสื่อต่างกัน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรวมถึงเหมาะสมด้านการเงินเพื่อนำเสนอ สื่อสารด้วย จะเห็นได้ว่าความสำเร็จของการสื่อสารที่ได้การยอมรับจากผู้ฟังของพระราช ปัญญาเมธินั้น ถือเป็นยุทธวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ วิธีการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

๓.๑ การใช้สื่อเดี่ยว เป็นการใช้สื่อใดสื่อหนึ่งในการส่งถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ไปยังผู้รับสาร เช่น ผู้ส่งอาจใช้สื่อบุคคลในการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้แก่ผู้รับ หรือชาวบ้านได้ฟังหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง

๓.๒ การใช้สื่อแบบผสม (Mix Media Forum) เป็นการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารโดยใช้สื่อหลายประเภท หรือหลายสื่อเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในการสื่อสารเพื่อส่งถึงผู้รับสารได้ดีนั้น ไม่ว่าผู้ส่งสารจะใช้กลยุทธ์อะไร เพื่อให้การสื่อสารจะเกิดประสิทธิผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการพิจารณาปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ประกอบด้วย

๑. ความเหมาะสมของสื่อกับผู้ส่งสาร ได้แก่ ความสามารถความชำนาญในการ ใช้สื่อของผู้ส่งสาร อันนี้พระราชปัญญาเมธินี้มีความชำนาญมาก

๒. ความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหาของสาร ได้แก่ ระดับความสามารถของสื่อ ในการถ่ายทอดเนื้อหา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนหรือมากน้อยเพียงใด

๓. ความเหมาะสมของสื่อกับผู้รับสาร ได้แก่ ความสามารถที่ผู้รับจะสามารถ เข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ

๔. ความเหมาะสมของสื่อกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การเข้ากันได้ของสื่อของ สภาพแวดล้อมในสถานการณ์ของการสื่อสารที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เช่น พื้นที่เป็นภูเขา หรือ เป็นเกาะ เป็นต้น

๕. ความเหมาะสมของสื่อกับปัจจัยด้านการเงิน ได้แก่ การพิจารณาถึงงบประมาณการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับการเลือกใช้สื่อ แต่พระราชปัญญาเมธีท่านไม่ต้องลงทุนด้วยเงินทอง ท่านสละเวลาเขียนนำไปมอบให้โรงพิมพ์^{๒๕}

๔.๒.๔ ปัจจัยความนิยมด้านผู้รับสาร

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า คนในสังคมไทยยอมรับในบทบาทหน้าที่ของพระราชปัญญาเมธี ไม่เฉพาะด้านการเผยแผ่เท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่ในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส ท่านก็ทำหน้าที่ในฐานะนักวิชาการ บรรยายให้ความรู้แก่นิสิตและนักศึกษาในหลายมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ทำงานด้วยความทุ่มเทความเสียสละ ความอดทน มีส่วนร่วมในการแสดงจุดยืนของพระพุทธศาสนาแสดงทัศนคติอันเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และประชาชนโดยทั่วไป ด้วยการทำหน้าที่อย่างมุ่งมั่นตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม การทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ จึงถือเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การเผยแผ่พุทธธรรมของท่าน ประสบความสำเร็จ ได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวพุทธ แบบอย่างที่ดีมาตั้งแต่เด็กเยาวชน ปัจจัยสำเร็จมาจากการที่ท่านได้รับการอบรมจากบิดามารดาในเรื่องศีลธรรมอันดีมาตั้งแต่เยาว์วัย การได้พระอุปัชฌาย์อาจารย์ที่ดีสามารถช่วยเหลือหลอหลอมให้ท่านเพียบพร้อมไปด้วยวิชาและจรณะ เพราะท่านเก่งทั้งภาษาไทย อังกฤษ และบาลี^{๒๖} เป็นแบบอย่างที่ดีดังกล่าวแล้ว ย่อมส่งเสริมทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมของท่าน ประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

ในด้านผู้รับสารซึ่งมีทั้งกลุ่มนักวิชาการ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ และประชาชนทั่วไปที่อยู่กระจ่ายกัน เมื่อท่านต้องการเสนอสารไปยังผู้รับสารเหล่านั้น ท่านก็ใช้สื่อมวลชนเป็นตัวช่วย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งวิทยุกระจายเสียง ทั้งวิทยุโทรทัศน์ ส่วนผู้รับสารที่เป็นกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างก็ยกย่องท่าน เมื่อท่านนำเสนอเนื้อหาสาระของสาร ท่านก็ใช้สื่อบุคคลคือตัวท่านเองเป็นผู้นำเสนอโดยตรง จากการใช้สื่อของท่านที่ปรากฏเห็นได้ว่า ท่านได้คำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ผู้รับสารได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งหลักการจารีตธรรมเนียมประเพณีพระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้ง ทำให้ผู้รับ

^{๒๕} กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, หน้า ๑๖-๑๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ บรรจบ บรรณรุจิ, อ่างแล้ว.

สารมีความศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่านก่อนแล้ว จึงค่อยรับฟังหรือบริโภคนำสารความรู้ ภายหลัง และเป็นสื่อสารที่ถูกต้องจึงได้มีการกลั่นกรองแล้วนำเสนอให้ผู้รับสาร^{๒๗}

ปัจจัยความนิยมผู้รับสาร ถือเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องทำและทำความเข้าใจกล่าวคือ ต้องทราบว่าผู้รับสารมีเป้าหมายมีความชำนาญในการสื่อสารทัศนคติ ในการสื่อสาร หรือ ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารมาอย่างไร ทั้งในด้านประชากรศาสตร์ ผู้ส่งสารต้องทราบว่า ผู้รับสารมีอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ศาสนา สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ อย่างไร เป็นต้น ในด้านบุคลิกลักษณะผู้ส่งสารต้องทราบเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติ ของผู้รับสาร ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อผู้ส่งสารได้ทราบอย่างชัดเจน ก็จะเป็นประโยชน์แก่การสื่อสาร ซึ่งจะนำไปโดยมีอุปสรรคหรือทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ก็ได้ ที่พระราชปัญญาเมธีได้ใช้วิเคราะห์คุณลักษณะของผู้รับให้ยอมรับท่านได้

ปัจจัยความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถือเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสารโดยตรง กล่าวให้ละเอียดออกไปคือ ลักษณะทาง กายภาพ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ ค่านิยม รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ในส่วนของพระราชปัญญาเมธีซึ่งเป็นผู้ส่งสาร ดำรงอยู่ในสถานภาพของสงฆ์ ท่านพยายามเป็นผู้นำทางความคิด โดยเฉพาะด้านศีลธรรม และวัฒนธรรมถือว่าเป็นวิถีชีวิตของคนไทยทั่วทุกภูมิภาคมาแต่โบราณ การเผยแผ่พุทธธรรม ของท่านโดยเนื้อหามุ่งสู่ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย ๒ กลุ่มใหญ่ คือ นักศึกษาทั้งบรรพชิตและ คฤหัสถ์ และประชาชนทั่วไป โดยรวมคือพุทธศาสนิกชนทั้งหมด แต่โดยความต่างและ ความเหมือนกันกับผู้รับสารจะต้องพิจารณาเพื่อประสิทธิภาพของการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนในด้านสถานภาพทางสังคม ถึงแม้ท่านจะเป็นพระสงฆ์ซึ่งมีสถานภาพที่แตกต่างจาก คฤหัสถ์ แต่ก็ยังเป็นผลดีในการสื่อสาร โดยพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางความคิดด้านศีลธรรม คุณธรรมเมื่อสอนในเรื่องดังกล่าวแล้วก็จะเป็นที่น่าเชื่อถือของผู้รับสาร เมื่อก่อนทำการ สื่อสารท่านจะมีการวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังว่าเป็นผู้ฟังกลุ่มใด มีสถานภาพอย่างไร มีความสนใจ ในเรื่องไหน ในเรื่องการวิเคราะห์ผู้รับสารนี้ ผู้ใกล้ชิดท่านให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านเลือกพูดจา ได้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง คือเมื่อบรรยายกับนักวิชาการท่านก็ใช้ภาษาเหมาะสมกับกลุ่มฟัง ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เมื่อบรรยายกับกลุ่มวัยรุ่น ท่านก็พูดผสมกลมกลืนกับศัพท์

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน.

สมัยใหม่ได้ดี”^{๒๘} การวิเคราะห์ผู้ฟังถือเป็นการเตรียมการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารแล้วยังขจัดความเหลื่อมล้ำในด้านสถานภาพทางสังคม เพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ผู้รับสารได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องงานวิจัยสมเกียรติ เรื่องอนันต์เลิศ ที่ว่าชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาเท่าที่ควรและมองพุทธศาสนา แบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ คนต่างจังหวัด โดยเฉพาะในแถบ ภาคอีสาน มีความเชื่อและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา มากกว่าคนในกรุงเทพฯ ซึ่งสังคมเองมักพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติของสงฆ์

^{๒๘} สัมภาษณ์ สมหา ย สุภานิต, อ่างแล้ว.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์การเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) ในฐานะพระสงฆ์ไทยรูปหนึ่ง เพื่อแสดงแบบอย่างที่ท่านทำงานประสบผลสำเร็จและได้รับความนิยมนอกจากสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและเผยแพร่พุทธธรรมแก่คณะสงฆ์ไทยต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)
๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) กับการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์
๓. เพื่อศึกษาปัจจัยความนิยมนในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

พระราชปัญญาเมธี ถือเป็นนักวิชาการที่ทรงความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม มีศึกษาค้นคว้าในศาสตร์สมัยใหม่ และกล้าเสนอแนะในสิ่งที่แปลกใหม่ ท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือความเป็นผู้มีความใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียน แม้สมัยเป็นเด็กไม่มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในชั้นสูงๆ ต้องอยู่ช่วยโยมมารดาทำงานหาเลี้ยงชีพ แต่ในส่วนลึกก็มีความปรารถนาที่จะก้าวหน้าในด้านการศึกษา เมื่อโยมมารดาอยากจะให้ลูกชายบวชสักคนในจำนวนลูกชาย ๒ คน ท่านจึงตั้งใจบวชเพื่อทดแทนพระคุณมารดาด้วยความกตัญญูรู้คุณบุพการี เมื่อบวชแล้วก็ตั้งใจเรียนหนังสือ แม้จะเป็นผู้ที่มิร่างกายไม่แข็งแรงมาตั้งแต่เด็ก แต่ก็ไม่ละทิ้งในการศึกษา สามารถท่องบ่นสวดมนต์ นวโกวาท ไวยากรณ์ และศึกษาบาลีธรรมบท สอบได้เป็น

พระเปรียญธรรม แต่ด้วยความคิดที่ว่า ถ้าจะศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างเดียว ก็จะมีความรู้ไม่พอในการที่จะไปสั่งสอนประชาชน จึงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสามารถจบชั้นสูงสุดในการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย คือสอบได้เป็นเปรียญธรรม ๘ ประโยค ในปีเดียวกันก็สามารถจบพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) ในขณะที่เรียนก็ได้ทำกิจกรรมของนักศึกษาอันเป็นการฝึกทักษะในการทำงานไปด้วย พร้อมทั้งสนใจในด้านเหตุการณ์บ้านเมือง ด้วยความเป็นผู้ใส่ใจในการศึกษา จึงไปศึกษาต่อปริญาโท และปริญาเอกที่อินเดีย ทำให้เป็นผู้มีความรู้สูงสุดทั้งทางโลกและทางธรรม คือเป็นเปรียญธรรม ๘ ประโยค และจบปริญาเอก

ผลการศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมมี ๕ ประเภท ได้แก่ (๑) การปาฐกถา นิยมนำเรื่องราวจากเหตุการณ์ปัจจุบันมานำเสนอเป็นสื่อสาร มีการปรับปรุงยกเรื่องราวอุทาหรณ์ประกอบ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางออกให้แก่สังคมอย่างชัดเจน เพื่อความสมดุลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (๒) การบรรยาย มีทั้งเนื้อหาทางธรรมและทางโลก ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ไปบรรยายนั้นๆ (๓) การสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้สื่อสารที่หลากหลาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับอิสลาม (๔) การสัมภาษณ์ เมื่อมีคนต้องการข้อมูลเรื่องใดที่ท่านเห็นว่าควรให้แนวทางได้ ท่านก็จะเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาให้ทันที (๕) พระธรรมเทศนา นิยมแสดงลงในหนังสือสิ่งพิมพ์ และรายการวิทยุ โทรทัศน์ โดยจะรวมรูปแบบวิธีการต่างๆ เข้ามาไว้ ส่วนวิธีการเผยแผ่ผ่านสื่อมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ (๑) สื่อสิ่งพิมพ์ อาศัยหนังสือต่างๆ เป็นช่องทาง ที่ได้รับกรพิมพ์ลงเป็นรูปเล่มจำนวน ๑๒ เล่ม บทความลงในวารสารต่างๆ ที่ให้พื้นที่แก่ท่านในการเผยแผ่พุทธธรรมท่านก็เขียนลงทันที (๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีทั้งรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ โดยมากจะเป็นรายการที่เป็นครั้งคราวเสียส่วนใหญ่

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของพระราชปัญญาเมธีพบว่า ทุกครั้งก่อนออกรายการ ท่านจะเตรียมข้อมูลสื่อสารอยู่เป็นประจำเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารพุทธธรรมตรงเป้าหมายในการเผยแผ่ โดยมากจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความยากจน การแก้ไขปัญหาล้างแควลุ่ม พระสงฆ์กับการเมือง เพื่อเสนอแก้ไขปัญหาคือกลุ่มเครือข่ายให้ชัดเจน และเด็กเยาวชนคือกลุ่มจะต้องให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งปัจจัยความสำเร็จที่ได้รับจากความนิยมในการเผยแผ่พุทธธรรมมาจากความปรารถนาดีต่อทุกคน ท่านเห็นว่านโยบายการเผยแผ่ของมหาเถรสมาคมควรได้รับการ

ปรับปรุงแก้ไขเกิดความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้น ท่านยังใช้หลักวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมแบบยกเอาหัวข้อธรรมมาแสดงเป็นสื่อสาร มีทั้งหัวข้อธรรมเดี่ยวบ้าง เช่น ปฏิจสมุปบาท สัจจะ เป็นต้น หรือหลายหัวข้อธรรม เช่น บุรุษต้องห้ามของสตรี สตรีต้องห้ามของบุรุษ เป็นต้น ส่วนหลักวิธีการใช้ถ้อยคำ มีทั้งใช้ถ้อยคำโดยตรง ถ้อยคำที่ทันสมัยทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ถ้อยคำเชิงวิชาการเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและสร้างความสามัคคีในสังคม ถ้อยคำภาษาต่างประเทศเพื่อแสดงสุนทรพจน์ ส่วนลักษณะการใช้จำนวนมี ๕ ประเภท ได้แก่ พุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำคม คำกลอน และการใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ

ผลการศึกษาทัศนคติของนักวิชาการในฐานะผู้ฟังพุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีพบว่า รู้จักพระราชปัญญาเมธินานมาแล้วเป็นส่วนใหญ่ คุณสมบัติด้านคุณวุฒิเป็นปัจจัยทำให้ท่านได้รับความนิยมเผยแพร่พุทธธรรมประสบผลสำเร็จ สิ่งที่ประทับใจในรูปแบบวิธีการเผยแพร่ของท่านก็คือ การเสนอสื่อสารท่านไม่ทิ้งหลักการพระธรรมวินัย ยึดความถูกต้อง และอุดมการณ์แน่นอน ท่านมีวิธีการเผยแพร่ที่หลากหลาย ยอมรับแนวทางเผยแพร่พุทธธรรมของท่านว่าเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ไทยได้ กล่าวทำ กล่าวพูด กล่าวคิด พร้อมเสนอวิธีรูปแบบใหม่ๆ แก่สังคม ซึ่งปัจจัยความนิยมของท่านมาจากความบีบคั้นทางสังคม ความตั้งใจทำงาน การรู้เท่าทันกระแสโลกและกระแสธรรม เป็นต้น

ผลการศึกษาความสอดคล้องและปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีพบว่า ความนิยมในตัวพระราชปัญญาเมธีมีความรู้ความสามารถสร้างความสำเร็จในการเผยแพร่พุทธธรรม ในฐานะผู้ส่งสารว่า ท่านมีทักษะ ทัศนคติความรู้ที่ดี พร้อมทั้งรู้จักระบบสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ท่านมีความรู้จักใช้รหัสสารคือสื่อนำไปสู่กลุ่มผู้ฟังธรรมที่ถูกต้อง นำเสนอเนื้อหาสารสอดคล้องเรียบร้อยตามลำดับ ส่วนปัจจัยความนิยมช่องทางสารนั้น ที่ช่วยทำให้ท่านสื่อสารได้ประสบผลสำเร็จ อาศัยช่องทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ บทความต่างๆ และความสอดคล้องผู้รับสารที่ได้รับความนิยม คือการรู้จักความแตกต่างของผู้รับสารทั้งภายในและสภาพสถานการณ์ทางสังคม

ผลการศึกษาปัจจัยความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธีพบว่า ปัจจัยความนิยมด้านตัวผู้ส่งสารมี ๒ ประการ ได้แก่ (๑) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของพระราชปัญญาเมธี มีความเคร่งครัดพระธรรมวินัย กล่าวเสนอแนวทางเพื่อสังคม มีความบริสุทธิ์ใจต่อ

พระศาสนา รู้จักตอบแทนบุญคุณมารดาและพระพุทธศาสนา และเป็นคนเปิดเผย (๒) ปัจจัย ด้านคุณภาพ เป็นผู้มีคุณวุฒิทางการศึกษาทั้งทางธรรมเป็นเปรียญธรรม ๕ ประโยค ทางโลกจบปริญญาเอก ความเป็นนักวิชาการเต็มตัวทางศาสนาและปรัชญา มีความตั้งใจทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา และรู้จักวิธีการใช้คนทำงาน ปัจจัยที่ได้รับความนิยมด้านตัวสาร คือท่านรู้จักวิธีการใช้รหัสสื่อสาร เพื่อนำเสนอเนื้อหาของสาร การจัดเรียงลำดับความสำคัญของสาร และความแตกต่างของตัวสารที่จะนำเสนอต่อผู้ฟัง ส่วนปัจจัยความนิยมด้านช่องทางสื่อ มีการพบปะกับนักวิชาการเพื่อเสนอความคิดเห็นรู้จักสังเกตสภาพแวดล้อม ความเหมาะสมเพื่อที่จะนำเสนอสื่อสารพุทธธรรมเข้าถึงผู้รับได้ และปัจจัยความนิยมด้านผู้รับสารมาจากการยอมรับบทบาทท่านในฐานะนักวิชาการที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม พร้อมทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี ทำให้ได้รับนิมนต์ไปแสดงพุทธธรรมยังสถานที่ต่างๆ ยอมรับว่าท่านรู้จักวิธีการประยุกต์ใช้พุทธธรรมให้เข้ากับยุคสมัยมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้รับสารนักวิชาการ ประชาชนทั่วไป และวัยรุ่นก็ฟังธรรมะของท่านได้และเข้าใจดีทุกคน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตฺโต) เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้พบประเด็นข้อเสนอแนะเป็น ๒ ประการคือ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเผยแผ่พุทธธรรม ประกอบด้วย

๑.๑ น่าจะนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางแก่นักเผยแผ่ธรรมะในยุคปัจจุบัน เพื่อประยุกต์ธรรมะให้นำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา และประชาชนผู้รับฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ ควรจะมีการจัดตั้งงบประมาณจัดพิมพ์จัดพิมพ์ผลงานวิชาการแก่พระสงฆ์ที่มีผลงาน โดยเฉพาะพระราชปัญญาเมธี เพื่อนำผลกำไรจากการขายหนังสือมาสนับสนุนกิจกรรมอื่นของพระพุทธศาสนาได้อีก

๑.๓ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรจะมีการพิจารณาผลงานวิชาการจากหนังสือบางเล่มเป็นตำราเอกสารประกอบการศึกษาของมหาวิทยาลัย

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตฺโต) เพียงบางส่วนเท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษาพระเถระที่เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและวัชวุฒิรูปอื่นอีก ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในการเผยแผ่พุทธธรรมของประเทศไทย หรือควรทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมกันก็ได้ เพื่อนำจุดเด่นและจุดด้อยมาพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับ มหาจุฬาเตปิฎก จำนวน ๔๕ เล่ม.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ชุด ๔๕ เล่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕ .

มหามกุฏราชวิทยาลัย. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหามกุฏอัฐกถา. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕ .

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด . ๒๕๕๓.

_____. ฤๅสาสนาจะสิ้นท่า. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.-

_____. กรณีวิวาทะ พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๓.

_____. การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ส่องสยาม. ๒๕๔๓.

_____. งานคื่องานบันดาลสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
๒๕๔๔.

_____. พุทธทัศนะร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
๒๕๔๐.

_____. พุทธธรรมกับสุขภาพทางออกของผู้ป่วยเอดส์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

_____. พระพุทธเจ้าในสายตาค้นภราษณโลก. พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๓.

_____. พระพุทธศาสนา : นิกายสรวาสตีวาท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

- **ท่องพระพุทธศาสนาแดนโสม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๕.
- **สตรีในพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ. ๒๕๔๔.
- **สงฆ์กับการเมือง.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖

ข. ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. **สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา.** คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๑.
- กิติมา สุรสนธิ. **ความรู้ทางการสื่อสาร.** คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, (๒๕๓๗)
- ขวัญเรือน กิติวัฒน์. **แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในพลศาสตร์ของการสื่อสาร หน่วยที่ ๒.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๑.
- จ่านง วิบุลย์ศรี. **หลักและการปฏิบัติทางวาณิชเทศ.** ภาควิชาวาณิชเทศและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. **พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘.
- ธรรมเกียรติ กั่นอริ. **โลกของสื่อ.** กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี. พรินท์, ๒๕๔๒.
- บำรุง สุขพรรณ. **จิตวิทยาการสื่อสาร.** เอกสารประกอบการบรรยาย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- ปรมะ สตะเวทิน. **หลักนิเทศศาสตร์.** กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๖.
- พระเทพเวที (ปอ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- **คนไทยในยุคไอที.** ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๐.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **คำวัด.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง. ๒๕๔๘.
- พิน ดอกบัว. **ปวงปรัชญาอินเดีย.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๕.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). **ขอบฟ้าแห่งความรู้.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฉัตรญาณโณ). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์พิมพ์มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๒.

พรพรรณ ชารานุมาศ. เรื่องสำนวนการเขียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ ๑๕๕๑.

๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษร

เจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

วิวัฒน์ กิรานนท์. พื้นฐานการสื่อสาร. วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรม

ราชูปถัมภ์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๓.

วศิน อินทสระ. พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ : มหามจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

ศิริชัย ศิริกาเย และกาญจนา แก้วเทพ. ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราช

วิทยาลัย, ๒๕๓๕.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์,

๒๕๔๐.

สมาน งามสนิท. ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธะ : ครอบรอบ ๑๐ ปี สาขาธรรมนิเทศ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมมาธิราช. ๒๕๓๗.

สวนิต ขมาภัยและ รวีวรรณ ประกอบผล. แบบจำลองการสื่อสารสำหรับนักศึกษาการ

สื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๗.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. และคณะ. หลักการประยุกต์พุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๗.

แสง จันทร์งาม. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มหจุฬาลงกรณ

วิทยาลัย. ๒๕๔๐.

อรวรรณ ปิณฑโรวาท. รศ.ดร. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

(๒) **วิทยานิพนธ์ :**

ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข. ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ หลักสูตรการ
พัฒนาจิตใจให้เกิดปัญญาและสันติสุข. **ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.**
สาขาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ปนัดดา นพพานวัน. การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระมหาสัญญา ปญญาวิจิตโต (โปรงใจ). ศึกษารูปแบบแนวทางการเผยแพร่พุทธธรรมของ
พระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กณฺจนิกโก “หลวงตา แพร่เชื้อไม้”. **วิทยานิพนธ์**
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาบุญเลิศ ฆมฺมทสฺสี (โธฐสุ). ศึกษาวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระราช
วิทยาคม(หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขา
ธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาจรรยา ปญญาวโร (อินทร์ยงค์). การศึกษาบทบาทของพระมหากัสสปเถระในการเผย
แผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขา
พระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๐.

พระวุฒิกิรณ วุฑฺฒิกิรณโณ. ศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชวรมุณี (ประยูร
ธมฺมจิตฺโต). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาธรรมนิเทศ บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาอรุณ จิตฺตคฺคฺโต (สุดประเสริฐ). “ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่พุทธธรรม
ของสวนโมกขพลาราม” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาธรรมนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Berlo David K. **The Process of Commuoication.** New Yok : Holt, Rineheart and Winston, Inc, 1960.

Brown. J.A.C. **Techniques of persuasion : from Propaganda to Bramwashing.** London : Cox Wyman L.td., 1972.

Harold D.Laswell. “**The Structure and Function of Communication in Society.** The Communication of Ideas, Lynman Bryson ed. New York : Harper and Row Publisers”, 1945, p.37-51.

K Iapper, Joseph T. **The Ekkeets of Mass Communication.** New York : The Free press, 1966.

Rogers Everett M, with Shoemaker, Fioyd F. **Communication of innovations.** New York : The Free press, 1971.

Schramm. **The Prkcs and Effects of Mass Communication.** Urbana, III : Uiversity of Iilinois press, 1960.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ประวัติพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต)

ประวัติในเยาว์วัย ต้องเริ่มที่โยมทั้ง ๒ คือ โยมพ่อเป็นคนจีนแท้มาจากจีนแผ่นดินใหญ่ มาเรียนหนังสือภาษาไทยพูดไทยได้ไม่ค่อยชัด โยมแม่เป็นคนบ้านจก เรียกว่าไทยเค็ง เพชรบูรณ์ ก่อนที่โยมพ่อโยมแม่จะมีชีวิตร่วมกัน ต่างคนก็มีครอบครัวมาก่อนแล้ว ทำให้มีพี่น้องต่างพ่อแม่หลายคน พี่น้องฝ่ายพ่อมี ประมาณ ๓-๔ คน ต่างแม่มี ๓ คนเท่าที่รู้จัก แต่อาจจะมีที่ประเทศจีนอีก เริ่มแรกโยมมีอาชีพทางการเกษตรปลูกอ้อย ปลูกมัน ปลูกถั่ว อยู่ในเขตอำเภอทับคล้อ เป็นอาชีพที่ค่อนข้างใหม่ ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยทำกัน ในระยะแรกเริ่มฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดี ในสมัยนั้นการค้าขายมีไม่มาก เอาข้าวของมาแลกเปลี่ยนกัน ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างใช้ได้ มีพี่น้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน ๒ คน มีน้องสาวชื่อว่า กิมฮวย

เมื่ออายุประมาณ ๓-๔ ปี ย้ายภูมิลำเนาขึ้นมาทางเหนือใกล้อำเภอทับคล้อ ประมาณ ๓ กิโลเมตร มาซื้อที่ทำสวนปลูกประมาณ ๕ ไร่ เลี้ยงหมู ปลูกผัก ต่อมาโยมทั้งสองขัดแย้งกัน เพราะโยมพ่อติดสุรา ก็แยกกันต่างคนต่างอยู่ โยมก็แบ่งที่ดินกัน คนละครึ่ง โยมพ่อก็เร่ร่อนไปเรื่อยๆ ได้อยู่กับโยมแม่ถึง ป. ๒ ความคิดจริงอยากเรียนหนังสือ มีความเชื่อว่าสามารถเรียนหนังสือได้ และคิดว่าเรียนเก่ง ได้เริ่มเรียนที่โรงเรียนผดุงวิทยศึกษาศึกษา ตั้งอยู่ในวัดมงคลทับคล้อ ในส่วนลึกภายในจิตใจ ก็อยากเรียนหนังสือให้มากแต่ก็ไม่ได้เรียน เพราะต้องช่วยโยมแม่ทำงาน ภายหลังปลูกพริกไม่ดี คนที่เกี่ยวหมากพริกก็น้อยลง ต้องช่วยโยมแม่ทำงานปลูกผักเลี้ยงหมู ทำงานรับจ้างทุกอย่าง โยมแม่ได้สอนอยู่เสมอให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้มีความขยันขันแข็ง ทำบุญตักบาตรไปวัด โยมแม่จะเป็นผู้นำ โยมแม่มีลูกชาย ๒ คน อยากจะให้ลูกชายบวชสักคนหนึ่ง ก็ตั้งใจอยู่ว่าจะบวชให้แม่ให้ได้ แต่ลึกๆ ก็ตั้งใจว่าเมื่อบวชแล้วก็จะเรียนหนังสือ เพราะบ้านกับสำนักเรียนวัดมงคลทับคล้ออยู่ไม่ห่างไกลกัน วัดใกล้บ้านก็มีการเรียนหนังสือ มีสอบเป็นพระมหากันเยอะ แต่ไม่ได้คิดว่าเรียนแล้วจะได้อะไร แต่ก็ขอให้ได้เรียน ความตั้งใจที่ว่าต้องบวชให้แม่ มีความมุ่งมั่นที่ว่าจะต้องบวช จึงทำให้ไม่มีใจในการครองเรือน นั่นก็เป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะเข้ามาใช้ชีวิตในไต้ร่มเงาผ้ากาสาวพัสตร์

ชีวิตในเยาว์วัยของพระราชปัญญาเมธีเป็นวิถีชีวิตของชาวชนบท ที่มีปรากฏให้เห็นทั่วไป แต่มีพิเศษที่แตกต่างไปจากเด็กทั่วไปก็คือ ท่านเป็นคนกตัญญูต่อบิดามารดา ตั้งใจ

บวชให้โยมได้เห็นชายผ้าเหลือง และความตั้งใจในการเรียนหนังสือ อาจจะเป็นมโน
ปณิธานที่แรงกล้าเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่ได้ตั้งไว้

บวชปี ๒๕๑๐ มีเพื่อนบวชกันหลายคน ท่องบวชสวดมนต์ได้เยอะ ขานนาค
พอบวชแล้วก็ตั้งใจเล่าเรียนนวโกวาท ประมาณ ๑ เดือนก็ท่องจบ เรียนนักธรรมชั้นตรี
ภายในพรรษาที่เข้าเรียนบาลีไวยากรณ์ชั้นนามนาม ออกพรรษาที่เรียนอาขยาต สอบ
นักธรรมตรีได้ ปีต่อมาก็ยังเรียนสมาสอีกหนึ่งปี ต่อมาก็ปีจึงได้แปลธรรมบท เมื่อบวช
ใหม่ๆ ตอนนั้นมีร่างกายผอมมาก สมัยนั้นใช้เทียน ตะเกียงท่องหนังสือ นอนดึก ตื่นตี ๔
กลางวันก็เรียนทั้งวัน นักธรรมโทและเอก ไม่ได้เรียนอาศัยที่มีความขยัน ต่อมาก็ได้เดินมา
เรียนที่วัดมงคลทับคล้อ วัดที่อาศัยอยู่นั้นเจ้าอาวาสก็ไม่มั่นคง มีเปลี่ยนบ่อยๆ เกือบจะได้
เป็นเจ้าอาวาส แต่ว่าใจก็คิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะรับภาระ มีเจ้าอาวาสมรณภาพลง สอบได้
นักธรรมชั้นเอก กำลังเรียนบาลีอยู่ยังไม่ได้ประโยค ๓ เจ้าคณะตำบลก็ตั้งใจให้เป็นผู้รักษา
การแทนเจ้าอาวาส จึงได้หนีไปอีกที่หนึ่ง ต่อจากนั้นจึงไม่มีการพูด ถึงการที่จะให้รับเป็น
เจ้าอาวาสอีก ได้ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพ เมื่อสอบได้ ประโยค ป.๓.๔ มีความคิดว่าพื้น
ฐานความรู้ก็แค่ ป.๔ ทางโลกถ้ามีความรู้ต่อก็อาจจะไม่สามารถสอนเขาได้ คิดว่ารู้เฉพาะ
ทางธรรมก็เหมือนมีดาข้างเดียว คงไม่ฉลาดเฉลียวในทางพระพุทธศาสนาหรือรักษา
พระพุทธศาสนาได้ ยิ่งบวชก็ยิ่งมีความรู้ลึกว่ามีศรัทธาในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ยิ่งมี
ความเชื่อมั่นว่าพระธรรมสามารถเป็นที่พึ่งและเป็นประทีปส่องทางของชีวิตได้ ก่อนบวชก็มี
การเจ็บป่วยอยู่บ้าง ก็อาจจะเป็นบุญกรรมที่ส่งมาให้เราได้มีสติปัญญาพอใช้ได้ ได้เข้าอยู่อาศัย
ที่วัดจันทาราม ซึ่งสมัยก่อนหาวัดยากไม่ค่อยรับพระพรญาเยอะ กลัวว่ามาแล้วไม่เรียน
หนังสือ ว่ายากสอนยากสมัยก่อนเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นเณรก็จะรับ ไปกราบหลวงพ่พระวิ
สุทธวิราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดจันทารามในสมัยนั้น ท่านถามว่ามาจากไหน ก็เรียนท่านว่าเป็น
ลูกศิษย์ของหลวงพ่พระเทพญาณ ท่านก็ไม่ได้ถามอะไรมากท่านถามว่า อาศัยว่ามี
ความสามารถท่องพระปาฏิโมกข์ได้ ท่านจึงรับไว้ ปีแรกยังไม่ได้เรียน มจร. สามารถสอบได้
ป.๓.๕ จึงเข้าเรียน มจร. อาศัยว่าเรียนมีคะแนนดี เรียนได้ ๘๕ % จะได้เลื่อนไปเรียนชั้นที่
สูงขึ้น ทำให้ประหยัดเวลาแต่ก็ไม่ดีการเร่งเรียนทำให้ฐานไม่มั่น ทั้งวิชาคณิตศาสตร์
อังกฤษก็ยาก ต้องปรับพื้นฐานใหม่ มีผลการเรียนพอใช้ได้

ด้านการเผยแผ่ สอนที่โรงเรียนวัดทองศาลางามไปสอนอยู่ ๒-๓ ปี เรียนบาลี
เรียนอยู่ในเกณฑ์พอได้ เพราะทำกิจกรรม เช่น ทำหนังสือเสียงธรรม เพราะอยากเขียน
หนังสือเป็น ทำงานภาคฤดูร้อน เป็นกรรมการนิสิต ปี ๔ ก็เป็นประธาน ทำกิจกรรมมาก

ไม่ได้เรียนอย่างเดียว จบ พธ.บ. แล้วก็มีการบังคับไปปฏิบัติงาน ๑ ปี ทำให้มีการประท้วงกัน แต่ก็มีคนไปปฏิบัติอยู่ มีคนชวนไปอเมริกาก็ไม่ได้ไป เพราะไปแล้วลาสิกขาบทกันมาก คิดว่าอายุยังน้อยอาจจะเปลี่ยนความตั้งใจได้ จึงได้เลือกเรียนพุทธศาสนา เพราะอยากเรียนให้ลึกเรียนให้แตกฉาน คิดว่าพุทธศาสนาดีที่สุด ไม่คิดที่จะเรียนอย่างอื่น พอเรียนจบประโยค ป.ธ.๕ พร้อมกับการเรียนจบ พธ.บ. เราแปลได้ แต่เข้าใจไม่ตลอด ไม่สามารถสังเคราะห์ให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ พอเรียนจบแล้ว อยู่ปี ๒ โยมพ่อมาเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งทางเดินอาหาร ตอนนั้นโยมพ่อมาอยู่วัดจันทารามด้วยไม่ถึงปี ท่านก็ป่วยทานอาหารไม่ได้ท่านก็มาเสียชีวิต เก็บศพโยมพ่อไว้เป็นปีจึงเผาศพโยมพ่อในภายหลัง หลวงพ่อสมเด็จพะพุฒาจารย์ วัดสระเกศท่านมีเมตตามาเป็นประธานในงานศพ และมาแสดงธรรมในงานศพด้วยตอนเผาศพโยมพ่อก็พอมีเงินเหลืออยู่บ้างมีคนช่วยบริจาคบ้าง ผมคิดว่าเรียนจบแล้วน่าจะไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ ตอนนั้นมหาจุฬายังไม่รับรอง ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ร.บ. ยังไม่รับรอง แต่ผมก็ไม่กังวลว่าเขาจะรับรองหรือไม่รับรอง อยากไปเรียนต่อเพื่อหาประสบการณ์ไปเรียนต่อเพื่อฝึกภาษา ผมคิดว่าไม่มีอะไรดีขึ้นเท่ากับการไปฝึกภาษาที่ต่างประเทศ เพื่อเรียนรู้ ฝึกทักษะด้านการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาประยุกต์ในการเผยแผ่ธรรมะ เช่น การเรียนศาสนาเปรียบเทียบเรียนปรัชญา ที่เมืองมัตลาส ทางใต้ของอินเดีย ใจจริงๆ ไม่หวังเรื่อง การงาน หรือสักเมื่อเรียนจบ แต่ต้องการเอาความรู้ ประสบการณ์ นำมาช่วยการเผยแผ่ทางศาสนา เมื่อไปเรียนครั้งแรกต้องลำบากในการปรับตัว เช่น เรื่องอาหาร อากาศ เรื่องเรียน เรื่องภาษา จิตใจก็มุ้งแต่เรื่องเรียนไม่สนใจอย่างอื่น จนสองปีผ่านไปจึงพอเอาตัวรอดได้

(ก) หน้าที่การปกครอง

- พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๔ เป็นเลขานุการเจ้าคณะเขตธนบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๔ - ปัจจุบัน เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจันทารามวรวิหาร
- พ.ศ. ๒๕๓๑- ปัจจุบัน เป็นเลขานุการสภามิสชันนารี
- พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๖ เป็นผู้อำนวยการกองวิชาการ มหาจุฬาฯ
- พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๖ เป็นคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาจุฬาฯ
- พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๖ เป็นบรรณาธิการนิตยสารพุทธจักร
- พ.ศ. ๒๕๓๗-ปัจจุบัน เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศของมหาจุฬาฯ ร่วมกับสมัชชาสงฆ์ไทย ในสหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๓๖ - ปัจจุบัน เป็นประธานศูนย์พุทธภาวนานานาชาติ (IBMC)

พ.ศ. ๒๕๓๖-ปัจจุบัน เป็นรองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาจุฬาฯ

(ข) หน้าที่การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๔ เป็นครูสอนแผนกธรรม วัดป่าเลไลยก์

พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๔ เป็นครูสอนแผนกบาลี วัดมงคลทับคล้อ

พ.ศ. ๒๕๑๗-ปัจจุบัน เป็นครูสอนนวกะ วัดจันทาราม

พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๒ เป็นครูสอนพุทธศาสนาวิศัลยศาสตร์ วัดทองศาลางาม

พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔ เป็นครูสอนโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา วัดพระเชตุพนฯ

พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้บรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนา ปรัชญาอินเดีย, ศาสนาเปรียบเทียบ พระอภิธรรมปิฎกในระดับปริญญาตรี โท และเอก ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงปัจจุบัน

(ค) งานวิชาการ

๑. ทำวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต(Ph.D.) เรื่อง A Buddhist Concept of Mind

๒. เขียนหนังสือเรื่อง พุทธศาสนา : นิกายสรวาสติวาท, ชีวิตพัฒนา, พัฒนาแบบพุทธ, พระไตรปิฎก : ประวัติและความสำคัญ (ร่วมกัน) ฯลฯ

๓. มีบทความตีพิมพ์หลายสิบเรื่องใน พุทธจักร, ศิลปวัฒนธรรม, หนังสือพิมพ์มติชน, สยามรัฐ เป็นต้น

๔. เป็นบรรณากรตรวจชำระ และจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาฯ

(ง) งานพิเศษ

๑. ร่วมก่อตั้งกลุ่มพระสงฆ์นักกิจกรรม “เสขิยธรรม”

๒. ร่วมก่อตั้ง มหาวิทยาลัยทางเลือก “เสมสิกขาลัย”

๓. ร่วมก่อตั้งกลุ่มศึกษาปัญหาสตรี”กลุ่มชายเข้าใจชายหญิง”

๔. ร่วมก่อตั้งศูนย์พุทธวิปัสสนานานาชาติ (IBMC)

๕. เป็นที่ปรึกษาองค์กรพุทธระหว่างประเทศ เช่น พุทธศาสนิกสัมพันธ์ เพื่อสังคม (International Engaged Buddhist), พุทธสมาคมแห่งสิงคโปร์

ภาคผนวก ข

ประเภทหนังสือ

๑. เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย.
๒. ฤาษาศนาจะสิ้นท่า.
๓. กรณีวิวาทะ พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร.
๔. การเมือง (มิใช่) เรื่องของสงฆ์.
๕. งานคืองานบันดาลสุข.
๖. พุทธธรรมกับสุขภาพ ทางออกของผู้ป่วยเอดส์.
๗. พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก.
๘. พระพุทธศาสนา : นิกายสรวาสตีวาท.
๙. ท้องพระพุทธานุศาสนาด้านไสม.
๑๐. สตรีในพระพุทธศาสนา.
๑๑. สงฆ์กับการเมือง.
๑๒. พระพุทธศาสนา แนวคิดเพื่อพัฒนาสังคมและการเมือง

ประเภทบทความ

๑. พุทธศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๑.
๒. พุทธศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒.

ภาคผนวก ค.

ประวัติย่อของนักวิชาการผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ : พระราชปัญญาภรณ์ ฉายา ชยวิโส นามสกุล ไชยวงศ์
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๕ ศษ.บ. (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), พธ.ม.
ตำแหน่ง : เจ้าอาวาสวัดนางชี และรองเจ้าคณะภาค ๖
สถานที่ทำงาน : วัดนางชี แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
- ๒ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระสุธีวรญาณ ฉายา จิตตโสภโณ นามสกุล เชิดสูงเนิน
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๘ พธ.บ. พม. ศษ.บ. MA. Ph.D. รองศาสตราจารย์
ตำแหน่ง : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : มจร.วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร
๓. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาโชวี ฉายา ทศุสนิโย นามสกุล ผลเจริญ
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๗ พธ.บ. ศศ.ม.
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : ส่วนธรรมนิเทศ มจร.วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร
๔. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาบุญถึง ฉายา ชุตินฺธโร นามสกุล สินทร
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๕ พม. พธ.บ. M.A. (Pol)
ตำแหน่ง : เจ้าอาวาสวัดตะล่อม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : คณะมนุษยศาสตร์ มจร.วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

๕. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาต่วน ฉายา สิริธมโม นามสกุล พิมพ์อักษร
วิทยฐานะ : น.ธ.เอก ป.ธ. ๕ พธ.บ. M.A. (Phil) M.A. (SKT) Ph.D.
ตำแหน่ง : อาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร

๖. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาบุญเกิด กตเวที นามสกุล มะพารมย์
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๓ พธ.ม. ศศ.ม. (มหิดล)
ตำแหน่ง : หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนา
สถานที่ทำงาน : สำนักงานบริการ สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาบุญธรรม สุจิตโต นามสกุล พิทยานันท์
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๓ น.ธ.เอก พ.ม. วศศ. BA, M.A. Ph.D.
ตำแหน่ง : พระธรรมทูตสายต่างประเทศ
สถานที่ทำงาน : วัดไทยวอชิงตัน ดี ซี, วัดพุทธปารมี USA.

๘. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : พระมหาธีรพันธ์ วชิรญาโณ นามสกุล เณรสวรรณ
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๔, น.ธ.เอก, Ph.D.
ตำแหน่ง : รก.ผอ.กองวิเทศสัมพันธ์
สถานที่ทำงาน : กองวิเทศสัมพันธ์ มจร.

๙. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : ผศ. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
วิทยฐานะ : ป.ธ. ๕ พธ.บ. อ.ม. Ph.D.
ตำแหน่ง : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๐. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕
ชื่อ : คุณสมหมาย สุภายิต
วิทยฐานะ : น.ธ.เอก ป.ธ. ๕ พธ.บ.
ตำแหน่ง : หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ง

หนังสืออนุญาตสัมภาษณ์

วัดวรจรรยาวาส กรุงเทพมหานคร

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน / เจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ชุด

ด้วยผม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์ จึงขอความอนุเคราะห์ได้ช่วยตอบแบบสอบถาม ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว จึงเรียน / เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ดังกล่าวแล้ว จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียน / เจริญพรมมาด้วยความนับถือ

(พระมหาบุญหลาย ถาวโร)

ผู้ทำการวิจัย

แบบสัมภาษณ์นักวิชาการ
เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง

การเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุสลจิตฺโต)

.....

ข้อที่ ๑. ผู้วิจัยถามว่า “ ท่านรู้จักคุ้นเคยกับพระราชปัญญาเมธีในฐานะใด และยาวนานเพียงใด ?”

คำตอบ.....

.....

.....

ข้อที่ ๒. ผู้วิจัยถามว่า “ คุณสมบัติหรือความสามารถของพระราชปัญญาเมธีเป็นอย่างไร ?”

คำตอบ.....

.....

.....

ข้อที่ ๓. ผู้วิจัยถามว่า “ ท่านประทับใจอะไร ? ในตัวพระราชปัญญาเมธีในฐานะนักเผยแพร่ ?”

คำตอบ.....

.....

.....

ข้อที่ ๔. ผู้วิจัยถามว่า “ ท่านเคยได้รับฟังการเผยแพร่ของพระราชปัญญาเมธีหรือไม่บ่อยครั้งเพียงใด ?”

คำตอบ.....

.....

.....

ข้อที่ ๕. ผู้วิจัยถามว่า “ วิธีการเผยแพร่ธรรมะของท่าน ส่วนใหญ่ใช้วิธีอะไร ? แต่ละวิธีมีข้อน่าประทับใจอย่างไร ?”

คำตอบ.....

.....
.....

ข้อที่ ๖. ผู้วิจัยถามว่า “ ท่านได้ประโยชน์หรือแนวทางอะไรบ้างจากการเผยแพร่ของพระราชปัญญาเมธี ?”

คำตอบ.....

.....
.....

ข้อที่ ๗. ผู้วิจัยถามว่า “ ถ้าให้ลำดับความเด่นของพระราชปัญญาเมธี ท่านคิดว่ามีอะไรบ้าง ?”

คำตอบ.....

.....
.....

ข้อที่ ๘. ผู้วิจัยถามว่า “ มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความนิยมในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี ?”

คำตอบ.....

.....
.....

หนังสืออนุญาตสำภาษณ์

วัดวรจรธยาวาส กรุงเทพมหานคร

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

กราบเรียน พระราชปัญญาเมธี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ชุด

ด้วยผม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุศลจิตโต) เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ ได้ช่วยตอบแบบสอบถาม ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ดังกล่าวแล้ว จักเป็นพระคุณยิ่ง

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาบุญหลาย ถาวโร)

ผู้ทำการวิจัย

แบบสัมภาษณ์พระราชปัญญาเมธี

เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

การเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชปัญญาเมธี (สมชัย กุสลจิตฺโต)

.....

ข้อที่ ๑. ผู้วิจัยถามว่า “ มีการเตรียมตัวก่อนทำการเผยแพร่อย่างไร ?”

คำตอบ.....

.....

ข้อที่ ๒. ผู้วิจัยถามว่า “ มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเทศน์แต่ละครั้งอย่างไร ?”

คำตอบ.....

.....

ข้อที่ ๓. ผู้วิจัยถามว่า “ มีความคาดหวังถึงผลสัมฤทธิ์ในการเผยแพร่ในแต่ละครั้งมากน้อยเพียงใด ?”

คำตอบ.....

.....

ข้อที่ ๔. ผู้วิจัยถามว่า “ มีปัจจัยอะไรบ้าง ? ที่ทำให้การเผยแพร่ในแต่ละครั้งประสบผลสำเร็จ ?”

คำตอบ.....

.....

ข้อที่ ๕. ผู้วิจัยถามว่า “ มีความพอใจในผลงานการเผยแพร่ที่ผ่านมามากน้อยเพียงใด ?”

คำตอบ.....

.....

ข้อที่ ๖. ผู้วิจัยถามว่า “ มีโครงการเพื่อการเผยแพร่ในอนาคตอย่างไร ?”

คำตอบ.....

.....
.....

ข้อที่ ๗. ผู้วิจัยถามว่า “ กลุ่มเป้าหมายใดที่น่าจับตามองเพื่อการเผยแพร่ ? ”

คำตอบ.....

.....
.....

ข้อที่ ๘. ผู้วิจัยถามว่า “ การเผยแพร่ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน สมควรปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด ? ”

คำตอบ.....

.....
.....

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระมหาบุญหลาย ถาวโร (สร้างนานอก)
- เกิด** : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘
- สถานที่เกิด** : ๑๐๗ หมู่ ๑๐ บ้านชัยมงคล ต.โป่งนก อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
รหัสไปรษณีย์ ๓๖๒๓๐
- บรรพชา** : ๑ เมษายน ๒๕๓๑ วัดวะตะแบก ต.วะตะแบก อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
- อุปสมบท** : ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ณ วัดประตู่หน้าท่าไข่ ต.หน้าเมือง อ.เมือง
จ.ฉะเชิงเทรา
- การศึกษา** : น.ธ.เอก, ป.ธ. ๔, ศาสนาศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดวรจรรยาวาส แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๑๒๐
- เข้าศึกษาต่อเมื่อ** : ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๔
- ประสบการณ์** : พ.ศ.๒๕๓๘-๒๕๔๓ เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนา
อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร
- : พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๑ เป็นพระธรรมวิทายากรอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน
วัดพระธาตุผาเงา อ. เชียงแสน จ.เชียงราย
- : พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๘ เป็นพระธรรมวิทายากรอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน
วัดวรจรรยาวาส กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๘ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
วัดวรจรรยาวาส กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘ เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมละออ กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง